

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ VE SİYASET BİLİMİ(SİYASET BİLİMİ)
ANA BİLİM DALI

İSPANYA'DA II. CUMHURİYET
VE İÇ SAVAŞ(1936-1939)

Yüksek Lisans Tezi

Bora Salman

Ankara-2003

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ VE SİYASET BİLİMİ(SİYASET BİLİMİ)
ANA BİLİM DALI

İSPANYA'DA II. CUMHURİYET
VE İÇ SAVAŞ(1936-1939)

Yüksek Lisans Tezi

Bora Salman

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Ömür Sezgin

Ankara-2003

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ VE SİYASET BİLİMİ(SİYASET BİLİMİ)
ANA BİLİM DALI

**İSPANYA'DA II. CUMHURİYET
VE İÇ SAVAŞ(1936-1939)**

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ömür SEZGİN

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmza

Prof. Dr. Ömür SEZGİN

.....

Prof. Dr. Sina AKŞİN

.....

Prof. Dr. Raşit KAYA

.....

Tez Sınav Tarihi 05. 03. 2004

İÇİNDEKİLER

Önsöz	1
Giriş.....	2

BİRİNCİ BÖLÜM

II.CUMHURİYET ÖNCESİ İSPANYA

A-İspanyol Monarşisi ve Siyasal Yapı	5
B-Ekonomik Yapı.....	29
C- İşçi Hareketleri.....	39

İKİNCİ BÖLÜM

II.CUMHURİYET'TEN İÇ SAVAŞA

A-II. Cumhuriyetin Kurulması ve Geçici Hükümet	56
B-Azana Hükümeti	75
C-Merkez Sağ Hükümet ve Yeni Siyasal Yönelimler.....	91

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İSPANYOL İÇ SAVAŞI

A-Savaş Öncesindeki Siyasal Yapı ve Halk Cephesi.....	107
B-Askeri İsyan ve İkili Yönetim	134
Sonuç.....	153
Kronoloji	158
Kaynakça.....	162

KISALTMALAR

ACNP (Asociacion Catolica Nacional de Propagandistas) : Milliyetçi Katolik Güçler Derneği

ANV (Accion Nacionalista Vasco) : Bask Ulusal Eylemi

CEDA (Confederacion Española de Derechas Autonomas): Sağcı Otonomist İspanyolların Konfederasyonu

CNCA (Confederacion Nacional Catolica Agraria) :Milliyetçi Katolik Tarım Konfederasyonu

CNT (Confederacion Nacional del Trabajo) : Ulusal Emekçiler Sendikası

DLR (Derecha Liberal Republicana) : Liberal Cumhuriyetçi Sağ

Esquerra (Esquerra Republicana de Catalunya) : Katalonya Cumhuriyetçi Solu

FAI (Federacion Anarquista Iberica) : İberya Anarşist Federasyonu

FNAE (Federacion Nacional de Agricultores Espana) : İspanya Ulusal Tarım Federasyonu

FUE (Federacion Universitaria de Estudiantes) : Üniversite Öğrencileri Federasyonu

JAP (Juventudes Accion Popular) : Halk Hareketi Gençliği

JONS (Juntas de Ofensiva Nacional Sindicalista) : Milliyetçi Sendikalist
Savunma Birlikleri

JSU (Juventudes Socialistas Unificadas) : Birleşik Sosyalist Gençlik

Lliga (Lliga Catalana) : Katalan Birliği

PCE (Partido Comunista de Espana) : İspanya Komünist Partisi

PNV (Partido Nacionalista Vasco) : Bask Milliyetçi Partisi

POUM (Partido Obrero de Unificacion Marxista) : Marksist Birleşik İşçi Partisi

PSOE (Partido Socialista Obrero Espanol) : İspanyol Sosyalist İşçi Partisi

PSUC (Partido Socialista Unificado de Catalunya) : Katalanya Birleşik
Sosyalist Partisi

SOV (Solidaridad Obrera Vasco) : Bask İşçi Dayanışması

UGT (Union General de Trabajadores) : Genel Emekçiler Sendikası

ÖNSÖZ

Çalışmamın en büyük amacı, mümkün olduğu ölçüde, İspanya'nın II. Cumhuriyetin kurulması ve İç Savaşın sona ermesi arasındaki süreçte, siyasi mücadeleyi etkileyen dinamikleri ortaya koyabilmektir. 1931-1939 arasındaki sekiz yıllık yoğun siyasi mücadeleleri aktarmaya çalışırken, İspanya'nın geleneksel yapısındaki ilk değişimlerin yaşandığı XIX. yüzyılın politik olaylarına da değinmeyi uygun buluyorum. Ayrıca, toprak sistemi çerçevesinde, temel ekonomik aktiviteler ve toplumsal sınıfların koşulları da tezim içerisinde yer almaktadır. Yine, II. Cumhuriyetin ülkedeki feodal yapı ve ilişkileri tasfiye etmeye yönelik reformları ve reaksiyoner güçlerin bu uygulamalara tepkileri tezimin önemli unsurlarından birisini oluşturmaktadır. İç Savaşın öncesinde Sosyalist, Anarşist ve Komünist grupların gelişimleri birbirleri ile ilişkileri ve farklı stratejilerinden doğan çatışmaları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Son olarak, İç Savaş ve askeri gelişmeler kısaca yer almaktadırlar.

GİRİŞ

İspanya'nın Cumhuriyet deneyimini yaşamasından önceki dönemlerde, ülke XIX. yüzyıl başlarına kadar "mutlak monarşi" tarafından yönetilmiştir. Ülke toprakları üzerinde, siyasal birliğin sağlanması ile kurulan bu yönetim şeklinde, Monarşinin iktidarının sınırlanarak anayasal bir yönetimin kurulması ise XIX. yüzyılla gerçekleşmiştir. Bu nedenle, 1936-1939 İç Savaşı'nı ya da XX. yüzyılın ilk yarısındaki İspanya'yı kendisine konu edinmiş pek çok araştırmacı, tezlerini ortaya koymaya 19. yüzyıl İspanyası'nın siyasal tecrübeleri ile başlamaktadır. Fraser, kendisinin de tercih etmiş olduğu ve sıklıkla kullanılan bu başlangıcı şu şekilde açıklamaktadır: "On dokuzuncu yüzyılın mücadeleleri, İspanyol toplumu ve devletinin 1930'ların patlamasına yol açan aynı temel sorunların çoğunun çevresinde gerçekleşti. Bu yüzden, geçen yüzyılın mücadelelerine kısa bir bakış, yirminci yüzyılda verilen mücadeleleri ve bütünlüklü olarak iç savaşları anlamaya katkıda bulunabilir (R. Fraser, 1995, 25). 1960'ların siyasal gelişme kuramının (bir anlamda Batı toplumlarının anayasal liberal demokrasilerinin idealize edilerek, konservatif bir tarih felsefesinin modern olmayan toplumlara bir model olarak sunulması şeklindeki) savunucularından C. E. Black de, tüm geleneksel toplumlara modernleşme yolunda öngördüğü modelinde, İspanya özeli için kendi kuramında ilk aşama olan "çağdaştıran önderliğin sağlanması aşamasını" XIX. yüzyılla, 1812 ile başlatmaktadır(C. E. Black, 1986, 76). On dokuzuncu yüzyılın, İspanya Cumhuriyeti'ne ve İspanyol çağdaşlaşmasına giden yolun başlangıcı olduğunu,

gerçekten de kabul etmek durumundayız. Ancak, ben, İspanyol Monarşisi başlığı altında, yalnızca on dokuzuncu yüzyıla bağlı kalmayı değil de, söz konusu zaman dilimindeki gelişmelerin temelini atıldığı, İspanyol İmparatorluğu'nun kurulması ve temel belirleyenlerden biri olan sömürgecilik gibi tarihsel olguları ele alarak, zaman dilimini biraz daha genişletmeyi yeğliyorum. Oxford kökenli İspanyol tarihçi Salvador de Madariaga da, yeterli bir analiz ortaya koyabilmek için, modern İspanyol tarihini iki ana bölüme ayırarak incelemenin yararlı olacağını göstermektedir:ilk bölüm 1492'de İspanyol monarşisinin oluşturulmasından, 1700'de Bourbon hanedanının tahta çıkışına kadardır; ikinci bölümse, kendi içerisinde iki alt bölüme ayrılabilir:öncelikle, 1700-1800 yılları arasında Bourbon hanedanı ile yaşanan Restorasyon ve sonrasında XIX. yüzyıla başlayan İspanya'nın ulus olma süreci (Salvador de Madariaga, 1942 , 43) .

Tez çalışmamı, üç ana bölüme ayıran bir tasnif şeklini uygun buluyorum. İlk bölüm, II. Cumhuriyet Öncesi İspanya başlığı altında, İspanyol monarşisinin siyasal ve ekonomik yapısı ile birlikte, bu geleneksel yapının çözülmeye başladığı dönemlerde oluşmaya başlayan yeni siyasal yönelimleri ortaya koymaktadır. Ekonomik yapının aktarıldığı alt bölüm içerisinde, İspanya'nın en önemli ekonomik aktivitesi tarım kesimi ve toprak sistemindeki sorunlar tarım arazilerinin adaletsiz dağılımı ve ilk liberal reformlarla çözülemeyen bu sorunlar için bir toprak reformu beklentisi de kendilerine yer bulmaktadır. Ayrıca, birinci bölüm içerisinde işçi hareketi ayrı bir alt başlık olarak dile getirilmektedir. İspanyol endüstri proletaryasının XX. yüzyılın ilk çeyreği ile birlikte, sayı ve siyasal katılım olarak ön plana çıkması öncesinde, tarım işçilerinin ve yoksul köylülerin örgütlenmeleri de, toprak sorununa paralel bir şekilde

anlatılmaktadır. İkinci ve üçüncü bölümler ise, II. Cumhuriyetin kurulması ve İç Savaşın sona ererek Franco'nun iktidara gelmesi arasındaki, 1931-1939 periyodunu kronolojik bir sıra takip ederek ortaya koymaktadır. II. Cumhuriyet döneminin başındaki iki yıllık Cumhuriyetçi-Sosyalist koalisyonu döneminde sosyoekonomik yapının modernleştirilmesi ya da burjuva demokratik devrimin uygulamalarını takiben, Merkez sağ hükümetin bu iki yılı takip eden reaksiyoner programı, uluslararası politik gelişmelerin İspanyol sağ ve sol partileri üzerindeki etkileri ile işçi sınıfı parti ve sendikalarının ortak eylem planı benimseyerek Asturyas maden bölgesinde gerçekleştirdikleri devrimci ayaklanma konu edinilmiştir. İspanyol İç Savaşı başlıklı üçüncü bölüm iki alt başlık altında toplanılmıştır. İlk alt başlıkta, Komintern'in Halk Cephelesinin oluşturulması çağrısına İspanyol solunun yanıtı ve oluşturulan Frente Popular'ın programı ile bu cephe içerisindeki siyasal parti ve sendikaların tutumları ele alınılmıştır. İkincisi ise, ülkedeki faşist yönelimli siyasal oluşumların çerçevesinde Cumhuriyete karşı askeri ayaklanmanın gerçekleştirilmesi iç savaşa yol açan seyri ile İspanyol İç Savaşına uluslararası güçlerin müdahalesi- İtalya ve Almanya'nın faşist ayaklanmayı desteklemesi, Fransa ve İngiltere'nin müdahale etmeme kararları ile Sovyetler Birliğinin Halk Cephesine desteği ve uluslararası tugaylar gibi- ve İspanya'nın ikiye bölünmüş yönetimi aktarılacaktır.

1-II. CUMHURİYET ÖNCESİ İSPANYA

A-İSPANYOL MONARŞİSİ VE SİYASAL YAPI

İspanya tarihinde, İber yarımadasının İspanya'ya ait olan bölümünde yönetim birliğini sağlanması yolundaki en önemli gelişme, 1469'da Katolik Monarkların, Kastilya Kraliçesi İsaabel ile Aragon Kralı Ferdinand'ın evlenmeleri oldu. Böylelikle, Krallık sayısı Kastilya-Aragon ve Portekiz şeklinde ikiye inerken, Ferdinand ve İsaabel'in birlikte hareket etmeleriyle soylular ve şövalye tarikatları kontrol altına alınabildi; yarım adadaki son Müslüman toprağı, Granada da ele geçirilerek Reconquista (yeniden fetih) 1492'de tamamlandı. Isabel ve Ferdinand'ın yönetimi tüm ülke tarihine damgasını vuracak bir sembol niteliğindedir. Britanyalı tarihçi Atkinson'a göre de, birliğin sağlanmasındaki en önemli adım, 13. yüzyıldan beri Aragon'da bulunan Engizisyon'un - 1478'de Kastilya'da 1485'de de Aragon'da uygulamaya geçecektir- Isabel tarafından yeniden faaliyete geçirilmesidir." Isabel'in "Yeni Engizisyonu" ülkenin, taht çevresinde bir birlik olarak düzenlenmesinde önemli bir araç olarak gelişti... bu O'nun "tek kral, tek yasa, tek inanç" amacına dayanmaktaydı (W. C. Atkinson, 1960, 110) . Tilly'nin tekbiçimleştirme dediğı bu yöntem, yöneticilere önemli kolaylıklar sağlıyordu: "Tekbiçimli bir halkın sıradan insanları yöneticileriyle kendilerini daha kolay özdeşleştiriyorlardı. İletişim daha etkin, bir kesimde gerçekleştirilen idari yeniliklerin başka bir kesimde de uygulamaya konulabilmesi daha olasıydı. Ortak köken duygusuna sahip bir halkın, ayrıca, dış tehditler karşısında birleşmesi de daha olasıydı (C. Tilly, 2001, 187) . İspanya, bu

tekbiçimleştirmeyi sağlamak için İspanya Yahudilerini dininden dönmek ya da göç etmek arasında tercih yapmaya zorladı.

Charles I'in tahta çıkmasıyla birlikte İspanya tarihinde "Altın Çağ" olarak adlandırılan ve bir buçuk asır boyunca sürecek olan dönem başladı. Charles I'e büyükbabası Habsburg hanedanından İmparator Maximilian ölünce (1519) hatırı sayılır bir toprak miras olarak kalmıştı. Sonuçta, kendisini Kutsal Roma İmparatoru Şarlken ilan etti; Habsburgların büyüğü olarak İspanya, Hollanda, Milano, Napoli, Sicilya, Sardunya, Avusturya, Bohemya, Burgundiya, Franche-Comté ve bugünkü Almanya'nın topraklarına ek olarak Amerikada'ki sömürge topraklarına sahipti. Askeri alanda da Avrupa'da rakibi bulunmamaktaydı. Tilly'nin verilerine göre; "1552'de Şarlken silah altında 148 bin adama sahipti; bu Roma zamanından beri görülmemiş bir büyüklüktü" (ibid, 141) . İspanya İmparatorluğu'nun kazanımlarının bir diğer kaynağı, Portekiz'in ardından girişmiş olduğu sömürgecilik hareketidir. Cenovalı Kristof Kolomb'un 1492-1504 yılları arasında İspanya adına yapmış olduğu dört yolculuk sonrasında, hem insanlığa yeni bir kıtanın varlığını bildirmiş, hem de İspanya'nın bu Yeni Dünya üzerindeki hakimiyetinin temellerini atmıştır. Büyük Antillerde Haiti, Porto Riko, Jamaika ve Küba yerleşmeleri kuruldu. Kolomb'un Hispaniola adını verdiği Haiti ile birlikte altın da bulunmuştu. "Kanlı sömürgecilik tarihinin daha başından, kan rengi ile altın parlaklığı birlikte yürümüştür. Sömürgeler yıkılana kadar altın ve kan sömürgeciliğin damgası olarak kalacaktır"(Luraghi 2000, 48) .

İspanya krallığı o denli büyümüşü ki 1512'de Vasco Nunez de Balboa Panama Kıstağını geçmiş ve ulaştığı Pasifik Okyanusuna imparator adına el koymuştu. Aztek

Devletin de İspanyollar tarafından yıkılmasıyla Panama Kanalı'nın kuzeyindeki tüm ülke, bir eyalet valisi tarafından yönetilen Yeni İspanya Krallığı olarak adlandırıldı. İnkâ İmparatorluğunu da aynı son bekliyordu ve Yeni Kastilya kral naipliğine dönüştürüldü. Artık Portekiz'e ait olan Brezilya dışında tüm Güney ve Orta Amerika İspanyol İmparatorluğunun toprağıydı. Bu topraklar, altın ve gümüşten başlayarak öteki madenleri ve tarım ürünleri gibi ham maddeleri İspanya'ya göndermek zorundaydı.

İspanya ve Portekiz 1494'de Tordesillas Anlaşması'nda, sömürge topraklarını, okyanuslar da dahil olmak üzere paylaşmışlar; diğer tüm devletleri dışarıda bırakmışlardı. İspanya ve Portekiz tekeli dışında kalmış olanlar çare olarak İspanyol denizlerine gizlice girmeyi buldular. Özellikle Fransa Kralı François I, bu denizcileri destekliyordu. 16. yüzyılın sonlarında İngiltere ve Hollanda da ticaret ve korsanlık için büyük ve silahlı gemiler göndermeye başladılar. İtalya'daki İspanya denetimi derinleştikçe, İtalya'nın vergilendirilmesi taç için ana gelir kaynaklarından biri haline geldi. Hollanda da aynı şekilde Kastilya gelirin önemli bir bölümünü ödüyordu. On altıncı yüzyılın ortalarında İspanya'nın İtalya ve Hollanda eyaletleri önemli artışlar yapmayı durdurdular; Şarlken ve II. Philip finans yardımı için daha fazla Kastilya'ya ve Amerika'ya yöneldiler. II. Philip'in tahta çıkması da imparatorlukta değişime yol açtı: "Savaş, Şarlken ve II. Philip zamanlarında İspanya tarihinin başat temasıysa, bir diğeri de bürokratikleşmeydi... Savaşçı kral Şarlken' in yerine, yerinden kıpırdamayan ve işgününü evrakla dolu masasında geçiren II. Philip' in geçmesi, İspanya İmparatorluğu'nun conquistador(fatih) çağından Sivil Hizmet çağına geçişini çok uygun biçimde simgeliyor" (C. Tilly, 2001, 135) . 1580 yılında Portekiz'in de İspanyol egemenliği altına girmesiyle, Portekiz krallığının sömürgeleri de İspanya

İmparatorluğu'na dahil oldu. Bu yıllarda İspanya'nın en büyük sorunu Hollanda ile yaşamakta olduğu çatışmaydı. Hollandalılar hem Philip II' nin ülkeleri üzerindeki egemenliğine karşı çıkıyorlar hem de Portekiz'in Hint Okyanusu'ndaki sömürgelerine sahip olmaya çalışıyorlardı. Philip II, Hollanda üzerine birliklerini gönderdi. Birlikler başarılı olamadığı gibi, Hollandalı tüccarların kazanmış oldukları tecrübeler sonucunda bu seferi kendi lehlerine çevrilebilmesi mümkün oldu. "Hollandalı bankerlerin... İspanyol efendilerine karşı savaşları devam ederken, İspanya donanmasından Anvers'e yönelen ve İspanya'nın savaş maliyetlerini karşılayan gümüşü taşıyarak para kazanmayı sürdürüyorlardı"(ibid, 160) . Hollanda ile sürdürülen savaşın kronikleşmesi ve bu savaşların sürekli finanse edilmesi sorunu İspanya'nın Avrupa'da kan kaybetmesine yol açıyordu. İngiltere ve Hollanda'nın İspanyol denizlerinde kurmaya başladığı hakimiyet ise, bu ülkelerin kurdukları Doğu Hindistan Şirketleri ile doruğuna ulaştı. "Elizabeth'in 1600'de ve Hollanda'nın 1602'de kurdukları Doğu Hindistan Şirketleri, İngiliz ve Hollandalıların Doğu İmparatorlukları'nın temelini attılar; bunları Danimarka, Fransa ve İsveç Doğu Hindistan Şirketleri izledi" (W. C. Atkinson, 1960, 161) . Hollandalılar, kurmuş oldukları şirketle Doğu Hindistan ticaretini tekellerinde tutuyorlar; bölgede kendi hesaplarına silahlı kuvvet bulunduruyor, düzenli mahkemelerle adaleti sağlıyorlar ve para basarak tam bir Hollanda egemenliğini yaşıyorlardı. Hollanda, daha 1648 yılında en şaşalı devrine ulaşmıştı. O çağda, Hollanda, Doğu Hint Adaları ticaretini ve güneybatı Avrupa ile kuzey doğu Avrupa arasındaki ulaşım imkanlarını tekelinde tutuyordu. Hollanda'nın balık avlama alanları, manifaktürleri ve deniz gücü, öteki ülkelerin hepsini geride bırakmış bulunuyordu. Hollanda Cumhuriyetinin sermayesi, geri kalan Avrupa ülkelerinin topyekün sermayesinden belki de daha fazlaydı"(Marx, Engels, 1966, 65). Hollanda'nın

sermaye birikimi, İspanya'ya oranla devletleşme mantalitesindeki farklılıktan kaynaklanıyordu. Hollandalılar, savaş için gerekli geliri kolayca, ya yurttaşlarından borçlanma ile ya da ticaret ürünlerine uyguladıkları vergilerle, toplayabildiğinden sürekli-merkezi bir devlet yapısı oluşturmazdılar. Tilly'nin kavramlaştırmasını kullanırsak:”Venedik ve Hollanda Cumhuriyeti gibi sermaye yoğun devletler ticaret tekellerinin kurulmasında acımasız bir çaba gösterirken, askeri fetih ve koloni oluşturmaya fazla gayret harcamadılar. İskandinavyalılar ve İspanyollar gibi zoryoğun devletler enerjilerinin çoğunu yerleşim, yerli (veya ithal) emeğin köleleştirilmesi ve haraç toplamaya adadılar. Britanya ve Fransa gibi arada yer alan devletler emperyal oyuna görece geç katıldılar ve sermaye ve zor stratejilerini birleştirerek bu alanda üstünlüğü ele geçirdiler” (C. Tilly, 2001, 166) . İspanya'nın sömürge imparatorluğu korsanların ortaya çıkışıyla, güvenlik sorunu yaşamaya başlamıştı; ancak Britanya'nın korsanları izleyerek“emperyal oyuna katılması ile birlikte, artık parçalanmaya da başlamıştı. Britanya, Antillerdeki önemli İspanyol topraklarını, Jamaika ve Bahamaları ele geçirdi.

İspanyol tarihinin bir diğer önemli noktası, 1808 yılında ülkelerinin kuzeyini ele geçirmek için, Fransız birliklerinin İspanya'ya girişidir. Bundan kısa bir süre önce, Prens Ferdinand babası Charles IV' ü tahttan indirmek için bir komplo hazırlamış, ancak uygulamaya geçirilmeden önce ortaya çıkarılmıştı. Kral, Ferdinand'ın bu ihanetini halkına ve Napolyon' a bildirilmişti. Fransızları harekete geçirenin bu taht mücadelesi olduğu düşünülüyordu; dahası taht adayları Napolyon' un gelişinin kendilerinin tahta geçmelerine yardımcı olacağını düşünüyorlardı. ”Mart ayında gelenlerin sayısı 100 bini aşmıştı ve Barselona, Pamplona ve diğer kuzey kalelerinin

birçoğunu ele geçirdiklerinde, Napolyon'dan Ebro(ırmağının) 'nun kuzeyini kendisine vermelerini isteyen bir anlaşma teklifi geldi; ancak o zaman korkutucu gerçek ortaya çıkıyordu” (W. C. Atkinson, 1960, 257) . Napolyon, hakem olarak kabul edilince, her ikisini de tahttan indirdi ve tacı kardeşi Joseph Bonaparte'ye bıraktı. Joseph' in tahtta çıkması Madrid'de *dos de mayo*(2 Mayıs) isyanının çıkmasına yol açtı; bunu Asturias bölgesinin önderliğinde, ülkenin her bölgesinde örgütlenmeye başlayan silahlı direniş birliklerinin mücadeleleri izledi. Fransız birlikleri ülkeye girmeye devam etti; Haziran ayında sayıları 120 bini Ağustosta ise 160 bine ulaştı. İspanya'nın Fransa'ya karşı olan bağımsızlık mücadelesi sürerken İspanyol sömürgelerinde de, ayrılıkçı hareketler başladı. Birleşik Devletlerin İngiltere'den bağımsızlığını kazanması ve Fransız devrimi bu topraklar üzerinde büyük bir etki yaratmıştı. 1790'da Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi çevrilmiş ve kabul edilmişti. Güney Amerika'da bu topraklarda doğmuş ve özgürlük, eşitlik ve dayanışma ilkelerini benimsemiş önemli bir sınıf oluşmuştu. İspanya, sömürgelerinin yönetiminde bu insanların yerine metropolden atadığı yöneticileri kullanıyordu. Simon Bolivar, Miranda, Jose San Martin gibi isimler sömürgelerde öne çıkmaya başlamıştı. “25 Mayıs 1810'da Meksika'da, Venezuela'da ve Arjantin'de ayaklanmalar başladı.1811'de, Venezuela'da, Amerika Birleşik Devletleri'ninkine benzer bir anayasa ilan edildi. 1813'de Yeni İspanya(Meksika) bağımsızlığını ilan etti”(Luraghi, 2000, 259) . 1826' ya gelindiğinde İspanya, Küba ve Porto Riko hariç Amerika'daki tüm topraklarını kaybetti.

Cortesler, İspanya'da ve de Portekiz'de danışma organı olarak XII. Yüzyıldan beri var olan yerel nitelikli meclislerdi. Bunların kökeni, Vizigotların, soyluların ve

yüksek din görevlilerinin katılabildiği kraliyet konseyleri (curia regis) dir. XIII. yüzyılda Kastilya kralının genel Cortesler toplamasından sonra, bu uygulama XIV. yüzyıl boyunca yarımada yaygınlaşmıştır. Napolyon'un ordularının işgali ile ülkede bir otorite boşluğu yaşandığında, 1808 Eylül'ünde savaşın idare edilmesini üstlenen bir Merkezi Cunta (Central Junta) Aranjuez'de oluşturulmuştu. Napolyon'un ilerleyişiyle, bu organ, önce Sevilya'ya daha sonra da- burada Cortes'in toplanılması da kararlaştırılarak- Cadiz'e taşındı. Merkezi Cunta, burada görevlerini 1810 Eylül'ünde toplanan Cortes'e devretti. İlk oturumdan itibaren reformcular- ya da liberaller- inisiyatifi ele geçirdiler. 384 maddelik, yeni bir İspanya yaratılmasını hedef alan, bir bildiri yayınladılar. Kanunların yapımı Cortes'le birlikte krala ait olacak ve kralın veto hakkı bulunmayacaktı. Monark, kamu düzeni ve güvenliğinden, adaletten, yargıçların ve piskoposların atanmasından, bakanlarını seçmekten, savaş ilanı ve barışa karar vermekten sorumlu olacaktı. Kral tarafından Cortes'in üyeleri arasından seçilen bir devlet konseyi, krala danışmanlık yapabilecek ve üyelerinin yalnızca dördü kilise görevlisi olabilecekti. Ayrıca ulusun hür ve bağımsız olacağı ve herhangi bir aile ya da bireyin patrimonyasına tabi olmayacağı da ifade edilmişti. 19 Mart 1812'de anayasa ilan edildi. "(Anayasa) İspanya'nın geçmişteki problemlerinin doğasını ve sebeplerini etkili bir şekilde dile getirdi; bölgesel ve sosyal olarak gerçekten tek bir ülke önerdi. Tiranlık, suiistimal ve merkez egemenliğine karşı garantileriyle bölgesel ayrımcılığın temelini ortadan kaldıracaktı; gelecek için adalet zenginlik ve aydınlanma ümidiyle doluydu"(W. C. Atkinson, 1960, 265) . Bu anayasa, İber Yarımadasındaki liberal ve anti-klerikal düşüncenin doğuşunu temsil etmektedir. 1808'te Napolyon'un ordularının ülkeyi işgal etmesi ile, Fransızlara karşı yürütülen mücadelede, gerillalar, yerel silahlı direnişçiler, ile birlikte ortaya çıkan bir diğer grup da liberallerdir.

İstilacılara karşı direnişini organize eden, yerel ve bölgesel meclislerin (juntas) delegeleri olan liberaller, 1812’de anayasanın oluşumunu sağladıkları gibi, feodal düzenin, ruhbanların ve aristokrasinin ekonomik ve politik imtiyazlarının ve Monarşinin mutlak yetkisinin ortadan kaldırılmasından yana karar almışlardır. Bundan sonrasında, liberal düşünce, XIX. yüzyıl İspanyol siyasal hayatını belirleyen en önemli unsur olarak- yüzyıl içerisinde mutlak monarşinin yeniden tesis edilmeye çalışıldığı, kısa ara dönemler hariç- ortaya çıkacaktır. Yine bir ara dönem sonrasında, 1814-1820, yeniden anayasal sisteme dönüldüğünde, liberal devrimin gerçekleşme şartları da, ülkede belirmeye başlamıştır: bir askeri ayaklanma, bölgesel bir isyan ve sonuç olarak Madrid’de değişiklik. Bu, 1854 ve 1868’de de tekrarlanacağı üzere, bir devrim yapmanın İspanyol usulünü ortaya çıkarmıştır(R. Carr, 1966, 129) .

Ordunun güçlenmesinde önemli bir faktör, Avrupa genelinde Otuz Yıl Savaşları’ndan sonra, paralı asker sistemi yerine büyük sürekli orduların kurulmaya başlamasıdır. Bu süreç İspanya’yı en çok Napolyon Savaşları döneminde etkilemiştir. “Napolyon ile yapılan savaşlar, İspanya’ da yeni bir politik gücün doğuşunu da beraberinde getirdi. Bu güç hakim sınıfların en genç neslini oluşturan ve yıkılmış bir imparatorluğun mirasçıları olan ordudaki subaylardır”(Troçki, 2000, 59) . Troçki’nin ordu hakkındaki görüşüne oranla ¹, Tilly’nin şu yaklaşımı daha açıklayıcı gözükmektedir: “İspanya ve Portekiz hükümetin sivilleşmesinden, askeri harcamaların önemli bölümünü sömürge kaynaklarından karşılayarak, subayları İspanya aristokrasisinden ve erleri en fakir sınıflardan sağlayarak, subayları Taç’ın eyalet ve sömürgelerdeki temsilcisi yaparak kaçındı”(Tilly, 2001, 216) . 1814’den, ağırlıklı olarak da, 1833’de ilk Carlist Savaşın başlamasından, 1875’de meşruti monarşinin

kurulmasına kadar ki dönemde, İspanyol ordusu pronunciamiento adı verilen askeri müdahalelerle ülkenin politik kaderini çizme sorumluluğunu üstlendi. Bu askeri müdahaleler farklı tarzlarda gerçekleşebilmektedir . Bunları genel olarak ifade etmekte kullanılan pronunciamiento ya da pronouncement (resmi bildiri, deklarasyon) terimini ilk kez, 3 Ocak 1820’de Binbaşı Rafael de Riego, askerlerinin ayaklanmalarını istediği konuşmasında kullanmıştır. Pronunciamientolar, bazen, yalnızca, sert veya teşvik edici ifadelerden ya da hükümetin politikasını etkilemek isteyen generallerin göz dağı vermelerinden oluşan imalı ve dolaylı deklarasyonlar da olabilmektedir. Ancak, pronunciamientoların en önemli ve belirgin stilleri, güç kullanımı ile gerçekleştirilenleridir. Genellikle, silahlı pronunciamientolar, ordunun bir bölümünün, kendi bölgesinde isyan bayrağı açtığı ve diğer birimlerin de onlara katılmasını ümit ettiği ya da en azından hükümetin otoritesini sarsan ayaklanmalardır. Bazen de, tek bir kışlanın isyan ettiği ve asi güçlerin gizlenerek, meydana gelecek olayları beklediği isyanlar cuartelazolar gerçekleşmektedir. Diğer durumlarda ise, manevra yapmak, çarpışmak ya da diğer güçleri taraflarına çekmek için yollara dökülmektedirler. Pronunciamientoların en nadir biçimlerinden birisi ise, klasik coup d’étatlardır(S. Payne, 1967, 145) .

Ferdinand VII’nin ölümüyle birlikte, İspanya’yı XIX. yüzyıl boyunca fazlasıyla meşgul edecek yeni bir taht sorunu yaşanmaya başladı. Kastilya geleneklerine göre tahta çıkan İsaabel II’ye, bir önceki kralın kardeşi Don Carlos başkaldırdı; O’nun dayanağı ise Bourbon hanedanının gelenekleriydi. Bu taht sorunu ülkede kısa sürede bölgesel bir soruna dönüştü ve Don Carlos yanlıları, Carlistler ile İsaabel yanlıları arasında, Carlist İç Savaşların ilki 1833-1839 yılları arasında-ikinci Carlist İç Savaş

1872'den 1876'ya kadar sürdü- yaşandı. Gabriel Jackson, bu mücadelenin özünde İspanyol monarşisinin rolünün artık ne olacağı sorusunun yattığını söylemektedir (G . Jackson, 1965, 3) . On dokuzuncu yüzyıl boyunca sürececek olan çekişmede taraflar, Carlistler (muhafazakarlar) ile liberallerdi esas olarak. ”Carlistler ile liberaller arasındaki iç savaşlar, mutlakiyetin yıkılması ve bir burjuva devletin kurulması için sürdürülen uzun mücadelenin bir parçası oldu... Liberalizm, gönüllü güçleri de kapsayan küçümsenmeyecek İngiliz ve Fransız yardımları sayesinde güçlü çıktı ve Carlist dava yenilgiye uğradı. Ancak, temeldeki sorunlar tamamen çözülmemişti”(R. Fraser, 1995, 25-6) . Bu çekişmenin aslında iki yönü vardı:öncelikle; İspanya'daki kapitalist gelişme bölgeler arasında büyük farklılıklar göstermekte idi ve genel olarak da zayıf bir düzeydeydi. ” İspanya, bu haliyle tek bir ülkeden çok eşitsiz tarihsel gelişmeyi yansıtan bir dizi ülke ve bölge toplamıydı”(ibid, 29) . İkincisi; Engizisyonla sağlanan Katolik Ortodokslukla, İspanyol ulusal birliği arasındaki bağın geçerliliğini yitirmesiydi ve bu ilişkiyi canlı tutmaya çalışan kesim de Carlistlerdi. Buna karşılık, liberallerin desteklediği antiklerikalizm (kilisenin siyasal etkinliğine-egemenliğine karşı olmak) halk tarafından da benimsenmiş ² ve kiliseye karşı genel, hoşnutsuz bir hava oluşmuştu.

İspanyol liberalleri, 1820 ile birlikte iki ayrı geleneğe bölünmüşlerdi. Bu iki akım, Progresista (Progresif) ve Moderoda(İlimli) Partiler içerisinde yapılanmaya başladı. XIX. yüzyılın son çeyreğine kadar, liberaller arasındaki mücadele bu iki akım arasında gerçekleşti. Şehir nüfusu arasında geniş destek bulan Progresifler, yerel kurumlara, seçimle iş başına gelen bölgesel hükümetler ve yerel kontrol altında hareket edecek olan yurttaş milisleri aracılığı ile daha fazla özgürlük ve yetki vermeyi

tasarlamaktadırlar. Ilımlıların tavrı ise, tamamıyla merkezi ve hiyerarşik bir yapıyı ve belli bir azınlığa tanınan politik hakları hedef almaktadır. Ilımlıların devlet anlayışının ülke içerisindeki kurucusu Javier de Burgos'tur. Fransız birlik ve yoğun merkezîyetçilik kuramından etkilenen ve hatta bunu daha da abartan, de Burgos'un liberal devlet modelinin temeli, merkezi devletin güçsüzlüklerini aşmak yani daha merkezileştirmektir. Ilımlıların bu devlet modeli, 1843'ten itibaren İkinci Cumhuriyet'e kadar, 1854-6 ve 1868-74 dönemleri hariç, ülke siyasetine egemen olmuştur. de Burgos, Bakanlığı döneminde, ülkenin Fransız département sistemi ışığında elli iki idari bölgeye bölünmesini kararlaştırmıştır. Her bölgeye, merkezi hükümetin temsilcisi olan bir vali atanmıştır ve valilere talimatnamelerle, bölgeleri dahilindeki, istatikler tutmak, eğitim, ekonomik gelişme gibi, sorumlulukları bildirmiştir. Adrian Shubert, bu sorumlulukların yönetsel değil de politik olduğunu vurgulamaktadır mevkiler ve geliştirme işlevleri, uygulamada kamu düzeninin sağlanması gibi politik görevlere indirgenilmektedir(A. Shubert , 1990, 171) .

Ilımlılar, merkezi hükümetin otoritesini doğrudan en küçük idari birime kadar ulaştırmak için, yerel hükümetlerin sahip olduğu özerkliği en aza indirmeye ve belediye başkanının atama ile işbaşına gelmesini sağladıktan sonra, bu kurumun yetkilerini merkezi idarenin taşra teşkilatının bir birimi olarak güçlendirmiştir. 1845'teki Yerel Hükümet Yasası ile Kralın, iki binden fazla nüfuslu yerlerde belediye başkan ve başkan yardımcıları ataması kabul edilmiştir. Diğer yerleşim birimlerinde ise bu atamaları, bölgelere atama valiler yapacaktır. Yine bu yasa ile, kasaba meclisi üyelerinin seçimle işbaşına gelenleri yarıya indirilmiş kalan bölüm ise kralın görevlendirmesi ile oluşturulmaya başlanmıştır. Liberallerin merkezileşmeden sonraki

diğer temel politikalarını homojenlik idealinin gerçekleştirilmesi oluşturmaktadır. Buna yönelik olarak, Ancien Regime'in özel yetkileri ve ayrıcalıkları ortadan kaldırılmış ve İspanya'nın tüm bölgelerinin insanları devlet nazarında eşit olarak kabul edilmiştir. Bununla birlikte, bazı istisnalar da tanınmıştır: askerlerin yasal yetkilerinin korunması, Bask bölgeleri ve Navarre'deki imtiyazların sürdürülmesi ve askerlik hizmetinin yerine getirilmesindeki istisnai durumlar, liberallerin yasa önündeki eşitlik ilkesinin özel uygulamalarıdır.

Liberallerin, homojenlik anlayışı, yönetsel birliğin yanı sıra kültürel alanda, bir dil birliğini de içermektedir. Ülkede İspanyolca'nın yanı sıra, Gallego, Bask ve Katalan dilleri de konuşulmaktadır. Dil birliğinin en önemli aracı olarak, okulları gören liberaller, bunu gerçekleştirmek için, tüm eğitim planları ve yasalarında İspanyolca'yı temel bir unsur olarak ön plana çıkarmışlardır. 1851'de Barselona valisi, Katalan dilinde eğitimi yasaklamıştır. Bununla birlikte özellikle de Katalonya'da Kastilyanizasyon(Kastilya lehçesinin, yani İspanyol dilinin, resmi dil olarak tekleştirilmesi) ters etki yaratmış ve Katalanca özellikle, çalışan sınıfın evde ve fabrikalarda kullandığı dil olmuştur. Liberallerin eğitim alanındaki diğer faaliyetleri, 1857'de çıkarılan Moyano Yasası ile şekillenmiştir. Buna göre, ilk eğitim dokuz yaşına kadarki çocuklara zorunlu ve bedelini ödeyemeyecek olanlar için ücretsizdir. Merkezi hükümet eğitim materyallerini belirleyecek, belediyeler ise okulları finanse edecektir. Merkezi hükümetin, finansman payı XIX. yüzyıl boyunca hiçbir zaman %1 düzeyini geçmemiştir. XIX. yüzyılla birlikte, liberalizmin yanı sıra orta sınıflarda büyük destek bulan diğer görüş Katolisizmdir. Bu dönemde yaşanan, Katolik inancındaki canlanmanın temel alanları sosyal eylem ve eğitimidir. Leo XIII, Sosyal Adalet

düşüncesini, Katolik, politik ve sosyal eyleminin, endüstriyel dönemdeki temeli olarak belirlendi. Katolik sendikaların, karşılıklı sigorta derneklerinin ve kırsal kredi kooperatiflerinin kurulmasının sağladı. Kitlelerin, zenginliklerin daha eşit bir bölüşümünü isteme haklarına sahip olduklarını kabul etti. Kilise, okul ve hastane sistemlerini geliştirdi. Leo XIII'ün programı, kuzey İspanya ve Katalonya'da kendisine destek buldu. Ancak, kilisenin sağladığı burslara rağmen, öğrencilerin çoğunluğu bu bölgelerin geleneksel Katolik orta sınıflarından gelmekteydi.

1868 yılında, II. Isabel' in yine bir pronunciamiento sonunda tahttan indirilmesi ile ülke, İtalyan Prens, Amadeo de Savoy'un himayesinde, yedi yıl boyunca, liberal bir monarşi deneyimini yaşadı. Cortes, tahtta bir kralın olmadığı 1873 yılında federal bir cumhuriyet ilan etti. Bu kısa ömürlü cumhuriyet dört farklı cumhurbaşkanı ile, mutlakiyetçilikten ilk kez farklı bir yönetim şeklini İspanyol halkına tanıttı. Federalizm, İspanya'nın bölgeleri için Madrid'in otoritesinin ortadan kalktığı düşüncesini yaratmıştı. "Katalonya, kendisini bağımsız bir devlet ilan etti. Cartagena'da halk cephaneliği ve limanı ele geçirdi... federalizmin ilk deneyimi, sokakları, kaosa düşürmüştü" (W. C. Atkinson, 1960, 302) . Pronunciamientolar çağında, Birinci Cumhuriyete son veren 1874 yılı sonunda gelen Sagonte pronunciamientosuydu. Ordu 19. yüzyıla liberal bir güç olarak girmişti; ancak yüzyılın sonuna doğru gelindikçe gitgide muhafazakarlaşmıştı. 1868' de ordunun Bourbon hanedanını tahttan indirişi devrimci bir süreç başlatmıştı ancak cumhuriyeti sona erdirerek, yeniden monarşiye hizmet ediyordu. Alfonso XII ile birlikte tahta yeniden Bourbon hanedanı geçti (1875) . 1876' da ülkenin politik inisiyatifini üstlenen

Canovas'ın öncülüğünde kabul edilen Anayasa ile, ülke seçimle gelen bir Cortes' e sahip oldu.

Restorasyon Dönemi, İspanyol tarihinde, sosyal barışın ve siyasal istikrarın en başarılı ve en uzun yaşandığı dönemi temsil etmektedir. Bu sistemin mimarı, Antonio Canovas del Castillo'nun temel amacı, sosyal çekişmelere askeri pronunciamientolara ve genel istikrarsızlığa son verecek, politik bir çözüm bulmaktır. Esneklik ve sonuçlara bakılmaksızın işin yürütülmesi Canovas'ın sisteminin temelini oluşturmaktadır. Canovas'ın partisinin klerikal kanadı ile yaşadığı sıkıntılar, meşruti monarşideki kabullenme alanını, mümkün olduğunca genişletme arzusundan kaynaklanmıştır. Canovas, İngiliz parti sisteminin, istikrarlı bir parlamenter monarşi için tek etkili yol olduğunu düşünmektedir. Canovas'ın inisiyatifinden kaynaklanan, 1876 Anayasası Orta Çağ ılımlarının politik teorisi ile, İngiliz parlamentarizminin bir karışımıdır. 1876 Anayasasına göre, kral tek taraflı olarak hareket edemeyecektir; anayasa yasama gücünü krala ve Cortes'e vermiştir; ancak geçerli anayasa değişikliği her ikisi tarafından yapılmalıdır. 1876 Anayasası, ifade ve dernek hakkını tanımıştır. Katolikliğin ülkenin resmi dini olarak kabul edilmesine rağmen, diğer inançların da özel olarak pratiğe dökülmesine izin verilmiştir. Siyasal partilerin ve işçi sendikalarının varlığına olanak tanındığı gibi; 1890 tarihinde erkeklerin sınırlama olmaksızın oy kullanabilmesi ve yargılamaların jüri tarafından yapılması kabul edilmiştir. Bu dönemin diğer bir temel özelliği, Canovas'ın idealindeki parti sisteminin hayata geçirilmiş olmasıdır. Monarşideki kabullenme alanının genişlemesinin aracı ikiparti sistemdir. Muhafazakar Partiyi kuran ve lideri olan Canovas, güçlü bir muhalif grubun, Liberallerin Praxedes Mateo Sagasta'nın liderliğinde organize olmasını da

sağlamıştır. Canovas ve Sagasta'nın uzlaşmaları ile, iki liderin partilerinin sistematik bir şekilde, sıra ile iktidarı üstlenmeleri kararlaştırılmıştır. İspanyol siyasi hayatında bu deneyime “turno pacifico”(barışçıl rotasyon, vardiya) adı verilmektedir. Canovas'ın sistemi, aslında, yönetici bir elitin sahip olduğu tekelden oluşmaktaydı. Bu siyasi eliti, Kastilyalı toprak sahibi-genellikle buğday üreticisi-oligarşinin temsilcileri ile, Andalusya'nın şarap ve zeytin üreticilerinin temsilcileri oluşturmaktadır. Zamanla bu siyasi elite, büyük finansal kesimden(bankalar, devlet şirketleri ve demiryolu yatırımcılarından) katılımlar yaşanmıştır. İspanya'da liberalizmin iktidarda bulunduğu dönemler, temelde ayrıcalıklı grupların üstünlüklerinin devam ettirildiği bir süreç oluşturmaktadır. Modern siyasi kurumların, yarı feodal bir sosyoekonomik düzen ile birlikte yaşaması bu sayede sürdürülmektedir.

“Turno pacifico” sisteminin iki partisi, Muhafazakarlar ve Liberaller, Restorasyon Dönemi boyunca iktidarda kalmışlardır. Liberallerin, anti-klerikal retoriği haricinde çok az fark bulunan bu iki partinin iktidarının güvencesini, esas olarak Restorasyon Döneminin seçim sistemi meydana getirmektedir. Hükümetin gerçekleştirdiği seçimlerde, İçişleri Bakanı, hükümetin genel çoğunluğu elde etmesi için seçim sonuçlarını manipüle etmektedir. Sivil Muhafızlar ve cacique'ler kralın görev verdiği başbakanın (kral, başbakanı kendi iradesiyle atayabilmekte ve görevden alabilmektedir) , düzenlenecek seçimlerde çoğunluğu elde etmesinin diğer garantilerini oluşturmaktadır. Amerikan yerlilerinin dilinden alınan ve köylerdeki şefleri anlatan cacique terimi, yerel ve bölgesel düzeylerde, ulusal politik liderlerin inisiyatiflerini seçmenlere kabul ettiren kişileri anlatmaktadır. Restorasyon Döneminde son derece işlevsel olan cacique sisteminde, bu yerel patronlar, yerel sorunları çözüme bağlamak,

yargıçları seçmek, resmi görevlileri atamak hatta vergi çıkarmak gibi sınırsız güçlerle donanmış, bir tür fiefler görünümündedir. Kralın atadığı başbakan, seçimler öncesinde bu cacique'ler ile anlaşmakta ve onların kırsal bölgelerdeki iktidarları ile kendi ulusal iktidarlarını garanti altına almaktadırlar. Genelerkek oy kullanma hakkını işlemez hale getiren cacique sistemi, aynı zamanda patronaj ilişkisine ve kişisel çikara dayalı, bir kırsal politik ilişki ağı amigos politicos(siyasal arkadaşlar) oluşturmaktadır (F. J. Salvado, 1999, 11) . Caciqueler müşteri ilişkisi içerisinde amigos politicos'larına, oyları karşılığında çeşitli iltimaslar-iş bulmak, bina izinleri, vergi muafiyetleri ve askeri hizmetten muafiyetler gibi-tanımaktadır.

1898 Nisan'ında da A. B. D. , İspanya'ya savaş ilan etti ve Pasifik Okyanusunda Filipinlere saldırdı. Karayipler'de de İspanya A.B.D. ile giriştiği savaşta bir dizi bozguna uğradı ve aynı yıl Paris'te yapılan barışla İspanya, son sömürgelerini de kaybetmiş oldu. On dokuzuncu yüzyılın sonuyla Birinci Dünya Savaşı arasındaki dönem Hobsbawm'ın kavramlaştırmasıyla, yeni türde bir İmparatorluk Çağıydı; "adımları, gelişmiş veya gelişmekte olan kapitalist merkez tarafından belirlenen bir dünya ekonomisinin, ileri olanın geri olan üzerinde egemenlik kurduğu bir dünya"(E. Hobsbawm, 1999, 67) . İspanya, hem sahip olduğu topraklarla hem de gelişmişlik düzeyiyle bir imparatorluk olarak bu çağa erişememişti. "... dünyanın Avrupa ve Amerika kıtası dışında kalan büyük bir bölümü, bir avuç devletin(esas olarak Büyük Britanya, Fransa, Almanya, İtalya, Hollanda, Belçika, A. B. D. ve Japonya'nın) resmi yönetimi veya gayri resmi siyasal egemenliği altındaki ülkelere bölündü. Bu sürecin kurbanları, bir ölçüde İspanya'nın ve Portekiz'in-Kuzeybatı Afrika'daki topraklarını genişletme girişimlerine rağmen, daha çok İspanya'nın-varlığını hala sürdüren,

endüstrileşme öncesi döneme ait eski Avrupa İmparatorluklarıydı”(ibid, 68). İspanya'nın sömürge imparatorluğunun son kalıntılarını da yitirmesi ülkeyi büyük güç konumundan, uluslararası diplomasi açısından, Avrupa'nın sıradan bir ulusu konumuna indirdiği gibi, ülkede psikolojik bir travmaya yol açmıştır. Artık, sahip olduğu imparatorlukla övünen bir ulus yerine, hükümeti elinde tutan iki partili sistemi eleştiren bir ulus mevcuttur. Regeneracionsimo (rejenerasyonculuk) ya da 98 Jenerasyonu olarak bilinen bu eleştiri akımı, yönetim sisteminin caciquismo, geri kalmışlık, klerikalizm ve gerilemeden kaynaklanan yanlışlıklar içerisinde bulunduğunu ortaya koymaktadır. İspanyol kültürünün altın çağını oluşturan 98 Jenerasyonunun Miguel de Unamuno, Antonio Machado, Jose Ortega y Gasset, Angel Ganivet ve Pio Baroja gibi entelektüelleri, Restorasyon döneminin politik düzenine karşı ilk muhalefet hareketini dile getirmişlerdir. Bu eleştirel akım içerisinde yer alan ve düşünce adamı olduğu kadar de eylem adamı da olan Joaquin Costa, 1899' da Ticaret ve Tarım Odasını, Ulusal Birlik adında egemenlikte olan partilere rakip ve üreticilerin örgütü olan bir parti kurmak için kullanmıştır.

1899'dan itibaren, Katalan politikacılar, Liberal ve Muhafazakarlardan ayrı bir hareket olarak örgütlenmeye başlamış ve Cortes'de kendi bölgesel talepleri için çalışacak, Katalan bölgesinden adaylar seçmeye yönelmişlerdir John Ullman, bu değişimin temelinde 1898'deki savaşta kayıplar nedeniyle Madrid'e yönelen yurttaş tepkisinin ve 98 Jenerasyonunun yeni politik ve entelektüel görüşlerinin yattığını düşünmektedir(J. Ullman, 1968, 77) . Katalan milliyetçiliğinin doğuşunda kültürel faktörlerin önemi büyüktür. Yüzyıllar boyunca çiftçilerin kullandığı bir diyalekt olarak kalmış olan Katalan dili, Katalonya'nın bağımsız bir krallık olarak yaşadığı

dönemlerdeki zenginliğinin incelenilmeye başlaması ve yavaş yavaş, İber Yarımadası'nın diğer halklarından tarihsel ve kültürel farklılığın gündeme getirilmesi ile, zengin bir edebiyat diline dönüşmeye başlamıştır. Böylelikle, Katalanca çiftçiler ile, bölgesel politikaları Canovas'ın tarım merkezli devlet yapısına karşı bir çözüm olarak gören Katalan burjuvazisi arasında bir bağ kurulmasını sağlamıştır. Katalan milliyetçiliği, 1901 yılında, Enrich Prat de la Riha tarafından hazırlanan ılımlı bir politik programa ve mali otonomiye dayanan, Lliga Regionalista çatısında bir partide örgütlendi. 1 Mayıs'ta yapılan seçimlerde, Lliga'nın dört adayı da seçildi ve Barcelona'da, Liberal ve Muhafazakar Partiler büyük bir seçim yenilgisi aldılar. Lliga Regionalista özünde muhafazakar bir görüşe ve pragmatik bir politikaya bel bağlamıştı. Temel amacı, merkezileşmenin önüne geçildiği bir politik sistem ve ülkenin Katalan endüstrisinin hegemonyası altında ekonomik modernizasyonu olan hareket, otonomist ve zaman zaman da ayrılıkçı taleplerle, merkezi hükümet üzerinde baskı oluşturmaya çalışmıştı(F. J. Salvado, 1999, 22) . 1903'de yapılan seçimlere, Lliga yeni oluşturulan Katolik örgüt Junta Diocesana de Defansa de los Intereses Catolicos ile birlikte, ortak bir liste ile girdi. Katalan milliyetçiliği ile Katolik inancı, birbirlerinin bölge içerisinde gelişimine katkı yapan bir gelişim çizgisi göstermişti. Katalan dilinin yeniden canlanmasında büyük katkı yapan kilise, Katalan dilinde verdiği vaazlarla ve sosyal kurumları ile özellikle Katalan çiftçileri arasında büyük bir desteğe sahip olmuştu. Ancak, özellikle, kilisenin faaliyetlerinin daha çok vergiye tabii kılınmasını isteyen orta sınıf tüccarlar ve anti-klerikal bir düşüncenin egemen olduğu işçi sınıfı, Katoliklerle yapılan bu ittifaka hiç sıcak bakmamaktaydı. 1903 Seçimlerinde Lliga başarısızlığa uğradı ve hiç milletvekili çıkaramadı. Katalan milliyetçiliği içerisindeki yönelimler tam bir bütünlük göstermiyordu. Ildefonso Suñol

ve Jaime Carner gibileri, Katalonya için daha fazla bir yönetsel otonomi talep ederken; Antonio Rovera y Virgili, sivil hakların ve yetkilerin, askeri işlemler üzerinde hakimiyetinin sağlanması gibi Federal Cumhuriyetçi talepleri dile getiriyordu.

Kolonilerin kaybedilmesi sonrasında, güçlenmeye başlayan bir diğer genel akımsa Cumhuriyetçiliktir. 1903'te küçük Cumhuriyetçi gruplar, ilk Cumhuriyetin Cumhurbaşkanı Nicolas Salmeron'un liderliğinde bir seçim ittifakı kurdular. Bu sayede, Cumhuriyetçiliğin parlamenter temsil oranlarını artırması, hükümetin seçim sonuçlarını manipüle etmekte güçlük yaşadığı şehirlerde, bu hareketin gelişmesini sağladığı gibi, yavaş yavaş genel oy kullanma hakkı da etkisini göstermeye başlamıştır. Merkezci, Federalist ve Progresiflerden oluşan, Cumhuriyetçi Birlik, Union Republicana seçimlerde Cortes'e kırk üye gönderme şansı elde etti; bunların yirmisini Katalonya'da kazandılar. Katalan milliyetçiliğin temsilcisi Lliga'nın yanı sıra, bölgede önemli bir Cumhuriyetçi kitle bulunmaktaydı. Önceleri Lliga içerisinde yer bulan Katalan Cumhuriyetçileri, daha sonra 1906'da Centre Nacionalista Republica adı ile ayrı bir örgütlenmeye gittiler. Katalonya'daki Lliga'ya muhalif, Cumhuriyetçi güçleri bir araya getirmek için eski Progresif Alejandro Lerroux, bölgeye gelmiştir(1901) . Özgürlükçü bir eğitim sistemini yerleştirmek üzere, Katalonya'da çalışmalarda bulunan ve daha önceden Lerroux ile Progresif Partide yer alan, anarşist eğilimli Francisco Ferrer, ile birlikte, gelişmenin önündeki en büyük engel olarak gördükleri ruhban sınıfına özellikle de Cizvitlere karşı bir mücadele yürütmeye başlamışlardır. 1901'de Radikal Cumhuriyetçi Partiyi kuran Lerroux, küçük burjuvazinin ve işçilerin, antiklerikal duyarlılıkları sayesinde, bu gruplar ve Cumhuriyetçi ordu kesimlerinin desteği ile birlikte Cortes'e 1901 ve 1903 Seçimlerinde girmeyi başarmıştır. Bununla

yetinmeyen Lerroux, 1904'te Valensiyalı Cumhuriyetçi liderler Vicente Blasco Ibañez ve Rodrigo Soriano ile yarıgizli işlev gören Federacion Revolucionaria adlı örgütü kurmuştur. Lerroux'un Radikallerinin kitlesi, antiklerikaller ve Katalanların ayrımcı tavırlarından hoşnutsuz olan ve İspanyol yurttaşlık onurunun bu akımlara karşı savunulması gerektiğini düşünenlerden oluşmaktadır. Lerroux, partisinin üye sayısının üçte ikisini oluşturan işçilere gelecekte gerçekleşecek olan sosyal devrimi müjdelerken, onlara yararsız araçlar olan sendikaları ve kolektif pazarlık usullerini terk etmelerini salık vermektedir. Eski bir gazeteci olan Alejandro Lerroux, büyük çoğunluğu okuma yazma bilmeyen kitesine mitingler ile sözlü iletişimle ulaşmakta ve kamu oyu oluşturmaktadır. Tüm Katalonya'da sunulan kooperatifler, yaşlı ve hastalar için yardım fonları ile işçiler ve çocuklara verilen gündüz ve gece derslerinin yanı sıra, Radikallerin önemli etkinlik alanlarından birisi gençlik hareketleridir. El Progreso gazetesi ile anarşist kitlelere de seslenen Lerroux, Juventud Republicana Radical(Radikal Cumhuriyetçi Gençlik, ama daha çok kullanılan adı ile Jovenes Barbaros, Barbar Gençler) ile Barselona'nın işçi bölgelerinin kontrolünü elinde tutmaktadır. Silahlı milisler olarak faaliyet gösteren bu gençlik örgütü, muhalif mitinglerin dağıtılması ve seçim dönemlerinde oy birliğinin korunmasını gerçekleştirmektedir.

Katalan milliyetçi hareketi, 1905 seçimlerinde büyük bir zafer kazandığında, Barselona'daki Cu-Cut dergisinin ve La Veu de Catalunya gazetesinin, Lliga'yı destekleyen ve orduyu eleştiren yayımlarda bulunması, iktidardaki Liberalleri ordunun baskısı ile karşı karşıya bıraktı. Sonunda yeni bir yasa tasarısı ile ordunun yetkileri artırılmak zorunda kalınca, tüm Katalan partilerinin liderleri bu durumu protesto etmek için bir blok oluşturdular: Solidaridad Catalana(Katalan Dayanışması) . Lliga

Regionalista'nın merkezde yer aldığı bu blokta, en sağdaki Carlistlerden en soldaki Cumhuriyetçilere kadar pek çok parti yer almaktadır ve koalisyonun liderliğini Union Republica'nın da lideri Nicolas Salmeron üstlenmiştir. Salmeron'un ulusal Cumhuriyetçi hareket üzerindeki kontrolüne karşı rekabete girişen Alejandro Lerroux'un Radikalleri bu koalisyonda yer almamışlardır. Katalan milliyetçiliğini eleştirmeye ve orduyu desteklemeye devam eden Lerroux, 1907'de Union Republicana'ya liderleri Nicolas Salmeron'un bir devrim gerçekleştirememesindeki yetersizliği nedeniyle, görevinden alınması gerektiğini bildirdi. Birlik içerisinde, Salmeron'un için güvenoyu niteliğinde bir oylama yapıldı ve Lerroux yanlılarının yirmi üç oyuna karşılık, doksan üç oy alan Salmeron Cumhuriyetçi hareketin liderliğini sürdürdü.

Lerroux'un, Katalonya'nın işçi sınıfı üzerindeki hakimiyeti ³ 1914'e kadar devam etti. Bir propaganda ve demagoji ustası olan Lerroux'un düzenlediği mitinglerde, işçi haklarını savunmak üzere yaptığı konuşmalar ve sosyal devrim konusundaki vaatleri işçi sınıfını ve halkın yoksul kesimlerini uzun süre cezbetti. 1907'de Katalan işçilerinin, Radikal Partinin yanlış devrimci potansiyeline ve Lerroux'un demagojisine karşı oluşturduğu, Solidaridad Obrera(İşçi Dayanışması) ile, Katalan İşçi sınıfının tüm politik baskılardan kurtarılması hedeflenirken Radikallerin etkinliği de yavaş yavaş kırılmaya başlanmıştır. Lerroux'un, 1901-1909 yılları arasında işçiler üzerindeki mutlak hakimiyetin finansmanında önemli bir payı bulunmaktadır. Kendisi varlıklı bir insan olmayan Lerroux'un finansmanı nasıl sağladığı konusunda, çeşitli varsayımlar bulunmaktadır:Finansman için gerekli olan fon Liberal politikacı Segismundo Maret tarafından ya İçişleri Bakanlığı bütçesinden ya da Partinin

kasasından, Lerroux'un işçileri Katalan bölgesel hareketinden uzaklaştırmak için sağlanılmıştır. Katalan Sendikacıları ise Lerroux'un, Barselona'daki işçi hareketini, İspanya'daki en güçlü işçi hareketini, zayıflatmak için sanayiciler tarafından finanse edildiğini öne sürmektedirler (J. Ullman, 1968, 92) .

Bask milliyetçiliği de, tıpkı Katalan milliyetçiliği gibi, ayrı bir kültür ve dil duygusundan kaynaklanmaktadır. Bunlar, romantizmin ve endüstrileşmenin etkisi ile artan bir Bask milliyetçiliği bilincine katkı yapmışlardır. Bask dilinin, tarihin bir gizi olarak ortaya çıkması Baskça'nın herhangi bir Avrupa dil ailesine bağlı olmayan özelliği ile Bask halkının, kendilerini diğer İspanyol halklarından farklı bir ulus olarak tanımlamasında önemli rol oynamıştır. Bununla birlikte Bask hareketi, bir yazın hareketi ile desteklenmekten çok, bir politik ve dinsel hareket olarak kendisini ortaya koymuştur. Ayrıca, Katalan bölgesel hareketinin aksine, Bask milliyetçiliği Carlizmin etkisi ile, katı Katolisizmi ve modernleşmenin getirdiği dönüşümlere karşı reaksiyoner tepkiyi bünyesinde barındırarak gelişimi sürdürmüştür. Juan Pablo Fusi'nin belirttiği gibi evrensel olmaktan uzak olan Bask olma duygusu üç bölgede eşit oranda değildir. 1894'te kurulan Bask Milliyetçi Partisi(PNV) , Vizcaya ve Guipozcoa'da güçlü iken, Alava'da zayıftır(J. P. Fusi, 1984, 187) . Carlism, ülkede yeniden canlanmaya başladığında, Bask milliyetçiliği, Bilbao ve diğer endüstriyel Bask şehirlerinde gelişirken Navarre'de Carlisterlerin Requete'ler olarak adlandırılan paramiliter birlikler Cumhuriyet'e karşı örgütlenmektedirler.

PNV' nin kurucusu Sabino Arana partinin kurulduğu yıl, Bask ırkının saflığının ve üstünlüğünün, Bask endüstrisinin başarısı ile bölgeye gelen göçmenler tarafından

tehdit edildiğini belirtmiştir. XX. yüzyılla birlikte, partinin en büyük dileği ise fueros isteminin yeniden tesis edilmesidir. Ayrıca, Bask hareketinin başat bir diğer yönü de Katolik inancıdır. 1912’ de bir grup Bask rahibi, Bask dilinde Katolik eğitim için Jaungoika-Zale Baskuna adlı bir grup oluşturmuşlardır. Güçlü Bask milliyetçi duygulara sahip Vizcaya’ ya ise, Katolik yardım ve folklor kuruluşları egemen durumdadır. Bask işçileri arasında ise sosyalizm özellikle XX. yüzyılla birlikte temel görüş niteliğini kazanmıştır. Ancak, 1931’de SOV(Bask işçileri dayanışması) kurulunca bölgede sosyalist egemenlik tehdit edilmeye başlanmıştır. Bu ılımlı ve Hristiyan düşüncesi yönelimli sendika hareketi ile birlikte, Bask hareketinin, reaksiyoner ve aşırı sağcı yönelimi de yumuşamaya, sosyal konularla ve emek sorunları ile ilgilenmeye başlamıştır. Böylelikle, Hristiyan Demokratik Partilere benzer bir konum alan PNV SOV ile birlikte Bask milliyetçiliğine dayalı bir işçi-işveren dayanışması ile sosyal bir uyumu sağlamaya yönelmiştir. Bununla birlikte, ırkçı ve koyu Katolik görüşlerin parti içerisinde temsili de devam ederken, sol Bask milliyetçilerinin partide üstünlüğü bulunmamaktadır. Sol azınlık grubu 1930’ da Bask Ulusal Eylem’i (ANV) adında küçük bir partide örgütlenmişlerdir.

Ülke genelinde ise, monarşinin tek destekçisi kalmıştır:ordu. ”Diğer toplumsal sınıflardan gerçek anlamda bir destek göremeyen İspanyol monarşisi de bu dönemde orduyla arasında üst düzeydeki bağımlılık ilişkilerini sürdürmeye devam etmiştir” (Troçki, 2000, 60) . Bu sırada orduda General Miguel Primo de Rivera’nın ismi ön plana çıkmaya başlamıştı. Andalusya’lı üst sınıftan bir toprak sahibi aileden gelen, de Rivera’nın Küba, Filipinler ve Fas’ta askeri başarılar kazanmasının ötesinde, Stanley Payne, popülaritesinin 1900’lerde Savaş Bakanlığı yapan ve orduda son derece etkin

bir general olan Fernando Primo de Rivera'dan kaynaklandığını belirtmektedir (S. Payne, 1967, 189) . Primo'nun yakaladığı en büyük fırsat, 1922'de hükümet tarafından Barcelona Genel Komutanı olarak atanması oldu. Bu görevinde de Rivera, Katalan orta sınıf liderleri ile iyi ilişkiler kurdu ve onlara etkili bir ulusal yönetim içerisinde, bölgesel otonomi vaat ederek, Katalan muhafazakarlarının desteğini aldı. 1921'de Fas'daki yenilgiler nedeni ile başlatılan meclis araştırması, bu askeri bozgunlar nedeni ile, Kralın da kişisel olarak sorumlu tutulmasına yol açmıştı. Bundan sonrasında ülkede, monarşinin varlığının ciddi bir tehdit altında olduğu açıkça görülebilmekteydi. Primo de Rivera'nın 25 Kasım 1921'de Senatoya, kendisini ön plana çıkarmak adına verdiği deklarasyon, Muhafazakarların vetosu nedeni ile, Savaş Bakanlığına getirilme isteğini olanaksız kılmaktaydı. Bu dönemde, uzun ömürlü olmayan koalisyon kabineleri ve sendikal hareketlerin güçlenmesi, orduya, politik yaşama müdahale etmek üzere, yeniden harekete etme motivasyonu sağlamıştı. Ordudaki en aktif grup olan General Cavalcanti' nin askeri harekete liderlik yapma teklifini kabul eden de Rivera, Eylül 1923'de bir pronunciamiento ile iktidara geldi. Hata içerisinde bulunan siyasi partilerin yaptığı gibi konuşmanın değil, adaleti yerine getirmenin ve İspanya'ya hizmet etmenin zamanı geldiğini söyleyen diktatör, ülkenin çözüm bekleyen problemlerini şöyle dile getirmektedir:“terörizm, enflasyon, mali yanlış yönetim, Komünist propaganda, dini kurumlara karşı saygısızlık, ayrılıkçıların ajitasyonları, Fas problemi, politik belirsizlik.”(ibid, 205) . Rivera'nın diktatörlüğü döneminde kamu düzenini ve otoriteyi sağlamak adı altında siyasi partiler ve sendikalar yasa dışı ilan edildi; sınıf mücadelesini bastırmak için yapılabilecek her yola başvuruldu. Ancak, yeni oluşmakta olan dinamik siyasal yapının, otoriteyle baskı altına alınması yalnızca 6 yıl mümkün olabildi ve 30'lu yıllarla birlikte gelen

ekonomik bunalımla Rivera Diktatörlüğü de çöktü. Kralın monarşiyi yeniden restore etme çalışmaları da on beş aylık bir geçiş dönemi yarattı ve sonunda 14 Nisan 1931’ de ikinci cumhuriyet ilan edildi.

B-EKONOMİK YAPI

XVIII. yüzyılın ilk yarısında kendi kendini besleyebilen bir tarım ülkesi görünümündeki İspanya, en önemli ekonomik aktivitesi, tarımsal üretiminde 1870'lere kadar büyük bir değişim yaşamamıştır. R. Carr(1966) ve S. Payne'in (1993) modern bir ekonomiye geçiş olarak adlandırdığı bu zaman dilimine kadar, XIX. yüzyıl ile başlayan İspanyol modernizasyonu, formal kurumsal yapısında liberal olmasına karşılık, gerçekte elitist ve oligarşik, uluslararası ekonomiye kapalı, endüstriyel gelişmeye ilişkin herhangi bir aktif politikaya sahip olmayan, üretkenlik artışını ve gelişimini ancak 1860'lardan sonra gerçekleştirebilen bir yarı-geleneksel tarıma dayalı bir özellik taşımıştır(S. Payne, 1993, 7-8) . XIX. yüzyıl sonuna gelindiğinde ülkede üretim, Fransa ve İngiltere'den daha da büyük oranda artmıştı; ancak, ürün ve tekniklerin dönüşümündeki yavaşlık nedeni ile, verimlilik bu ülkelere göre oldukça düşüktü. Hektar başına toplam üretim, Fransa'nın yarısı, İngiltere'nin ise ancak üçte biri kadardı.. XIX. yüzyılın son on yılı içerisinde, artık tüm Avrupa'da kapitalist birikimin artmasını ve sanayileşmenin ivme kazanmasını sağlayan burjuvazi İspanya'da da, kraliyetin, kilisenin, imtiyazlı toprakların ve tarımsal ıslaha tabi tutulmamış arazilerin ekonomik hayata dahil edilmesini, bu topraklarda gübre kullanımı ile tarımsal gelirin artırılmasını, vergi ve hazine sisteminin yenilenmesini, finansal kapitalizmin geliştirilmesini sağlamıştır. Yine de, diğer Avrupa devletlerinin,

İngiltere ve Fransa gibi, deneyimleri İspanya'yı çok geride bırakmıştı; XX. yüzyıla gelindiğinde yüzyıllarca İspanya egemenliğinde yaşamış olan İtalya'nın bile sanayileşme düzeyi İspanya'nın ilerisindeydi.

Sosyo-ekonomik örgütlenmesini modernleştirmeye çalışan, İspanya'da, soyluların ve kilisenin, feodal sistemden kaynaklanan yargı yetkileri, on dokuzuncu yüzyılın başındaki ilk anayasal hareketle birlikte ortadan kaldırılmış; kilisenin sahip olduğu devasa toprakların tamamına yakını satılmış ve soylu toprak sahipleri, bu unvanlarını kaybederek, sadece toprak sahiplerine dönüştürülmüşlerdir. İspanya'nın kuzey bölgeleri, on dokuzuncu yüzyıl liberal reformlarının sonucunda, küçük toprak sahiplerinin bölge üzerinde sahip olduğu hakimiyet açısından, toprağın zenginliği ve pazarın canlılığı ile olmasa da, Fransa ve Almanya'daki küçük toprak sahiplerininkine yakın bir konumdadır. Ancak, bölgede küçük toprak sahiplerinin çoğunluğu oluşturmasına rağmen, işledikleri topraktan kendilerini refah içinde yaşatacak bir mükafat elde edememeleri, pazar ve kredi gibi sıkıntıları, on dokuzuncu yüzyıl reformlarının en etkili olduğu kesim olan kuzey bölgelerin-tıpkı Kuzeybatı Avrupa'nın küçük toprak sahiplerinde olduğu gibi- ekonomiye katkı yapmasını engellemiştir... Sahip olduğu topraklarla zorlukla geçimini sağlayan Kuzey İspanya çiftçisi, kendi emek fazlasını endüstri kollarında istihdam etme olanağına da sahip olmadığı için büyük ekonomik zorluklar yaşamakta idi. Yine de, kuzey bölgelerin küçük toprak sahiplerinin yaşadığı yoksulluk, mevcut siyasal düzen için ciddi bir tehdit oluşturmadı. Çünkü, bu bölgedeki toprak sahiplerinin talepleri de yine Fransız ve Alman çiftçileri gibi-mevcut siyasal düzenle uzlaşma içerisinde bulunan muhafazakar taleplerdir. Malefakis, bunun nedenini, doğru bir tespitle, "yaşam standardına değil de, mülk

sahibi olmanın yarattığı bağımsızlık yanılsamasına“ bağlamaktadır; gerçekten de bu olgu“devrimci olmayan çiftçileri devrimci olanlarından ayırmaktadır”(Malefakis, 1970, 5) . Güney İspanya, on dokuzuncu yüzyıl reformlarının, kırsal nüfusun büyük çoğunluğu için yerinde önlemler içermediği en belirgin bölge konumundadır; çünkü, bu bölge küçük toprak sahiplerinin değil de topraksız tarım işçilerinin çoğunluğu oluşturduğu bir bölgedir. Soyluların topraklarının satılması sonucunda, daha önceden de büyük topraklara sahip olanlar, bu yeni toprakların da katılımı ile devasa mülklere, latifundialara sahip olmuşlardır; kendilerine herhangi bir toprak transferi yapılmayan topraksız tarım işçilerinin durumları ise, on dokuzuncu yüzyıl reformları sonunda, iyiden iyiye toprak sahiplerine bağımlı hale gelmiş ve daha da kötüleşmiştir.

Ülkenin tarımsal yapısının oluşturduğu hiyerarşide en alttaki basamağında, toprağı olmayan, dolayısı ile, yaşamını sürdürmek için başkaları için çalışan tarım işçileri yer almaktadır. Bu bütünlük içerisindeki temel ayrım noktası, bu işçilerin sürekli istihdam edilip edilmedikleridir. Sürekli olarak tek bir toprak sahibi için çalışan işçilerin durumları feodal dönemdekinden çok farklı değildir; yoksulluk ve herhangi bir mülk sahibi olmama durumu, sürekli kendisi için çalışılan toprak sahibinin sağladığı, günlük geçici çalışan işçilerin sahip olamadığı, bir iş güvencesi ile bir arada bulunmaktadır. Sürekli istihdam edilen işçiler ile, günlük çalışan işçiler arasındaki temel fark, bu iki grubun Anarko-sendikalist ve Sosyalist Sendikaların eylemlerine katılma ya da bunlar karşısında kayıtsız kalma durumunda oluşmaktadır. Topraksız günlük işçiler, İspanya’da gerçekleşen sosyal çatışmanın en dinamik unsurlarından biri olurken, daimi olarak, tek bir toprak sahibi için çalışanlar, bu mücadelelerde işçi sınıfının yanında yer almamış hatta bazı durumlarda işçi hareketinin karşısında radikal

bir güç olarak yer almıştır. Güney İspanya, latifundia sistemi sonucu, günlük işçilerin en yoğunlukta olduğu bölgedir; toplam tarımsal aktif nüfus içerisinde, bu sınıfın oranı, 1956'larda bile % 43, 3'ü, kadın işçilerin de toplamı ile % 50, 2'yi bulmaktadır. Küçük toprak sahiplerinin çoğunlukta olduğu ülkenin diğer bölgelerinde, bu oran % 20 civarındadır. Ülkenin birçok alanda kendini ortaya koyan, heterojen yapısı, tarım kesiminde de kendisini belirgin şekilde ortaya koymaktadır. Topraksız tarım işçilerinin emeği ile ayakta duran büyük ölçekli topraklara tezat oluşturan, küçük ölçekli toprakların, toprağını kendi işleyen sahipleri ise, büyük ölçüde, yoksulluk yönünden, Güneyin işçileri ile aynı kaderi paylaşmaktadır.

XIX. yüzyıla 10, 5 milyon yurttışı ile giren İspanya, bu yüzyıl sonunda, yüzyıl boyunca yaşadığı aşılardan uygulanması ile ölüm oranındaki azalmadan kaynaklanan hızlı demografik gelişme sonucu, 19 milyon kişilik bir nüfusa sahip olmuştur. Bu hızlı gelişme, “o ana kadar var olan yapıyı yok etmiş ve işçi sınıfının, şehirlerdeki proletaryanın ve kırsal kesimdeki günlük işçilerin, yoksulluğundan kaynaklanan büyük bir gerilim nedeni ile, ülkenin ekonomik ve politik gelişimini kesintiye uğratmıştır”(Vives, 1969, 617) . Nüfustaki bu büyük artış, topraksız işçi sayısında artışa, dolayısıyla, bu işçilere ödenen ücretlerde de büyük bir düşüşe yol açtı. Bu durum, temel olarak, Güney İspanya'nın nüfus artışı düzeyinin, ülke ortalamasının çok üzerinde olmasından kaynaklanmaktaydı. Bunun kökeninde ise, geri kalmış ülkelerin belirgin özelliklerinden birisi olan, yüksek doğum oranı yatmaktadır; üstelik, nüfus artışı, yine çok yüksek olan ölüm oranına-özellikle de bebek ölümü-rağmen gerçekleşmektedir. 1930'lara gelindiğinde, Güney İspanyanın nüfusu, tüm ülke nüfusunun% 30'unu oluşturmaktadır. Ülke genelindeki nüfus artışı-

sadece 1920'lerde yüzde on dolaylarında gerçekleşmiştir-büyük şehirlerde absorbe edilmekte ve tarım kesiminin nüfusu azalmakta iken, tarımda istihdam edilen emek gücü oranı % 57, 3'den %45, 1'e düşmüştür (S. Ben-Ami, 1984, 15-6) . Güney İspanya'da meydana gelen nüfus artışının beşte dördü kırsal kesimde yaşamakta ve tarım kesiminde istihdam edilmektedir. Böylelikle, bölgenin tarım toprakları üzerindeki, insan baskısı büyük boyutlara ulaşmaktadır.

Tarımsal kesimin, Güney İspanya'daki tek yoksul grubu günlük işçiler değildir; bunların yanı sıra, çok sayıda küçük toprak sahibi, kiracı ve ortakçı ekonomik güçlüklerle mücadele etmek durumundadır. On hektardan az sulanmayan toprağı ya da bir hektar sulanabilen toprağı bulunan küçük toprak sahipleri, İspanya'da toprak sahibi bir proletarya oluşturmaktadırlar. Kırsal proletarya içerisinde bu küçük toprak sahiplerinin oranı Güney İspanya'da 1/3 düzeyinde iken ülkenin geri kalan bölümünde bu oran 2/3'e kadar çıkmaktadır. Küçük toprak sahiplerinin %91'i, de Madariaga'nın verileriyle, şehir emekçilerinden daha az gelir elde etmektedir(S. de Madariaga, 1942, 158) . Önemli bir bölümünün geliri, yaklaşık olarak günlük işçilerininkine eşit olan-günlük bir peseta civarında-küçük toprak sahipleri, varlıklı komşuları ya da diğer bölgelerin toprak sahipleri için, bu bölgelere giderek, günü birlik işçiler olarak çalışmaktadırlar. Küçük toprak sahiplerinin tarımsal üretim için harcamalarını ve olası yatırımlarını finanse etme yolları da oldukça elverişsizdir. 1873'de tarım kesimine hizmet etmek üzerine kurulan, ipotek bankası, 1900 yılında tamamıyla kentsel mal varlıkları ile çalışmaya başlamıştır. 1917'de kurulan merkezi kredi fonu, tarım ve hayvancılık üretiminin toplam değerinin binde biri oranında sermayeye sahiptir. Yerel borç kurumları, positoların, ülkenin 9200 belediyesinin

1/3'nden fazlasında mevcut olmasına karşılık, bunların değeri de tarım ve hayvansal üretimin toplam değerinin binde 2,5'ini geçmemektedir. Bu çiftçilerin gerçekleştirdikleri ticari işlemler çok küçük miktarlarda olduğu için büyük özel bankalarda bu sektörle meşgul olmayı istememektedirler. Küçük toprak sahiplerinin teminat olarak gösterebildikleri malları olmadığı gibi, birçoğunun kanuni mal sahipliği, yasal tescil ücretlerini ödeyemedikleri için bulunmamaktadır. Bu şartlar, küçük çiftçileri, talep yoğunluğuna göre aylık faizleri belirleyen yerel borç vericilere bağımlı kılmaktadır.

Tarım proletaryasının bir diğer unsuru, toprak kiracıları da, tıpkı küçük toprak sahipleri gibi yetersiz kredi, pazar ve ulaşım şartlarıyla meşgul olmakta, üstelik kendi toprağına sahip de olmaması durumu bu grup için daha zorlaştırmaktadır. Çoğu kiralama ilişkisinde, ödenen kiralar, üretilen ürünün ¼'ünün değerine ulaşmaktadır. Kira kontratları sözlü olarak yapıldığından, toprak sahibi tarafından kolaylıkla iptal edilebilmekte ve bu anlamda, kiracının ödemeleri içinde herhangi bir güvence içermemektedir. Salvador de Madariaga, bu durumun yasaların toprak sahibinin kullanımına ilişkin herhangi bir kısıtlama içermemesinden kaynaklandığını belirtmektedir ve kiralama sisteminin birinci dereceden aciliyete sahip, hemen çözümlenmesi gereken bir sorun olduğunu ortaya koymaktadır(ibid, 159-62) . Kira bedelini yetiştirdiği ürünle karşılayan toprak kiracıları kötü giden hasat yıllarında yine aynı miktarı ödemek zorunda kaldığı gibi, toprak sahibinin ölmesi ya da toprağını satması durumunda, kiracı, sözleşmeden doğan haklarını, yasal şekilde yapılmadığı için, hiçbir şekilde yeni toprak sahibine karşı ileri sürememektedir.

Mahsul ortakçıları, Güney İspanya tarımsal nüfusunun yaklaşık %5'ini oluşturmaktadır. Birleşik devletlerin güneyinde de bir hayli yaygın olan bu üretim şeklinde, toprak sahibi, mahsul ortakçısına tüm toprağı işleme materyallerini sunmakta yaptığı işi önemli ölçüde öğretmekte, hasat zamanına kadar ki işlemlerin finansmanını ve ürünün pazarlanmasını üstlenmektedir; bu manada mahsul ortakçısının rolü emeğiyle ürünü yetiştirmek olmaktadır. İspanya'daki uygulamalarda ise, toprak sahibinin, mahsul ortakçısına zaman ve ekipman katkısı olukça az olduğundan, söz konusu kişiler bağımsız girişimciler gibi hareket etmek durumunda kalmaktadır. Malefakis, Güney İspanya ile ülkenin geri kalan bölgesinde küçük toprak kiracıları ve mahsul ortakçıların politik yönelimleri açısından temel farkın, Güneyde- bu kesimin üzerindeki, toprak sahibi baskısı daha yoğun olduğundan- bunların, diğer bölgelerdeki benzerlerine göre devrimci hareketler içerisinde çok daha yoğun olarak yer almaları olduğunu belirtmektedir(Malefakis, 1970, 96-7) . Bu görüş, bir anlamda, bu yoksul çiftçilerin politik tutumları ile, hükümleri ışığında toprak kiraladıkları kira kontratı arasında doğrudan bir bağ bulunduğunu göstermektedir. Eğer ki, bu şartlar elverişli ise, küçük toprak kiracıları ve ortakçılar, muhafazakar yönelimde olurlarken, şartlar bunların aleyhinde olduğunda devrimci hareketlerin yanında yer almaktadırlar ⁴ . Küçük kiracı ve ortakçıların ülke genelinde, devrimci hareketlere genelde bireysel katılımları gözlemlenirken, bunların bilinçli ve topyekün katılımlarının yaşandığı üç istisna gözlemlenebilir: foreros, rabassaires ve latifundia eyaletlerinin küçük kiracı ve ortakçıları ⁵ Galiçya'daki foro ve Katalonya'daki rabassaires sistemleri, kendilerinin olmayan toprağı işleyen çiftçilerin yaşadıkları zor şartlar nedeni ile, devrimci hareketlere lokal katılımlarını göstermesinin yanı sıra, Güney İspanya'da bu grupların, tüm bölge genelinde aktif

katılımları, latifundia bölgelerinde, topraksız çiftçiler için son derece olumsuz koşulların varlığını ortaya koymaktadır.

XX. yüzyıla girildiğinde, ülkenin ekonomisini olumsuz yönde etkileyen en önemli unsur, tüm sömürge topraklarının tamamen yitirilmiş olmasıdır. Söz konusu ülkelerin zenginliklerinin yaratmış olduğu görece refah ortamı bu yeni yüzyılın başıyla birlikte ortadan kalkmıştır. Vives, Reconquesta(ülkenin Müslümanlardan geri alınması) 'dan bu yana tarihinde ilk kez kendi kaynakları ile yaşamak zorunda kaldığını söylemektedir (J. V. Vives, 1969, 612) . Ülkenin, Güney Amerika kolonilerini kaybettikten sonra bile, sadece Antiller'deki toprakların ve Filipinler'in zenginliği ile, halen, Britanya ve Fransa'nın sömürge imparatorlukları ile kıyaslanabilmesi mümkündür. Koloni kayıplarını takiben, İspanyol ekonomisinin tarımın yanı sıra, en önemli aktivitelerini ülkenin kuzey ve kuzeydoğu kıyılarında bulunan, maden ve tekstil endüstrileri oluşturmaktadır. İspanya, Avrupa'nın en değerli maden bölgelerinden biri üzerinde yer aldığından, madencilik ülke ekonomisinde önemli bir yer tutması doğal karşılanmalıdır. Bir de buna, endüstrileşmelerini tamamlamakta olan Avrupa ülkelerinin ihtiyaç duyduğu ham maddelerin, hem uluslararası pazara göre düşük fiyatta hem de zengin rezervlerle ülkede bulunması, bu sektörün önemini artırmaktadır. XIX. yüzyıl maden endüstrisinin, demir ve çelik ile birlikte en aktif elemanı bitüm madeni(soft coal) 'nin önündeki en büyük engel, bu madenin Asturias' tan sahile nasıl taşınacağı, 1860' lar ile, tren yollarının tamamlanması ile çözüme kavuşturulmuştur. Endüstrileşmenin diğer temel ham maddeleri, demir ve çeliğin, endüstri alanında kullanılması, XX. yüzyıl başında sermaye yatırımlarının artırılması ve Kuzey bölgelerde kurulan işletmeler sonucu had

safhasına ulaşmıştır. Ancak, bu maksimum düzeyde bile, İspanya kendi demir ve çeliğinin yalnızca % 10'unu işleyebilmektedir ⁶ . Bu durumun en temel nedeni, Bask ülkesi ve Katalonya'da belli bir gelişme göstermesine rağmen, ülkenin endüstriyel sektörlerinin zayıflığıdır. Rakamlarla ortaya konulduğunda, XX. yüzyıl başlarında, İspanya'da demir-çelik üretiminin kişi başına dağılımı 20kg. iken, Birleşik Devletlerde 230, İngiltere'de 207 ve Belçika'da 168 kg. dır(J. V. Vives, 1969, 666) .

Çeşitli sanayi kollarında olduğu gibi, İspanya'nın, XIX. yüzyıldan beri, harcanılan sermaye, ülke içerisindeki yaygınlığı ve gerçekleştirilen ticareti açısından en önemli endüstrisi, tekstil imalatının merkezi de Katalonya ve Barselona'dır. Şehir, pamuklu do kuma için hammaddelerin geldiği ve işlendiği bir liman, bir üs konumundadır. Henüz, 1850'lerde tekstil endüstrisinin Barselona'da ulaştığı rakamlar son derece üst seviyelerdedir.XIX. yüzyıl boyunca, tekstil endüstrisi ve bu endüstrinin merkezi Katalonya, ülke sanayisinin tek modern merkezi durumunda iken, XX. yüzyılla birlikte kuzeydeki Bask Bölgeleri de endüstriyel açıdan etkin bir konuma gelmişlerdir. Katalonya'nın endüstriyel üstünlüğü, kuzeydeki Bask, Viscaya ve Guipuzcoa bölgelerinde, hem endüstriyel yoğunlaştırma(concentration) yasaları hem de ham maddelerin bol olarak bulunması nedeni ile, ağır sanayinin gelişmeye başlaması ile tehdit edilir duruma gelmiştir. Metalürji ve gemi yapımı endüstrileri ile gelişen Viscaya bölgesinin İspanyol ekonomisine katkıları ve Viscaya(Vizcaya) Bankasının finansal gücü gitgide daha da belirginleşmektedir. Daha sonradan, hidroelektrik güç kullanımına bağlı hafif endüstri kollarının kullanımı yeniden üstünlüğü Katalonya'ya kazandırmıştır. Bununla birlikte, 1900'lerden sonra,

Katalanlar haricinde, İspanya'daki zengin insanlar Bask bölgesi halkıdır(R. Carr, 1966, 406) .

XIX ve XX. yüzyıl boyunca, I. Dünya Savaşının dört yıllık ticaret fazlası verilen yılı hariç, ülkenin ticaret açığı dış borçlar ya da émigrélerin tasarrufları ile karşılanılmaya çalışılmıştır. Bu durum ekonominin temel zayıflığından, yani, ihtiyaç duyulan endüstriyel ekipmanları ve malları ödeyebilmek için, birincil ürünler üreten bir üretici tipinin yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Bu durum, XX. yüzyıla birlikte ihraç ürünleri ağırlıkla, tarımsal ürünler tarafından oluşturulmaya başlandığı zaman iyice belirgin bir duruma gelmiştir. İspanyol finans bakanları Villaverde ve Calvo Sotelo, tıpkı XIX. yüzyıl devlet adamları gibi, pesetanın korunması uygulamaları ile, ulusal paranın değişim değerini korumak durumunda kaldılar. Dış ticaret açıkları pesetanın değerinin düştüğünü ortaya koymaktaydı; ayrıca, devalüasyona gitmek de faydalı olmayacaktı. Bu durumda, iki çözüm yolu bulunmaktadır:hükümet harcamalarından kaçınmak ya da dış alımı korumacılık uygulayarak kısıtlamak. İspanya'nın tercih ettiği çözüm yolu korumacılıktaki başarı sınırlı bir ölçüde gerçekleşti; çünkü İç Savaşın sonuna kadar petrol ve işlenmemiş pamuklu dokuma dışalımını önlenemedi. Bu çabalar, ülkenin dış ticaretinin etkisizliğine rağmen, bir ölçüde Avrupa ekonomisinin dalgalanmalarının ülkeye zararlı etkilerini önledi. Ekonomik istikrar için ödenen bedel ise yüksek fiyatlar ve düşük yaşam standartları olmuştu. İç Savaş öncesinde İspanya'nın kırsal bölgelerinde bisiklet son derece nadirdi, motosiklet ise ülkede bulunmamaktaydı; ayrıca İspanyol halkı, Avrupa'da Balkanlar ve Güney İtalya hariç herkesten, beslenme için daha az kaynak kullanabilmekteydi(ibid, 400) .

C-İŞÇİ HAREKETİ

Diğer sosyal sınıflar içerisinde, bağımsız eylem geleneğine en az sahip olan grup olan kırsal kitleler, İspanya daha önceden herhangi bir çiftçi ayaklanması, Jacquerie hareketi ya da İngiltere’de olduğu gibi bir Wat Tyler benzeri köylü ayaklanması yaşamadığı için, toplumsal mücadelelerde pasif kalmıştır. Çiftçilikle uğraşanların kendini gösterdiği ilk hareket Napolyon’un ülkeyi istilası sırasında gösterilen gerilla savaşıdır; bunu 1833-1840 yıllarında gerçekleşen Carlist İç Savaş takip edecektir. Ancak, köylülerin kiliseye ve monarşiye olan bağlılıkları, genellikle onları geleneksel düzenin yanında hareket etmeye sevk etmiştir. Bununla birlikte, desamortizacion uygulamalarının, mülkiyetin bireysel yönünü olumlayarak yoksul çiftçilerin, önceki kolektivist toprak düzeninden kaynaklanan haklarını ellerinden alması ve kilise ile soyluların topraklarının burjuva toprak sahiplerine transferi, köylülerin toprağı işledikleri şartları daha da zorlaştırmıştır. Tarımsal yapıdaki değişme, XIX. Yüzyılda yaklaşık iki katına çıkan ülke nüfusunun yaptığı baskı etkilenince, 1840’larla birlikte yoksul köylülerin protestoları kendisini göstermeye başlamıştır. 1857’de ise Fourieristlerin ortak kullanıma ait toprakların satış belgelerini yakarak ortaya koydukları ayaklanma, başarıya ulaşmasa da ülkedeki köylülerin tatminsizliğini bir realite olarak ortaya koymaktadır. Barselona’da 1840’da ilk işçi birliğinin kurulmasını 1854’te İşçi Birlikleri adına İşçi Birlikleri Konfederasyonunun kurulması takip etti. Bu noktada İspanyol işçi hareketi içindeki en temel ayrım iki eğilim bulunması idi: barışçı dernek eğilimi ve direk eyleme yönelik, müdahaleci dernek eğilimi. Devletin, üçüncü taraf olarak tutumu ise direk olarak, özellikle, çoğu durumda askeri güçle müdahale etmek olmaktadır. 1855’te Katalonya bölge komutanının müdahalesi, 40 bin işçi

tarafından uyulan bir genel greve yol açtı. Bu dönem tüm İspanya' da, işçilerin yol açtığı sosyal kargaşalarla (agitacion) ortaya konulabilir: gizli dernekler, 1855'de Zaragoza ve Valencia' da isyanlar, 1856' da Palencia ve Zamora'da yangınlar, 1859'da Olivenza ve Badajoz' da kargaşalar ve Loja' da büyük bir ayaklanma. 1868-1874 arasında liberallerin iktidarda olduğu dönem, sağladığı özgürlük ortamı ile, işçi hareketlerinin gelişimi açısından, birçok araştırmacının kabul ettiği gibi, 1848 Devrimlerinin Avrupa'da yaptığına benzer bir etkide bulunmuştur. 1868' de liberal hareket, II. Isabel'i tahttan indirdikten sonra, Bakunin'in ekolünden Giuseppe Fannelli ve kısa süre sonra da Marx'ın damadı Lafargue İspanya' ya geldi. 1868-1874 arasında ülkedeki liberal politika döneminde, Enternasyonal ülkede büyük gelişmeler kaydetti. 1870 ve 1872' de Barselona' da 150 işçi derneğinin temsil edildiği iki büyük kongre toplandı.

Sosyalizm, İspanya'ya, Fourier'in görüşlerini tanıtan Joaquin Abréu ve ilk Sosyalist İspanyol gazetesinin, La Atraccion(1845) , kurucusu, Fernando Garriado ile birlikte girmeye başlamıştır. İlk İspanyol sosyalist gazetesinin, Munts'un Barselona' da ilk işçi birliğini kurmasından kısa süre sonra, Madrid'de çıkması önemlidir. Böylece Barselona ve Madrid , merkezi yönelimlerini ve hareketlerinin sosyal ve entelektüel boyutlarını belirlemişlerdir(S. de Madariaga, 1942, 1745) . Avrupa işçi hareketi, Birinci Enternasyonaldeki krizle, Marx' ın ve Bakunin' in fikirleri arasında bölündüğünde, bu iki hareketin mizacı sırasıyla Madrid ve Barselona' nın mizaçları ile de uyum göstermişlerdir. Madariaga, Barselona'daki hareketin bireyselcilik(individualismo) karakteri ile Bakunin'in anarşizmi ve Madrid hareketinin kurumsalcılık (institucionalismo) karakteri ile de Marx'ın sosyalizmi arasında bir

bağ kurmaktadır. Buna göre, 1879'daki Zaragoza Kongresinde İspanyol işçi hareketi ikiye bölündüğünde, Marx'ın fikirlerini benimseyenler (otoriterler) ile Bakunin'in fikirlerini benimseyen anti-otoriterler, Kastilya ve Katalonya konseptleri arasındaki karşıtlığı ortaya koymaktadır. Sonuçta, İspanyol işçi hareketinin evrimi ortaya iki zıt kutup çıkarmıştır:Madrid ve Barselona, sosyalizm ve anarşizm, kurumsalcılar ve ajitasyoncular, politik hareket ve direk (aksiyoner hareket (ibid, 16870) .

İlk sosyalist parti, PSOE (Partido Socialista Obrero Español, İspanya Sosyalist İşçi Partisi) , 1879'da bir caféde beş kişilik bir grup tarafından kurulmuştu. Kurulduğu tarihlerdeki son derece az üye sayısına-yaklaşık bin kişi- ve yalnızca Madrid' in basın işçilerine hitap etmesine rağmen, parti, son derece sağlam bir disipline ve birliğe sahipti. Başlangıcından itibaren, İspanyol Sosyalist Hareketi, partinin ilk sekreteri Pablo Iglesias'ın etkisiyle, Fransız Marxistlerinden fazlası ile etkilenmiştir. Son derece iyi bir organizasyon ve eylem adamı olan Iglesias, Fransız lider Guesde'den sert fakat etkili parti programını, burjuva partilere, özellikle de Cumhuriyetçilere doktriner düşmanlığını ve anarşist tarz düşünce ve eylemlerden hoşlanmama karakterini almıştır (R. Carr, 1966, 447). Sosyalist Partinin kurulması, ülkedeki sosyalist hareketin güçlenmesini sağlayamamış; az sayıda üye toplayabilmişti. Sosyalistlerin gazetelerinin yayımlanması ve1888'de UGT'(Union General de Trabajadores, Genel Emekçiler Sendikası) 'nin kurulması da, harekete büyük bir ivme kazandırmamıştır. Anarşist Federasyonların ilk yıllarında elli bini aşan üyeye sahip olmalarına rağmen UGT kuruluşundan yedi yıl sonra yalnızca 6276 üyeye sahipti; üstelik, bu üyelerin tamamına yakını sadece Madrid ve Bilbao'dan gelmekteydi. Endüstriyel bir şehir olmayan Madrid, sosyalizmin merkezi olarak ortaya çıktı. Hareketin ülkedeki diğer

kitleleri Bilbao'da 1890'lardaki grevlerin sosyalizme bölgede tutunma olanağı tanıdığı kuzeydeki endüstriyel şehirlerde bulunmaktadır. 1890'dan sonra, kuzeyde Viscaya maden endüstrisinde meydana gelen grevler, sosyalizmin nasıl bir önceki dönemin memnuniyetsiz kitlelerini bir direniş toplumuna dönüştürebileceğini ortaya koydu. 1900'lü yıllarda bu direniş toplumu deneyimi, Kastilya'nın ve güneyin geri kalmış tarımsal bölgelerinde de yaşanmaya başladı. Bilbao'dan, işçilerin %80'ninin okuma-yazma bildiği ve Oviedo Üniversitesi'nin harekete sempati beslediği Asturias'a yayıldı. 1903-1904 grev dalgasıyla birlikte UGT' nin üye sayısı da 50 bini geçmeye başladı. Bilbao metal işçilerinin, UGT' nin örgütlemesi ile gerçekleştirdiği başarılı grevler, sosyalist hareketin Bask ülkesinde örgütlenmesini ve etkisini artırmasını sağladı. Ayrıca, tüm ülke genelinde örgütlenen Sosyalist lokaller (casas del pueblo, halk evleri), UGT ve PSOE' nin önemli ajitasyon merkezleri olarak işlev gördüler.

Anarşist hareketin gelişimi devamlı ve düzenli bir seyir izlememiştir. Süreç içerisinde, Birinci Enternasyonalin İspanyadaki Kongresinden kaynaklanan çeşitli federasyonlar ortaya çıkmış ve kaybolmuşlardır. Kayıtlı üye sayısının arttığı patlama dönemleri, anarşist hareketin sadece militan çekirdek kadrolara indirildiği gizli aktivite dönemlerince takip edilmiştir. Bu döngüsel ritim, Avrupa anarşist hareketinin ülke içerisinde yayılan coşkusundan ve yasal tolerasyon tanınan dönemlerden ve de zayıf hükümetlerin karakteristiği olan şiddetli baskılardan kaynaklanmaktadır(R. Carr, 1966, 445) . Anarşistler, hareketin ilk yıllarında sözlü propagandayı, eylemle propaganda yerine tercih etmişlerdir. 1910'dan sonra sendikalizm, anarşist hareketi, görece ılımlı liderlerin kontrolü altına getirmiş ve bu liderler de organizasyonlarını grevlerle test etmeyi tercih etmişlerdir. Ancak, kitlesel mahkumiyetlerle bastırılan bu

grevler, anarşizmin, yeniden, aktivist militanların liderliği altına girmesine yol açmıştır. 1881’de iktidarda olan progresif Sagasta’nın toleransı, Birinci Enternasyonal’a katılanların Barselona kongresini toplamalarını ve İspanyol İşçilerinin Bölgesel Federasyonu adlı organizasyonu kurmalarını sağlamıştı. Ancak 1884’ten sonra başlayan baskıcı dönem, teröristlerin eylemli propaganda dönemine girmelerine yol açmıştı. 1890’larda doruk noktasına ulaşan bu bombalama ve suikast eylemleri hükümetlerin katı güvenlik uygulamalarına ve polis baskısına yol açtığı gibi, tutuklananlara uygulanan yöntemler Avrupa solunun yoğun bir protesto hareketine neden oldu.

Anarşizm 1869-1873 yılları arasında, Andalusya’da 28 bin üye kazandığında bunların çoğunluğunu çiftçiler değil de zanaatkarlar oluşturmaktaydı. Buna karşılık, Restorasyonu takiben yaşanan baskıcı dönemde, hareket daha büyük miktarlarda çiftçi katılımlarını karşılamaya başladı. 1881’de işçi sınıfı hareketleri yeniden yasal zemin kazandığında, Andalusyalı üyelere arasında tarım işçilerinin oranı % 50’ ye ulaşmıştı; ayrıca, bu grup anarşist federasyon içerisindeki en büyük meslek grubunu da oluşturmaya başladı. 1890’lara kadar, anarşizmin yayılması sadece Andalusya’ da gerçekleşti. Bakunin’in görüşleri, ilkel toplumun gelenekleri ile uyduğu için, ama daha da çok anarşist öncüler, kendi taleplerini Andalusyalı günlük tarım işçilerinin taleplerine adapte ettikleri için, hatta bunlar teorik olarak hareketin kendi prensipleri ile çelişmesine rağmen, anarşizm, Andalusya’nın topraklarında büyük bir hızla yayıldı (ibid, 442) . Talepler, genellikle parça başı işin kaldırılmasıyla daha yüksek ücretleri ve geniş toprakların kitleler arasında yeniden bölüşümünü içermekteydi. Kırsal anarşizm kendisini, küçük organize grupların etkisi altında, sosyal devrim ve grev

hareketlerinin içerisine çekilmiş olarak yapılandırdı. Ancien Regime döneminde, en önemli sosyal çatışmalar şehirlerde gerçekleşti. Liberal reformlar sonrasında ise, sosyal çatışmaların odağı kırsal kesime kaydı. XIX. yüzyılla birlikte, kırsal bölgeler liberal reformlar ve onların sonuçlarından tatminsizliğini, kırsal toplumun en fakir kesimlerinin sıklıkla şiddet içeren protestolarla ortaya koyduğu sahneler durumuna geldi (A. Shubert, 1990, 90) .

1907’de ülke ekonomisinde yaşanan refah ortamı, yüzyılın başındaki grev hareketinin devamına olanak tanıyan bir atmosferin oluşumunu da engelledi. 1905-1910 arasındaki altı yıllık dönemde tarım kesiminin yer aldığı yalnızca on dokuz tane grev gerçekleşti. Bu dönemde, XIX. yüzyılın ikinci yarısında Andalusia ve Katalonya’da büyük etkinlik gösteren anarşistlerin yerini, Barselona ve çevresinde Radikal Cumhuriyetçiler doldurmaya başladılar. Etkinliği giderek azalan Barselona’daki işçi sendikalarının temsilcileri, yetmiş sendikadan otuz beşinin katılımı ile 1907 tarihinde bir İşçi Dayanışması(Solidaridad Obrera) oluşturma kararı aldılar kuruluş manifestosunda tüm politik sınırlamalardan bağımsız bir şekilde, işçilerin sosyal haklarını direk olarak kazanımına yönelineceği ortaya konmuştur. Katalanya’da kurulan bu organizasyonun kuruluşunda Sosyalist Partinin yöneticilerinden Antonio Badia Matemala ve Arturo Gas gibi isimler aktif olarak yer almışlardır. Bu katılımı, John Ullman’ın Arturo Gas’ın düşüncelerinden aldığı şu bölüm açıklamaktadır: “işçiler, güçlü sendikalar sayesinde durumları konusunda bilinçlidirler. . . ve böyle işçilerden iyi sosyalistler çıkar”(J. Ullman, 1968, 110) . 1908’de Barselonalı işçi liderleri, Solidaridad Obrera’yı güçlendirmenin tek yolunun, onun yerel bir federasyondan bölgesel bir konfederasyona dönüştürülmesi olduğuna karar verdi.

Böyle bir konfederasyonun oluşumunu tartışmak için Barselona'da bir işçi kongresinin toplanması kararlaştırıldı. Düzenlen Kongre sonucunda, yine aynı Solidaridad Obrera çatısında bir bölgesel konfederasyonun oluşumu sağlandı; aynı zamanda takip eden yıl içerisinde ulusal bir işçi konfederasyonunun oluşturulması da benimsendi. Katalan sosyalistleri, Barselona'daki İşçi Kongresinden, yeni bir ulusal ölçekli işçi konfederasyonunun kurulması yönünde inisiyatif çıkınca, artık Solidaridad Obrera'ya katılım politikalarından vazgeçtiler.

Solidaridad Obrera, organizasyonu ülke çapına yaymak için, 1910' da anarko-sendikalist konfederasyon Confederacion Nacional del Trabajo'nun (CNT, Ulusal Emek Konfederasyonu) , kurulmasına karar verdi. CNT, otuz bin kadar üye kazandıktan sonra 1912' de bir dizi başarısız grev girişimi sonucu, etkinliğini yitirmeye başladı. 1913' de kurulan Federacion Nacional de Agricultores España (FNAE, İspanya Ulusal Tarım Federasyonu) ise , kurulduğu ana özgü bile, bir başarı kazanamadı. Tüm İspanyol çiftçilerini, bağımsız bir grup olarak bir araya getirmeye çalışan Federasyonun üye sayısı tüm ülkede ancak 2400 düzeyine ulaşabildi. FNAE ve CNT' nin etkisizliğine bu periyotta, yerel bazda da anarko-sendikalizmin, etkisiz grevler ve yeni açılan lokaller haricinde, ivme kaybetmesi eklenilmiştir. Sendikalist özellik, işçi sendikaları yapısının terk edilmesine izin verecek kadar zor bir hal aldı ve yeniden ilk dönem gizli dernekler ve ihtilalci eyleme dayanan, anarşist taktiklere dönüldü. Edward Malefakis, anarşist işçi hareketindeki durgunluğu kendi özgün yapılarına bağlamaktadır. Hem CNT hem de FNAE grevler ve sabotajları, son hedef olan sosyal devrimin araçları olarak görürlerken, sendikal hareketle birlikte, basit hedefleri de , parça başı işin kaldırılması, asgari ücret yasasının yürürlüğe konulması

ve çalışma süresinin sekiz saat olarak belirlenilmesi gibi, vurgulamaya başlamıştır. Ancak, bu hedeflere yönelik olarak, daha iyi bir örgütlenme, daha dikkatli bir planlama ve spontane ayaklanmalar yerine örgütlü eylemler gerekmektedir (E. Malefakis, 1970, 143-4) . Ayrıca, savaş yıllarında, özellikle tarım sektöründe yaşanan refah ortamı, iyi hasat yılları ve tarımsal işlerdeki rekabetin, sanayiye de işçi çekilmesi ile birlikte, azalması da 1917' ye kadar anarşist hareket ve eylemlerdeki azalmayı yaratan faktörlerdendir.

1917 ile birlikte, fiyatlarda gerçekleşen ani artış ile işçi sınıfının savaş yıllarında yakaladığı refah, birden bire yok olmuştur. Enflasyon baskısının yanı sıra 1875'den beri yaşanan Restorasyon döneminin parti sisteminin de bunalıma girmesi, ekonomik ve politik krizi birlikte yaşatmaktadır. 1917'de hayat pahalılığını protesto etmek için burjuvalar tarafından düzenlenen bir dizi gösteri yapılmıştır; zira, yüksek enflasyon, işçi sınıfı kadar orta sınıf ücretlileri de zor durumda bırakmaktadır. Aynı tarihte Cumhuri yetçiler, Sosyalistlerle Katalan milletvekillerinden oluşan bir muhalefet hareketi “Yenilenme hareketi” adı altında bir araya gelmiş ve Barselona'da parlamento şeklinde toplanarak, özgür seçimlerle belirlenen bir Cortes ve yeni bir anayasa talebini dile getirmişlerdir. Sosyalistler, ülke çapında bir genel grev ilan ettiler. Monarşiye sadık kalan ordu, grevi güç kullanarak bastırdı. Yenilenme hareketinin çatlamaya başlaması ve 1918 Şubat seçimlerinde beklenen çoğunluğu elde edememesi sistem krizini büyük oranda çözdü. Bununla birlikte, 1918 ve 1920 yılları arasında işçi sınıfı protestoları, İspanyol tarihindeki en üst noktasına ulaştı. Bolşevik triennium olarak adlandırılan bu üç yıl içerisinde, önceki yılların grev ortalamalarını dörde beşe katlayan sayıda grev gerçekleştirildi (1920'deki maksimum düzeyde yıllık 1060 grev

meydana gelmiştir). Rusya'daki Şubat Devriminden beş ay sonra, sosyalistler anarkosendikalistlerin birlikte gittiği genel grev ile başlayan, üç yıllık dönemde Andalusya'nın eylemlerin merkezi olmasının yanı sıra ülkenin diğer bölgelerinde de ciddi çiftçi eylemleri yaşanmıştır. İşçi sınıfının protestoları, daha yoğun ve evrensel bir hal almış olmasına rağmen inisiyatif yine yerel odaklarda kalmaya devam etti. Çiftçilerin gerçekleştirdikleri grevler ve gösteriler, diğer bölgelerle koordinasyon içerisinde gerçekleştirilmedikleri gibi, CNT' nin endüstriyel ve kırsal kesimleri arasındaki, eylemde senkronizasyon kopukluğu da devam etti. Sendikalizmin, anarşizm üzerindeki ılımlı etkisi, İspanyol tarihinde sosyal çatışmaların en fazla yaşandığı bu dönemde fiziksel şiddet kullanımının oldukça az yaşanmasını sağladı. İşçi hareketinde, 1810'dan sonra görülen ılımlı akım, CNT' de Salvador Segui ve Angel Pestana'nın liderlikleri altında, gelişimini sürdürdü. CNT Bolşevik Devrimi destekledi ve koşullu olarak üçüncü Enternasyonal ile çalıştı. Devletin vermeye hazır olduğu birçok ödünü geri çevirdi; özellikle hakemlik masaları ile işçi mücadelesinin kurumsallaştırılmasına ve grev programlarının politik eylemler olarak ilan edilmesine karşı çıktı. Bununla birlikte kitlesel, emek ajitasyonunu benimseyen CNT, küçük gizli derneklerin eylemlerini dışlayarak Barselona'da kan dökülmesine yol açan semana tragica (trajik hafta) benzeri şiddet içeren gösterileri desteklemedi. CNT'nin ılımlı havası, 1919'daki Madrid'de toplanan ikinci kongresine eklenen tarım programında da kendisini ortaya koymaktadır. Toprak sahibi olmayan kiracı ve işçilerin üyeliğine katılımın yanı sıra, toprak sahibi çiftçilerin de katılımını vurgulayarak, federasyonun önceki, toprakların kolektivist kullanımı hedefinden vazgeçildiği görülebilmektedir. Daha önceden, anarşistler herhangi bir şekilde, bireysel kullanımı dışlamamış olmalarına rağmen, kongrede, toprağın küçük parseller halinde bireysel olarak

işlenilmesinin mümkün olduğunu kabul etmesi, üretim araçlarının kişisel olarak sahip olunamayacağını ve büyük topraklarda kolektif kullanımın da, varolacağına ısrar etmesine rağmen, anarşist hareketteki bireysel eğilimlerin ağırlık kazanmaya başladığını ortaya koymaktadır.

Barcelona'daki özel durum, Anarşistlerin ılımlı havasının tekrar sertleşmeye başlamasına neden olmuştur. Andalusya dışında hareketin en önemli merkezi olan şehirde, Katalan endüstricilerinin, CNT ile lokavtlar ve rakip sendikalar yoluyla mücadele edememesi üzerine 1919 sonlarından itibaren işçilere suikastlar düzenleyen, liderlerini öldüren ve merkezlerini bombalayan pistoleros (silahlı adamlar) 'un kullanılmaya başlaması, CNT'yi tekrar şiddet eylemlerine başvurmaya yöneltti. 1923 yılında CNT'nin ılımlı lideri Salvador Seguí'nin öldürülmesi, aralarında başbakan Eduardo Dato'nun da bulunduğu misilleme suikastlara yol açtı. Bundan sonra şehirde iki tarafın çatışmaları çerçevesinde bir terör ortamı yaşandı. 1923 Primo de Rivera'nın diktatörlüğünün başlaması ile CNT'nin faaliyetlerinin yasaklanması Barcelona'daki sokak çatışmalarında başlayan anarşist hareketin radikalleşmesi ve yer altına çekilmesi sürecine hız kazandı. Yeniden ilk dönem Anarşist militanların liderliği ele geçirdiği CNT 1923'de bölgesel kongresinde minifundia comunal'in reddedilmesi ve kolektif kullanımın, devrimden sonra uygulanacak tek yol olacağı kabul edildi. 1927'de Valencia'daki bir toplantıda Federacion Anarquista Iberica (FAI) 'nin kurulması kararlaştırıldı: Bu gizli grup, işçi sınıfına eylem serbestisi tekrar kazanıldığında öncülük etmek için kurulduğu gibi, Anarşistler içerisindeki sendikalistler ile direk eylemci grup arasındaki çekişmede, ilk bahsi geçen grubu tasfiye etmek işini üstlenmiştir. Tarımsal sorunlara, özellikle latifundismonun, topraksız köylüler aleyhine

karakterine vurgu yapan anarşist hareket içerisinde tarım kesiminin önemli bir ağırlığı bulunurken, 1900'ler öncesinde çiftçi birlikleri UGT' nin yalnızca %3 ya da 4'ünü oluşturmaktadır. 1903-1904 yılları arasındaki grev hareketleriyle artmaya başlayan bu oran Bolşevik trienniuma kadar %10 dolaylarına ulaşmıştır. 1903'ten itibaren, endüstri işçileri arasında sosyalizmin yaygın olduğu kuzey ve orta bölgelerde tarım lokalleri açılmaya başlamıştır. Yine de sosyalizmin Güney İspanya'da latifundia bölgesinde, özellikle de Andalusya'da, organizasyonel yayılımı oldukça zayıf gözükmektedir. Eski Anarşist bağların son derece güçlü olduğu Seville ve Cadiz'de sosyalizmden söz etmek olanaksızdır, yine Cordova'nın düzlüklerinde Anarşist etki çok güçlüdür. Bununla birlikte Cordova'nın dağlık bölgelerinde ve Jean ile Granada da sosyalist hareket taraftar kazanabilmiştir. Latifundia bölgeleri içerisinde sosyalistlerin en güçlü olduğu yerler ise Andalusya'ya dahil olmayan La Mancha ve Estremadura'dır. Bolşevik Trienniumun adından, sosyalistlerin tarımsal kesimdeki zayıflığı ve örgütlenme anlamında bu bölgelere yönelik ilgisizliği tamamen ortadan kalkmıştır. Bu dönemde ilk kez, UGT içerisinde, ayrı bir çiftçi federasyonu kurulması gündeme gelmiştir. Bu gelişmede, UGT'nin önceden temel kitlesi olan madencilerin ve inşaat işçilerinin, tarım işçilerinin sayı olarak gerisinde kalması önemli rol oynamıştır. 1919'da UGT'nin üyeleri arasında, çiftçilerin oranı tüm üyeler içerisinde 1/3 düzeyini geçmektedir. Sosyalistler 1921-1923 arasında Cortes'in bir tarım yasasını çıkarmasında etkin rol oynayarak tarım kesimine de verdikleri önemi de ortaya koymuşlardır. CNT'nin FAI'nın etkisi altında yeniden direk eyleme yönelik taktikler benimsedikleri dönemde, sosyalist parti, bir tarım sekreteryası kurarak tarım kesimlerinin sorunlarını ortaya koymaya ve çözüme yönelik yasa önerileri hazırlamaya başlamıştır. 1917'de ülke genelindeki grevlerin örgütlenmesinde liderlik yaptıkları

gibi, Anarşistlerin egemen olduğu Barselona ve Katalonya hariç, tüm bölgelerde geniş taban buldular; 1918’de UGT’nin üye sayısı 200 bini aşmıştır(BrouéTémime, 1972, 61) .

Kuruluşundan beri, politik aksiyona ve parlamenter metotların kullanımına inanan PSOE, 1902’de partiyi uzan süre yöneten Pablo Iglesias ile birlikte, Cortes’e girmeyi başarmıştır. Partinin kurucusu ve uzun dönem boyunca başkanı olan Iglesias, Bolşevizmin hareket içerisinde yaptığı bozucu etkileri ortadan kaldıracağını açıklarken UGT genel sekreteri Caballero, işçi sınıfının zaferini tarihteki en önemli olay olarak nitelendirmektedir(S. Payne, 1993, 27) . Bu, sosyalistler içerisindeki politikacılar ile sendikacılar, devrimciler ve reformistler arasındaki gruplaşmayı ortaya koymaktadır. Bolşevik Triennium sırasındaki grevlerin bastırılmasından sonra, partinin ve sendikanın çalışma ilkelerini tartışmaya açılmıştır; 1921’de partinin Üçüncü Enternasyonale temsilci göndermesi ya da göndermemesi, Sosyalist Partiyi üç kez olağanüstü kongre toplamaya zorlayan bir ikilem yaratmıştır. Sonuçta, Üçüncü Enternasyonale katılmak için gereken yirmi şartın reddedilmesi kararı alınmıştır. Bundan sonra, partinin ve UGT’nin reformist bir tutum izlediği açıkça ortaya çıkmıştır. Sosyalist hareket, İspanya’da faaliyete geçtiğinden beri, yaşam standartlarını yükseltmeyi hedefleyen kısa süreli mücadeleler üzerinde yoğunlaşmıştır. Sosyalist devrimin gerekliliği ve vazgeçilmezliği üzerinde durulmasına karşın, devrimin nihai hedefi, zamanla bürokratik düzenin hayatta kalması ile değişmiş ve organizasyonun devam ettirilmesi başlı başına bir son hedef olmaya başlamıştır. Sonuç, basite indirgenmiş bir tür Marksizm, legalist bir reformizm olarak ortaya çıkmıştır(J. Salvado, 1999, 24) .

Anarşizmin İspanya'ya girişi liberal politikaların, ülkenin tarım sorununu çözmedeki başarısızlığının ortaya çıktığı ve tarım işçilerinin büyük zorluklar içerisinde bulunduğu bir döneme rastlamaktadır. Ülkede bu hareketin en geniş taban bulduğu ve en etkili olduğu kesim, büyük fabrikalarda yoğunlaşmış organize olan sanayi işçilerinin bulunduğu yerler değil, geniş bir coğrafyaya yayılmış bulunan Andalusya'nın topraksız tarım işçileridir. Devamlı protestoyu benimseyen anarşistlerin Güney İspanya'daki eylemleri, uzun sükunet döneminden sonra gelen kısa, sert şoklar şeklinde idi. Anarşist hareketin diğer büyük yayılım alanlarından Barselona'da ise bombalamalar, suikastlar-bunlardan üçü başbakanları hedef almıştı-ve benzeri suç olayları, hareketin propaganda metotları olarak işlev görmekteydi. Broué ve Témime'de anarşizmin İspanya'da gelişme göstermesini, tıpkı Shubert gibi, Bakunin'in düşüncelerinin uygun zeminle buluşmasından kaynaklandığını düşünmektedir: İspanya gibi, endüstriye işçileri, topraksız çiftçilere ve günübürlük işçilere bağlayan bir çok bağın bulunduğu ve çiftçi ayaklanmalarının, şiddetin, öfke ve intikam duygusunun geniş katılımlı patlamaları olduğu bir ülkenin Bakunin'in idealleri ile son derece uyumlu olduğunu dile getirmektedirler(Broué ve Témime, 1972, 54) . Ancak, bu değerlendirmede, İspanya'nın yoksul kırsal ve endüstri proleteriyasının yapısı ile, anarşistlerin ajitasyonları sonrasında bu sınıfın gerçekleştirmiş olduğu şiddet eğilimleri arasındaki fark göz ardı edilmektedir. Daha basit bir şekilde ifade edersek, zaten anarşist olan, anarşizmin yayılmış olduğu, bir bölgede anarşizme uygun özelliklerin bulunduğunu söylemek tarihin kümülatif özelliğini göz ardı etmek demek olacaktır. E.J. Hobsbawm, getirdiği şu yorumuyla anarşizmin bölge devrimcileri üzerindeki etkisini son derece güzel bir şekilde ortaya koymaktadır:“1870'lerde Anadalusya'ya başka bir ideoloji

yerleşmiş olsaydı, bölge çiftçisinin istikrarsız ve spontane devrimci arzuları, komünizmin muhtelif seferlerde başardığı gibi, dehşetengiz olmaktan uzak ve disiplinli bir duruma dönüşebilirdi“(E. J. Hobsbawm, Primitive Rebels, 1959, 90’dan aktaran A. Shubert, 1990, 172) .

Anarşizmin, Güney İspanya’daki etkisini ortaya koymaya çalışırken pek çok araştırmacı dini benzerliklere başvurmuştur. Bu yorumlara göre, Rahiplerin fonksiyonu, anarşistlerde bilinçli işçiler (obreros conscientes) tarafından üstlenilmektedir. Kutsal kitap, hareketin gazetelerinde ve broşürlerinde kendisini göstermektedir. Hem genel hem de özel ilkeleri ile bir ahlak sistemi, inanan kişiye rehberlik etmek için tasarlanılmıştır. Tüm bunların ötesinde, kozmik bir adalet ve evrensel bir kurtuluş günü vaaz edilmektedir. Hıristiyanlık tarafından ilan olunan bir cennet yerine yeni bir dünyasal cennet geçmektedir. Devrimden sonra, herkes, inancını değiştiren kişinin ruhunu aydınlatan göz kamaştırıcı inançla dolmuş olacak, önceki belleğini unutacak ve mükemmel bir uyum içerisinde-mülkiyet, hükümet ya da baskının diğer herhangi bir şekli olmaksızın-yaşayacaktır. Andalusya’da anarşizmin dinsel coşkusu, organizasyon anlamında da önemli sonuçlar doğurmaktadır. Toplumun toptan rejenarasyonu konusundaki vurgu, daha iyi ücretler gibi sınırlı hedeflerin küçümsenmesine yol açmaktadır. Olağanüstü bir nedensellik (causation) ve her bireye tam özgürlük ve eşitlik tanınması konusundaki ısrarı, hiyerarşik organizasyonu, bürokratik prosedürü ve gerçekçi planlamayı reddetmelerine yol açmıştır. Bu görüşlerin aksine, Ronald Fraser, İspanyol Anarşizmi için, modern ve kitlesel millenarizm ya da yarı-millenarizm hareketinin en etkili örneği değerlendirmesini eleştirmektedir:“Bu gelişmeyi bir,“seküler din” (millenarianism/bin

yıllık barış devrinin geleceğine inanış) arayışı içindeki Akdenizli“ mizacı”na atfeden veya toplumsal baskı güçlerine-devlet, kilise, vb karşı amaçsız (ama haklı) “akıl dışı bir öfkeye”bağlanan geleneksel açıklamalar, anarşizmin somut sosyo-ekonomik koşul ve ihtiyaçlara bir tepki olduğunu göremezler”(R. Fraser, 1995, 31) . Bununla birlikte, anarşizmin benimsediği hükümet temsilcilerine yönelik bireysel terör eylemleri ve militan kitle hareketlerinden oluşan eylem planları kendi özgürlükleri için savaşıyor işçi sınıfının hedefine ulaşmasındaki en önemli aracı, örgütsel yapıyı, bir otorite odağı olarak gördüklerinden reddetmektedirler.

1. BÖLÜM NOTLARI

1-Troçki, özellikle İç Savaşın başlaması öncesinde İspanyol Ordusu için son derece olumlu ifadeler kullanmış ve bu kesimin, azimli ve cesur devrimci bir devrimci grup oluşturabileceği öngörüsünde bulunmuştur.

2-Yüzyıllar boyu Engizisyonun egemenliğinde yaşayan bir ülke olan İspanya'da antiklerikalizm, bu baskıcı döneme tepki olarak, defalarca kez kendisini kitlesel şiddet eylemleri ile ortaya koymuştur. Bunun örneklerinden birisi, 1835'te, keşişlerin içme suyuna kolera mikrobu bulaştırdıkları söylentisi üzerine iki kez papazların öldürülmesine ve kiliselerin yakılması ile yaşanılırken, yüzyıl sonra keşişlerin çocuklara zehirli şekerler verdikleri söylentisi, halkı kiliselere saldırtabilmiştir.

3-Bu hakimiyet özellikle, Lliga'nın Francisco Cambo'nun liderliği altında iken Restorasyon Monarşisi ile uyum içerisinde çalışan muhafazakar bir hareket olarak faaliyette bulunmasından kaynaklanmaktadır. Solidaridad Obrera' nın yanı sıra, Lliga'nın rolünün Katalan Cumhuriyetçilerinin sol kanadı ve özellikle de Estat Catala tarafından üstlenilmesi, Lerroux'un hakimiyetinin kırılmasındaki en önemli gelişmelerdir.

4-Özellikle Andalusya'da anarşist hareketlerin yaygın olmasında bu grup çiftçilerin aktif rol oynadıkları birçok araştırmacı tarafından kabul edilmektedir.

5-Malefakis, 1970, 124-7 ve BrouéTémime, 1972, 35-6' da kitlesel katılım konusundaki temel istisnalar ile, bu grupların yaşam koşulları arasındaki bağlantı ayrıntılı olarak ortaya konulmuştur.

6-Endüstriyel sektörlerin zayıflığının yanı sıra, Bourbonların tahttan indirilmesi ve liberallerin iktidarı ele geçirmeleri ile başlayan süreç, madencilik alanında, kendisini

ileriye dönük olarak, 1868 yılında serbest ticaret tarifelerinin uygulamaya konulması ile ortaya koymuştur. Bu uygulamalar, ülke maden rezervleri üzerinde, XX. yüzyıl boyunca da devam edecek olan, İngiliz ve Fransızların belirgin bir hakimiyet kurmalarına yol açmıştır. Liberal madencilik yasalarının yabancı sermayeyi teşvik etmiş ve refah ortamının sağlanılmasında önemli katkı yapmıştır. Ancak, İspanya'nın ulusal ekonomi uygulaması öncesinde, madenler üzerindeki yabancı sermaye ve kontrolü yarı-bağımsız devletler gibi hareket ederek ülke ekonomisini, büyük oranda, koloni gibi kullanmıştır.

2-II. CUMHURİYET'TEN İÇ SAVAŞA

A-II. CUMHURİYET'İN KURULMASI VE GEÇİCİ HÜKÜMET

Diktatörden sonra, monarşik bir despotizme dönülmesinin, Monarşinin tamamen ortadan kalkması riskini taşıdığı bilincinde olan Kral Alfonso, politik sistemin kademe kademe liberalleştirilmesini ve ilerde anayasal bir hükümetin oluşturulmasını çare olarak görmekteydi. Öncelikle, Primo'nun yerine, bir başka general geçecek ancak diktatörlük döneminin sert uygulamaları tekrarlanmayacaktı. Ordunun, de Rivera'nın iktidarı sırasında, aktivist yıllarındaki potansiyelinden uzaklaşmış ve büyük ölçüde ülke yönetiminden uzaklaşmış olduğu ortamda-büyük ölçüde siyasal sistemin mekanizmalarının, ordu üyelerinde, çeşitli yönetsel görevsel üstlendikten sonra, motive edici cazibesini yitirmesi sonucu-Kral, Primo de Rivera'nın yerine muhalifi General Berenguer'i atadı; 1921'de Primo'nun hükümete yönelttiği eleştirilere karşı çıkan ve de Rivera'nın ordudaki muhalifleri arasında taraftar bulan general, aynı zamanda, 1925'de diktatör tarafından kısa süre için de olsa mahkum edilmişti. Kralın, bu seçimi, Stanley Payne'e göre, liberallerin beklentilerini karşılamak yönündedir(S. Payne, 1967, 257) . General Berenguer'in ılımlı yapısına rağmen, herhangi bir siyasi deneyiminin ve iktidar programının bulunmayışı , O'nu kısa süre iktidarda tutabildi. Henüz Berenguer iktidarda iken, eski politik düzenin liberal politikacıları “Anayasal Blok (Bloque Constitucional) ” adı altında yönetime muhalefet için bir araya gelmişlerdi. Ancak, muhafazakar bir elit grubundan öteye gidemeyen ve sosyal bir tabanı olmayan bu oluşuma karşıt görüşte, fakat benzer bir elitist yapıda, bir Union Monarquica Nacional(Ulusal Monarşi Birliği) kuruldu; de Rivera'nın Finans Bakanı Jose Calvo Sotelo'nun liderliğindeki bu grup, bazı aşırı sağcı organizasyonlarından da

desteğini alarak, sağcı bir otoriter sistemden yana talepleri dile getiriyordu. Bu iki etkisiz siyasal oluşumun yanı sıra, yeni ve etkin Cumhuriyetçi gruplar da hızla artmaya başlamıştı. Tarihsel olarak en eski Cumhuriyetçi fraksiyon, Radikal Cumhuriyetçi Parti anti-klerikal ve liberal üslubu ile, politik olarak merkezde yer almaktadır. Radikallere göre daha sol içerikli ve reformist bir cumhuriyet anlayışını benimseyen Cumhuriyetçi Eylem Partisinin liderliğini, Adalet Bakanlığında bir bürokrat olan Manuel Azaña yapmaktadır. 1930'lu yıllarda etkin bir rol üstlenemeyen eski Federal Cumhuriyetçi Partinin yanı sıra, Katalan özerklik mücadelesinin sol kanadını temsil eden Katalan Cumhuriyetçi Partisi, Cumhuriyetçi kanadın bir diğer üyesidir. Cumhuriyetçilerin, Primo de Rivera diktatörlüğüne karşı etkili muhalefeti, ancak, 1929'dan sonra genel memnuniyetsizlik, ülkede egemen olmaya başlayınca gerçekleşmiştir. Bu muhalefet döneminde, Fransız terminolojisinden etkilenen Jakoben tarzda bir Radikal Sosyalist Cumhuriyetçi Parti de , 1929'da kurulmuştur. Önceki parlamenter dönemin önemli isimleri, eski muhafazakar başbakan Jose Sanchez Guerra, Katolik Progresif Angel Ossorio y Gallardo ve Reformist Melquiades Alvarez monarşiye olan inançlarını yitirdiklerini kamuoyuna duyurmuştu; bu sırada, eski monarşist, yeni liberal Niceto Alcalá Zamora ve eski muhafazakar başbakanın oğlu, Miguel Maura cumhuriyetçi saflarda yer aldıklarını açıkladılar. Bu grup, yeni bir Cumhuriyetçi muhafazakar oluşumu, Liberal Cumhuriyetçi Sağ (DLR) kurdular. Yine, iki sol Katalanist grup, Acció Catalana(Katalan Hareketi) ve Estat Catala(Katalan Devleti) Cumhuriyetçi kanatta yer almaktadır; Estat Catala'dan ayrılan bir grup, yeniden aynı partiyle bir araya geldiler ve Esquerra Republicana de Catalunya (Katalonya Cumhuriyetçi Solu) adlı yeni bir koalisyon kurdular. Galiçya'da da, bölgesel Cumhuriyetçi gruplar ORGA ile kendi partilerine sahip oldular.

Cumhuriyetçi gruplar 17 Ağustos 1930'da, San Sebastian'da üzerinde uzlaşılan politik bir pakt ile Cumhuriyetin kurulmasını, gerekiyorsa güç ile, politik inisiyatif olarak belirlediler. San Sebastian Paktına, Radikaller, Cumhuriyetçi Eylem, Radikal Sosyalistler, ORGA, Katalan Cumhuriyetçi Partileri ve DLR katıldı. Pakt, Cumhuriyetin kurulmasını, dini ve politik özgürlüklerin garanti altına alınmasını, Cortes seçimlerinin yapılmasını, bölgesel otonomi taleplerine izin verilmesini ve bunların Cortes tarafından kabul edilmesini öngörmektedir. Sosyalist Parti, başlangıçta Cumhuriyetçi oluşum içerisinde yer almadı. Partide Üçünü Enternasyonale katılım konusundaki tartışmadan sonra, yavaş yavaş reformist eğilimler güçlenmeye başlamıştı. 1924'ten itibaren, UGT temsilcileri, hükümetin desteği altında işlevde bulunan kurul ve komitelerde görev almaya başladılar; UGT genel sekreteri bu süreç içerisinde Devlet Konseyinde üye olarak bulunduğu gibi, diktatörlüğün emek konularındaki hakemlik komitelerinde de aktif olarak yer aldı. Ülkede 1930'da büyüyen hoşnutsuzluk ortamında, Caballero'nun muhalifi Indalecio Prieto, San Sebastian mitingine gözlemci olarak katıldı. Daha sonra Ekim ayında Sosyalist Parti ve UGT, Cumhuriyetçi Komite ile bir uzlaşmaya vardı. Yine Ekim ayında, kendisini Cumhuriyetçi komite olarak organize eden Cumhuriyetçiler, Niceto Alcalá-Zamora'nın başbakanlığında bir geçici hükümete dönüşme kararını aldılar.

Ordu, Monarşistler ve Cumhuriyetçiler arasındaki iktidar mücadelesinde kayıtsız kalırken, Aralık 1930'da küçük bir grubun öncülüğünde, Madrid'de General Queipo¹ ve Cumhuriyetçi Askeri Birliğin kurucusu Ramon Franco ile Pirenelerdeki garnizondan Yüzbaşı Fermin Galan, II. Cumhuriyet'i ilan etmek üzere bir

pronunciamiento girişiminde bulundular. Bu hareket içerisinde en aktif rolü oynayan-sosyal ve ideolojik dönüşüm için bir devrim gerektiğine inanan bir asker olan-Yüzbaşı Galan, hareketin bastırılması ile ayaklanmanın sorumlusu olarak idam edildi. Cumhuriyetçi hareketin, San Sebastian’da benimsendiği gibi-gerekirse zor kullanarak-Cumhuriyet ilan etme çabası başarısızlığa uğrarken, Galan’ın kişiliğinde, “Cumhuriyetin şehidi”, hareketin desteği artmıştır(G. Jackson, 1969, 24). Monarşistlerin etkisiyle kurulan hükümetler başarısızlıkla son bulurken, seçimlerin yapılması da sürekli ertelenmekteydi. Sonunda 12 Nisan 1931’ de belediye seçimlerinin yapılması kararlaştırıldı; bu seçimlerin Cumhuriyetçilerin genel destekten mahrum olduğunu göstermesi bekleniyordu (S. Payne, 1967, 264). 1927-1931 arasında, önceden Anayasal Monarşinin restorasyonunu isteyen bir çok liberal artık Cumhuriyetçi saflara katılmıştı. Üstelik, de Rivera’nın çekilmesinden sonra seçimlerin sürekli olarak ertelenmesi ve politik belirsizlik, İspanyol seçmeninin ülkenin durumunun değişmesi için bir rejim değişikliğine ihtiyaç duyulduğunu düşünmesine yol açtı. 1931’deki belediye seçimlerinde toplam 81099 kişilik belediye meclisi üyeliği seçime tabi tutulmuştur. Monarşist adaylar 34233 üyelik kazanırken, bunların yaklaşık üçte biri 1907’deki Seçim Yasası’nın 29. Maddesi sayesinde elde edilmiştir. Monarşistlerin bu sayedeki kazanımları ile elde ettikleri sandalye sayısı, tüm üyeliklerin %42, 2’sini oluşturmaktadır. Cumhuriyetçi-Sosyalist ittifakı, tam bir çoğunluğu elde etmese de, bölge merkezlerinde oyların yaklaşık %61’ini almışlardır (Monarşinin %27’lik oyuna karşılık olarak). 13 Nisan’da, Geçici Hükümet üyeleri, belediye seçimlerinin bir plebisit değeri taşıdığını açıklayan ve monarşiyi, ulusal iradeye uymaya davet eden bir bildiri yayımladılar. Belediye seçim sonuçlarını yeterli gören Kral ülkeyi terk etti ve 14 Nisan 1931’de Cumhuriyet ilan edildi. Cumhuriyet

önce sosyalistlerin üstün oldukları Eibar' da ilan edildi. Aynı gün öğle saatlerinde, sol Katalanist grupların lideri Francesco Macia, İber Halklarının Konfederasyonu çerçevesinde Katalan Cumhuriyetini ilan etti . Görevi üstlenen, Cumhuriyetçi sol, Cumhuriyetçi merkez-sağ ve Sosyalistlerden oluşan hükümetin Başbakanı Zamora olurken, Radikallerden Lerroux Dışişleri, Barrio İletişim ve Maura İçişleri Bakanlıklarını üstlendiler. Cumhuriyetçi Eylemden Azaña Savaş, Domingo Kamusal Eğitim; Galiçya Cumhuriyetçileri ORGA'dan Quiroga Donanma; Katalan Esquerra'dan d'Olwer Ekonomi Bakanı oldular. Kabinedeki Radikal Sosyalistlerin temsilcisi ise Bayındırlık Bakanı Alvaro de Abornoz'dur. Sosyalistler Çalışma Bakanı Caballero, Finans Bakanı Prieto ve de los Rios Adalet Bakanı ile yeni hükümette yer buldular. Şubat 1930'da koalisyonda kalma ve yeni hükümete katılma kararı, Sosyalist Parti ve UGT'nin ortak ulusal komite toplantısında otuz beşe karşı yirmi oyla alınmıştı. Payne, Sosyalistlerin, demokratik bir Cumhuriyetin burjuva demokrasisinin gelişimini tamamlayacağını, geleneksel ve feodal kalıntıları ortadan kaldıracığını ve sosyalizme dönüşüm yolunda bir gelişim kaydedeceğini düşündükleri için bu kararı aldıklarını belirtmektedir. Yani, formal demokratik pratik, Sosyalistler için bir son hedeften çok uzun vadeli kurumsal ve sosyoekonomik değişikliklerin gerçekleştirilmesinde bir araç konumundadır (S. Payne, 1993, 37) .

Gabriel Jackson, II. Cumhuriyetin, Cumhuriyetçi bir hareketin güçlenmesinden çok, monarşinin iflası ile kaçınılmaz bir son haline geldiğini düşünmektedir. Kral, Fas'daki savaşın sürdürülmesinde bireysel olarak da rol aldığı ve Primo de Rivera'nın pronunciamientosunu kabul ederek, 1875' den beri devam eden özgürlükçü ortamın ve anayasanın son bölümlerini de ortadan kaldırmış ve kredisini tamamıyla tüketmiştir

(G. Jackson, 1969, 24-5) . Edward Malefakis de, II. Cumhuriyetin ilan edilmesinde en büyük payın monarşinin toplumun her kesiminde desteğini kaybetmesi olduğunu düşünmektedir. Şehirlerdeki orta sınıf ve işçiler, Cumhuriyetçilerin, özellikle, büyük şehirlerde çok büyük oranlarda oy almasını, verdikleri oylarla sağlamalarına rağmen, monarşinin çöküşü Alfonso'nun şahsında, bu kurumun zayıflamasının sonucudur (E. Malefakis, 1970, 162) . Monarşi, modernleşmenin getirdiği süreçleri absorbe etmedeki yetersizliği ve hantallığı nedeni ile, zaman geçtikçe daha da statik olmaya başlamıştı. Refah artışı, teknolojik potansiyeller ve şehirleşme, artık otokrasi ile bir arada yaşayamamaktaydı. Primo de Rivera döneminde, Adrian Shubert' in ekonomik ulusalcılık(economic nationalism) adını verdiği uygulamalar had safhasına ulaşmıştır. Bu rejim koruma kontratları ile, İspanyol firmalarını tercih etmiş, büyük firmalara sübvansiyonlar uygulamış ve tekellerin lehine eylemlerde bulunmuştur. Bayındırlık işlerine, büyük önem verilirken, ulaşım sistemini geliştirmek üzere, kara ve demir yollarının yapımına ağırlık verilmiş, var olan sistemlerin modernizasyonu için büyük kaynaklar ayrılmıştır. Yüksek tarifeler uygulanarak, ülke ürünlerinin korunmasına özen gösterilmiştir; söz konusu dönemde, Sovyetler Birliğinden sonra Avrupa'da en yüksek ikinci tarife oranları ve korumacı politika İspanya' da uygulanmıştır. Katalan tekstil üreticilerine sübvansiyonlar uygulanarak, ihracat teşvik edilmiş ve bu ihracat özellikle Güney Amerika' ya çevrilmeye çalışılmıştır. Bu ekonomik politikalar, kronikleşen ticaret açığının, ihracat ile azaltılmasında ile başarılı olmuşlardır. 1920'lerin uluslar arası fiyat düzeyinin yüksekliği ile ayakta duran bu sistem, 1929'daki depresyonla birlikte tersine işlemeye başlamıştır(A. Shubert, 1990, 22-3) . Primo de Rivera dönemi, II. Cumhuriyete şişirilmiş hükümet borçları ve değeri düşen bir peseta bırakmış olmasına rağmen, Ben-Ami' nin belirttiği gibi, sosyal yapının belirgin bir

şekilde modernizasyonu da, yine bu dönemde yaşanmıştır(Ben-Ami, 1984, 16). Henry Buckley de, yaşanan modernizasyon² olgusu ile Ben-Ami'ye katılmaktadır:“Kasaba işçisinin yeni durumu ve binlerce millik kara ve demir yolu inşasının çiftçiler üzerindeki etkisi, gelecekte büyük sonuçlar doğurmuştur. Yollar... ülke insanı için daha fazla hareket ve özgürlük demektir... İspanya'da, Primo de Rivera sonrasında hiçbir şey aynı olmayacaktır”(H. Buckley, 1940, 26'dan aktaran Ben-Ami, 1984) .

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte, San Sebastian' daki paktta yer alan unsurlardan oluşan bir “Geçici Hükümet” oluşturuldu. Kendi içerisinde homojen bir yapısı bulunmayan ve farklı siyasal görüşlerden oluşan bir koalisyon şeklindeki bu yapı, bir örnek sosyal, ekonomik, bölgesel ve dinsel politikalara da sahip değildi. Niceto Alcala Zamora, devlet başkanı olmuştu ve Miguel Maura'nın liderlik yaptıkları Progresifler koalisyonunun sağ kanadını oluşturmaktadır. San Sebastian'daki toplantının da en önemli grubu olan Progresifler, Kralla, esas olarak, anayasayı çiğnemeye başladığı zaman mücadele etmeye başlamışlar ve sonrasında serbest seçimlerin yapılacağı ve bağımsız bir Cortes' in oluşturulacağı ılımlı Cumhuriyete destek vermişlerdir. Geçici hükümet, kendisini teknik olarak devrimci bir durum içinde bulmuştu; her muhalefeti bertaraf etmeye ve yasal prosedürün yararına olmasa bile tam olarak güç kullanmaya yetkili oldukları bu kurucu durumlarını, Zamora'yı kralın yerine devlet başkanı ve hükümetin başkanı olarak atayarak yasal bir düzenleme altına almaya çalıştılar. 15 Nisan'da Gacete de la Republica'da yer alan tekst, yeni bir anayasa öncesinde, devlet için yasal bir düzenleme içermektedir. Buna göre:Kurucu Cortes, adalet normlarına dayalı bir demokratik anayasa hazırlamak için bir araya gelmişti. Geçici Hükümetin, her eylemi

yargıya tabi olacaktır; ancak, yasal normlara bağılı olarak tam güç kullanma hakkı saklı bulunacaktır. Diktatörlük öncesinde tam olarak dava edilmeyen ya da 1923-31 döneminin parlamento üstü hükümetlerince gerçekleştirilen haksız eylemler için dava hakkı bulunmaktadır. Tam bir inanç ve din özgürlüğü tanınmaktadır; Katolik kilisesine ayrıcalıklı bir rol veren 1851 Konkordatı iptal edilmiştir. Sivil haklar ve sendikal korporatif özgürlük garanti altına alınmıştır. Yeni bir sosyal yasanın temeli ve sendikalara açık taahhüt daha sonra deklare edilecektir. Özel mülkiyet yasalarca garanti altına alınmıştır.

Geçici hükümetin çözmek zorunda kaldığı ilk sorun, Katalan milliyetçiliğinden kaynaklanmaktadır. Macia'nın Katalanca yaptığı konuşmada, Katalan cumhuriyetini ilan etmesi üzerine³, geçici hükümetin üç Katalan üyesi Domingo, d'Olwer ve de los Rios Barselona'ya giderek, yeni anayasa oluşturulduğu zaman bölgeye otonomi sağlanılacağı konusunda Macia'yı ikna ettiler. Geçici hükümet içerisinde, spesifik bir tarım programına sahip olan tek partinin mensubu sosyalistler, Largo Caballero ile bu programı, kararnameler aracılığı ile uygulamaya koyuldular. Önce, Geçici Hükümet küçük ölçekli kiracıların, toprağı işlememesi ya da kirasını ödememesi haricinde, topraktan ihraç edilmesini yasakladı. Kira sözleşmesini kendi iradesi ile geçersiz kılan kiracıların, gerçekleştirdikleri yenilikler için, ödeme talebinde bulunma hakkı kabul edildi. Geçici hükümette, Çalışma Bakanlığını üstlenen, eski UGT Genel Sekreteri Largo Caballero' nun çalışmaları ile, 28 Nisan'da yayımlanan terminos municipales kararnamesi, kırsal kesimdeki işsizliği önlemek için, bir belediye sınırları içerisinde, tüm yerel tarım işçileri istihdam edilmedikçe, başka bir belediye sınırları içerisinde işçi kiralanmasını yasakladı. Böylelikle, Andalusya ve Galiçya'dan hasat dönemlerinde

gelen işçi akımı durdurulmuş oldu. Ancak, özellikle Galiçya'da, mevsimlik işler ile geçimini sağlayan işçiler bu uygulamadan olumsuz etkilendi. 29 Nisan'da küçük çiftçilerin ipotekli mallarını kaybetmelerine karşı korunmaları kararlaştırıldı. 7 Mayıs'ta laboreo forzoso kararname ile, toprağını o bölgenin kullanım şartlarına ve geleneklerine göre işlemeyen toprak sahiplerinin arazilerinin, yerel işçi derneklerine devredilmesi kararlaştırıldı. Geçici Hükümet, daha sonra bu kararnamenin, toprakların kamulaştırılmasının bir yolu olmadığını ve ihtiyati bir tedbir olduğunu belirtti. 1 Haziran'daki kararname ile, tarımsal işlerin büyük çoğunluğu için günlük sekiz saat çalışma süresi tespit edildi. Bu sayede, toprak sahipleri, bu süreyi aşan dilim için ekstra ödeme yapmak zorunda olduğu için ücretlerde bir artış yaşandı. Geçici Hükümet, aynı zamanda, tarım kesimi için karma jüriler oluşturdu. Bu jüriler, Cumhuriyetin, emek yasalarını idare edeceği gibi, kolektif pazarlık mekanizması için de kurumsal araçlar sunacaktı. Geçici Hükümetin kararnamele, genel olarak İspanyol kırsal yaşamında daha önce yaşanmamış bir değişim yaratmıştır. Yine, İspanyol tarihinde ilk kez, yasal hakların tanınma yönü toprak sahiplerinden tarım işçilerine kaymıştır. Ayrıca, bu kararnamelerin hayata geçirilişindeki hız da olağanüstüdür (E. E. Malefakis, 1970, 170) . Caballero' nun düşüncelerinin hayata geçirilmesindeki en büyük araç Tarım İşçileri Federasyonu olmuştur. 1931 yılında sayıları 100 bini bulan aşan Federasyon üyeleri, kırsal kesimdeki dönüşümde büyük rol oynamışlardır.

İspanyol Sağ, Monarşinin yıkılması sonrasında, bir dağınıklık içerisinde bulunmaktadır. 1931 Haziran'ındaki seçimlerde başarısızlığa uğranıldığı gibi, yeni sağ kanat partiler, Avrupa'da faşist dalgadan da fazlası ile etkilenmeye başlamıştır. Bu dönemde, sağ kanatta yer alan partiler, iki temel strateji çevresinde örgütlenmişlerdir:

tüm enerjilerini, şiddet ve yıkımla Cumhuriyeti ortadan kaldırmaya yönelten catastrofistas(yıkımcılar) ve daha yasal bir tutum izleyen ve hükümet şekillerinin rastlantısal(accidenteal) olduğunu, önemli olanın rejimin sosyo-ekonomik içeriği olduğunu söyleyen accidentalistas. Catastrofistas, içersinde ilk grubu Carlistler oluşturmaktaydı. Bu grubun, XIX. yüzyıldaki iki İç Savaştan sonra yeniden canlanması, anti-klerikal ve laik Cumhuriyete karşı duydukları derin düşmanlık duygusundan kaynaklanmaktadır. Carlistler, Requete adını verdikleri yarı askeri bir organizasyon da gerçekleştirmişlerdir. Bir diğer grup, diktatörlük döneminde önemli mevkiler elde eden Monarşistlerden oluşmaktadır; bunlar sayı olarak az olmalarına rağmen, bireysel zenginlikleri ve güç odaklarına olan yakınlıkları ile önemli etki yapmaktadırlar. Catastrofistas'ın son bölümü ise, diktatör de Rivera'nın en büyük oğlu Jose Antonio tarafından örgütlenen ve 1933'de Falanji meydana getirecek olan faşist gruptur.

Accidentalistas ise, Cumhuriyeti en fazla halk desteğine sahip olduğu bir dönemde yıkmanın imkansız olduğunun bilincindedirler. Bu nedenle, stratejilerini, seçimleri kazanacakları ve hükümeti üstlenecekleri kitlesel bir parti kurma ve rejimi kendi içerisinde yok etme şeklinde belirlemişlerdir. Catastrofistaslar ile birlikte Accion Nacional adlı sağ koalisyonda bir araya gelen accidentalistas'ların etkinliğinde Asociacion Catolica Nacional de Propagandistas(ACNP)'ın önemli katkıları olmuştur. Ülkenin en önemli Katolik yayın organı El Debate'nin de editörlüğünü yapan Angel Herrera'nın liderliğini yaptığı ACNP, esas olarak eski Cizvit okulları öğrencilerinin oluşturduğu bir örgüttü ve ülkenin en geniş ve en güçlü gazete ve radyo istasyonlarını elinde bulundurmaktaydı. Bu yayınlarda, Cumhuriyet, anti-İspanya⁴ düşüncesinin

sembolü ve tanrısız, şeytani ve günahkar olarak tanımlandı. ACNP, finansmanı için, sanayi ve işveren örgütleri ile yakın ilişki içerisindeydi; kitlesel destek içinse temel aracı Confederacion Nacional Catolica Agraria (CNCA) idi. 1917’de kurulan, CNCA, büyük toprak sahiplerinin piskoposlarla ve yerel papazlarla birlikte çalışmaları tarafından yönlendirilmekteydi ve yasal sağ partilerin en büyük destekçisi Kastilyalı Katolik Çiftçiler arasında fazlasıyla popülerdi. Cumhuriyetin ilk uygulamalarından itibaren toprak sahibi özellikle de latifundistalar aleyhine düzenlemelerde bulunması, toprak sahiplerini, Cumhuriyetin en büyük düşmanları olarak ortaya çıkarmıştı. Kastilyalı çiftçiler, yoksul olmalarına rağmen, kendi toprak sahibi olma statülerinin gururu ile, hükümetin toprağın kolektivizasyonu çalışmalarına karşı çıktılar; bu anlamda sınıfsal çıkarları, tıpkı toprak sahibi oligarşinininki ile örtüşüyormuş gibi hareket ettiler. Bu kitlesel destek ile, CNCA Jose Maria Gil Robles’in liderliğinde ülkenin en güçlü anti-sosyalist organizasyonu durumuna geldi.

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte, Hükümet ve Roma Katolik Kilisesi arasında önemli bir mücadele yaşanmaya başlanmıştır. Geçici Hükümet, laik bir eğitim sistemine geçileceğini, boşanma olanağı tanıyacağını, Kilisenin elindeki sağlık kurumlarını laikleştireceğini ve İspanya’da bulunan dini, tarikatların sayısını azaltacağını duyurmuştu. Binlerce yeni okulun kurulması planları da ilerleyen günlerde kamu oyuna sunuldu. Radikal Sosyalist Parti’den Marcelino Domingo’nun Eğitim Bakanlığı altında, Temel Eğitim Departmanının Müdürlüğünü Sosyalist eğitimci Rodolfo Llopiş gerçekleştirmekteydi. Bu ekibin inisiyatifi ile, 6 Mayıs’ta çıkarılan bir kararname ile, kamu okullarında zorunlu olan din eğitimi, öğrencinin ailesinin isteğine tabi olarak verilmeye başlandı. Monarşist ABC gazetesi, bir monarşist kulübün

(Circulo Monarquico) kurulacağını ve üye kayıtlarının başladığını duyurdu. 7 Mayıs'ta ise yayın organları, Toledo Başpiskoposu ve hiyerarşik olarak İspanyol kilisesinin başı, Kardinal Segura'nın bir mektubunu yayımladılar. Mektubunda, İspanya'nın, anarşinin kargaşa ve tehditlerine maruz kaldığını bildiren Segura, Kilisenin hakları üzerindeki saldırılara, Katolik nüfusun, 1919'da Bavyera halkının ülkesini Bolşeviklerin ele geçirmesinden koruduğu gibi, karşı koyması gerektiğini söylemektedir. Kilisenin hakları üzerindeki saldırılar ile kastedilenler, devletin ve kilisenin ayrılması, laik eğitim sisteminin uygulanması ve evlilik kurumunun seküler bir yapıya kavuşturulmasıdır(G. Jackson, 1965, 32) .

Mektubu takip eden günlerde, Madrid'deki altı manastır, çoğunluğu gençlerden oluşan guruplarca ateşe verildi. Ülkenin güneyindeki Malaga, Sevilya, Cadiz ve Alicante'de de aynı yöntemle 15 manastır yakıldı. Olaylar sonrasında, Madrid, Sevilya, Malaga, Granada, Murcia ve Valencia'da yüz iki kilise ve manastır tamamen yok edilmişti. Kilise saldırılarının başladığı ilk merkez Madrid'deki Gran Via kilisesinin duvarlarına ise, La Justicia del pueblo por Ladrones(halkın hırsızlara uyguladığı adalet) sloganı kazınmıştı. Madrid'deki kabine toplantısında, Sivil Muhafızları kullanmayı talep eden Maura'ya, düzeni sağlamak için ordu birliklerini kullanma izni verildiği gibi, Cumhurbaşkanı Zamora, estado de guerra(sıkı yönetim) ilan etti. Kırk sekiz saat içerisinde tüm olaylar yatışmasına rağmen, Cumhuriyetin kuruluşundan daha bir ay geçmeden yaşanan bu olaylar, İspanyol basınının Niña Bonita(Güzel Kız) olarak adlandırdığı, Cumhuriyetin ilk dönemindeki sükunet ortamının sona erdiğini ortaya koymaktadır. Kardinal Segura'nın, İspanya ile, tüm nüfusun Katolik dinine inandığını ülke olarak övünmesine rağmen, kiliselere yapılan

saldırılarda halkın kayıtsız kalması İspanyol halkının Katolikliğe olan bağlılığını da, ortaya koymaktadır. Hugh Thomas'ın belirttiği şekilde, İspanyolların yaklaşık üçte ikisi, kiliseyi vaftiz töreni, evlilikler ve cenazeler için kullanmakta; ayinlere katılmamaktadırlar. Güneyde, Andalusya'nın bazı kasabalarında kiliseye gidenlerin oranı %1 dolaylarındadır (H. Thomas, 1964, 31) .

11 Mayıs'taki kilise yangınlarında, Geçici Hükümet, Circulo Monarquico ve Kiliseyi, özellikle de Kardinal Segura'yı, olayların kışkırtılması konusunda suçlu buldu. Dahası, Segura'yı persona non grata(istenmeyen kişi) ilan etti ve Kardinal, hükümetin can güvenliğini sağlamadığı gerekçesiyle 13 Mayıs'ta Roma'ya kaçtı. Aynı zamanda, Madrid'de ABC' nin ve Katolik hareketin yayın organı El Debate'nin yayını durduruldu. Vatikan'da, Cumhuriyetin büyükelçisi Louis Zulueta'nın göreve başlamasına izin vermedi. 3 Haziran'da İspanyol piskoposları, Başbakana verdikleri mektupta, sağlık kurumlarının laikleştirilmesini ve devlet ile kilisenin ayrılmasını eleştiren ve yürürlükteki Konkordat'ın uygulanılmasını isteyen ifadeler kullandılar. Bir hafta sonra Segura'nın yeniden İspanya'ya girmeye çalışması engellenince, Pamplona'da, boğa güreşi arenasında bir araya gelen Katolikler durumu protesto ettiler. Uygulamalarından taviz vermeyen, Geçici Hükümet ise, Katolik okullarını kamulaştırmaya başladı. Böylelikle, din sorunu Kurucu Cortes'in toplantısı öncesinde çözüme kavuşturulamamış bir sorun olarak varlığını sürdürdü.

Geçici Hükümetin, Cortes'in bir araya gelmesinden önce gerçekleştirmeye çalıştığı bir diğer pratik ise orduda reformların yapılmasıdır. Bu amaçla, kabinenin Savaş Bakanı Manuel Azaña, edebiyata düşkünlüğü ve çevirileriyle tanınan aynı

zamanda Madrid'deki Edebiyat Klubünün de başkanı olan, Orduyu pronunciamientolar geleneğinden gelen askerleri kızdırmadan makul bir boyuta indirmeye çalıştı; zira on bir askere bir subayın ve 1226 askere de bir generalin düştüğü oldukça oransız bir yapı XIX. yüzyıldan beri varlığını sürdürüyordu(R. Fraser, 1995, 762). Azaña, askeri birimlerin sayılarını azalttı, zorunlu askerlik hizmetini bir yıla indirdi ve sayıca fazla olan ordu mensuplarına, tam ödemeler karşılığında emekli olma tercihini sundu. Bu tercihi seçen altı bin subay emekliliğe ayrıldı. Dinsel konulardaki düzenlemelerle gündeme gelen kişi yine Savaş Bakanı Manuel Azaña idi. Gerald Brenan, İspanyol Cumhuriyeti İdealinin bir sembolü olarak gördüğü Azaña'nın ve Cumhuriyetçilerin, Kiliseye yaklaşımını şöyle değerlendirmektedir:“Cumhuriyetçiler, Kilisenin daha ılımlı ve seçimlerde Cumhuriyeti destekleyen entelektüellerinden yana davranarak, İspanyol kilisesine, entelektüel ve ahlaki bir Katolik inancına ulaşması için, diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi, yardım edecekti. Ancak, Kilisenin Cumhuriyete karşı tavır alması üzerine, Cumhuriyetin düşmanlara karşı hareket etmeye hazır bir eylem adamı olan Azaña, reaksiyoner hareketlerin temel destekçisi, Kiliseye karşı harekete geçti(G. Brenan, 1992, 237-9) .

Geçici Hükümet, San Sebastian Paktında kararlaştırıldığı gibi, tamamen bağımsız ve temsile dayalı bir seçimin yapılabilmesi için, 8 Mayıs'ta bir kararname yayımlayarak, yirmi üç yaşının üstünde herkesin oy verebilmesini kararlaştırdı. Aynı zamanda, belediyeler içersinde faaliyet gösteren caciquelerin önlenmesi için, adayların bir adaya elli bin kişi oranı belirlenerek, yerel seçim bölgelerinde belirlenmesi usulü uygulanmaya geçirildi. 28 Haziran'da gerçekleştirilen seçimlerde, Sosyalistler 470 üyeli Cortes'e 116temsilci göndererek en büyük parti oldular. Sol

Cumhuriyetçilerden Radikal Sosyalistler 60, Azaña'nın Cumhuriyetçi eylemi 30, Katalan Esquerra 30 ve Galiçya'nın Fedaralistleri 20 milletvekilliği kazandılar. Yaklaşık 250 üyeli Sol bloğun dışında, orta-sınıf oylarına hitap eden anti-klerikal ve antisosyalist Radikaller 90 temsilcisi ile Cortes'e girdiler. Zamora ve Maura'nın Muhafazakar Cumhuriyetçileri 30 Andalusya'nın büyük toprak sahiplerini temsil eden Agrarians 25, muhafazakar Lliga Catalana 10 ve Katolik Bask milliyetçileri de 14 üye ile Cortes'e girmeyi başardılar. Ayrıca, Cortes'de bağımsız milletvekili olarak, felsefeci Ortega y Gasset, yazarlar Miguel de Unamuno ve Perez de Ayala, Dr. Gregorio Maraňon, ünlü hukukçular Felipe Sanchez Roman ve Angel Ossorio y Gallardo gibi ülkenin önemli entelektüelleri temsil şansı buldular. Ayrıca, Sosyalist Partide de Madrid Üniversitesi'nde Anayasa Hukuku Uzmanı olarak görev yapan Jimenez de Asua, yine aynı üniversite de mantık bölümünde profesör olan Julian Basteiro ve uluslar arası üne sahip fizyoloji profesörü Juan Negrin ülkenin önemli akademisyenleri olarak parlamentoya girdiler.

Yeni parlamento ilk oturumunu, Fransız Devriminin mirasını paylaştığını belirtir bir şekilde, 14 Temmuz'da, Bastilya Gününde gerçekleşti. Kurucu Cortes'in ilk görevi olan yeni bir Anayasanın hazırlanması için, sosyalist kamu hukukçusu, de Asua ve hukukçu Ossorio y Gallardo'nun, başkanlıklarında bir komite oluşturuldu. Anayasa Komitesi'nin 18 Ağustos'ta sunduğu anayasa taslağı, kabul edildiği 9 Aralık'a kadar tartışmalara konu oldu. Bu tartışmalardan en önemlisi, kilise ve devlet arasındaki ilişkileri düzenleyen bölümler üzerinde yaşandı. Yürürlükteki 1851 Konkodartı'na göre, Roma Katolik inancı devletin resmi dini olarak kabul edilmişti. Anayasanın 3. maddesi ise, devletin bir resmi dini olmadığını belirtiyordu. Ancak,

Cumhuriyet Anayasası'nın Kilisenin aktivitelerini kısıtlayan asıl düzenlemesi 26. maddede belirtilmekteydi. Buna göre, klerjinin(ruhban sınıfının) desteklenmesi için kullanılan bütçe iki yıl içerisinde ortadan kaldırılacak; ülkede bulunan tarikatlar, gelirlerini ve mülklerini tescil ettirecekler ve kendi fonksiyonları için direk olarak gerekli olan mülkleri ellerinde tutmalarına izin verilecektir ve yine bu kurumlar normal vergi yasalarına tabi tutulacaklardır. 26. madde ayrıca, tarikatların, ticaret, endüstri ve eğitim faaliyetlerinde bulunamayacağını ortaya koymaktaydı. Kilise İspanyol tarihinde, Monarşinin yanı sıra en güçlü kurum olarak, bin yıllık bir süreçte devam eden egemenliğine rağmen, II. Cumhuriyetin Anayasa taslağı ile en önemli aktivitelerini kaybetmek zorunda kalacaktı. XIX. yüzyıldaki Kilise topraklarına uygulanan desamortizacionlara rağmen, kilise ticari ve endüstriyel faaliyetlerde bulunarak ve eğitimdeki tekeli ile yine de önemli bir zenginliğe sahipti.

26. maddenin oylanması öncesinde, maddenin metnine ilişkin görüşlerini ortaya koyan Katolik Gil Robles ve Bask temsilcisi de Pildain, Cumhuriyetin kiliseye karşı tutumuna büyük eleştiriler getirdiler. Azaña ise, halkın tamamına yakınının Katolik olduğu İspanya'da bu tür kısıtlayıcı uygulamaların yapılamayacağı şeklindeki eleştirileri şöyle yanıtladı:”bir ülkenin dinsel tutumunu belirleyen, inananların sayısal toplamı değil, o dinin ruhunun yaratıcı uğraşları ve toplumu yönlendiren kültürüdür. . . Şu anki durumda kilise, devleti, inancın bedelini ödemek için seküler bir ordu olarak kullanma hakkına sahip değildir. 26. madde, kilisenin mallarını yağmalamayı değil onun sahip olduğu imtiyazları elinden almayı amaçlamaktadır. . . demokratik, laik bir Cumhuriyet inşa edilecekse, kilisenin eğitim üzerindeki büyük etkisi kırılmalıdır” (G. Jackson, 1965, 501) . Final oylamasında, parlamenterlerin yarısının oy kullanmaktan

kaçınmasına rağmen, 26. maddenin 178'e karşı 59 oyla kabul edilmesiyle birlikte, Cumhuriyet döneminin ilk kabine krizi de yaşanmıştır. Hükümetin iki muhafazakar ve Katolik üyesi Başbakan Zamora ve İçişleri Bakanı Maura'nın istifa etmelerinin yanı sıra, Bask ve Navarre kasabalarında 26. maddenin kabulünü protesto eden gösteriler yapılmıştır. Sağın en etkili ismi Jose Maria Gil Robles de, 26. maddeyi İspanyol geleneklerine birincil bir saldırı olarak nitelendirirken, Anayasanın tamamı ile revize edilmesini talep etmiştir. Maura, istifasından sonra gazetecilerle yaptığı mülakatta, 26. maddeyi onaylamadığını ve bir parlamenter rejimde, tüm kabine üyelerinin temel konular üzerinde ortak fikirde birleşmeleri gerektiğini söylerken, kendi istifasını da bu bütünlüğü kolaylaştırmak için verdiğini belirtmiştir. 26. madde üzerindeki tartışmalar, antiklerikal çoğunluğa karşı iki tür muhalefetin ortaya çıkmasını sağlamıştır: ilki, Maura'nın, Cumhuriyetin iyi niyetini ve kurumlarını kabul eden muhalefeti, ikincisi ise, laik Cumhuriyete yönelen genel saldırıları şeklindeki muhalefet tarzıdır.

Anayasa, İspanya'yı tüm sınıfların işçilerinin Cumhuriyeti olarak ilan etti. Cortes üyelerinin dört yıl için halk tarafından seçilmesi usulü benimsendi. Herhangi bir ordu ya da klerji sınıfının üyesinin Cumhurbaşkanlığına aday olamaması sınırlaması getirildi. Devlet, bedelini ödemek karşılığında her tür özel mülkü kamulaştırmaya, büyük arazileri kamunun kullanımına açmaya, kamu hizmet kurumlarını ulusallaştırmaya ve sanayi kollarının gelişmesi ve koordinasyonu için müdahalede bulunmaya yetkili kılınmıştır. Hukukçu Felipe Sanchez Roman'ın başkanlığında, tarım sorunları için yasa tasarıları oluşturmak için kurulan Teknik Komisyonun, tüm geniş arazileri sosyalleştirmeye yönelik tutumu, Cumhuriyetçi koalisyon içerisinde, özellikle Radikallerin, protestolarına neden olmuştu. Zamora, bu uygulamayı

yumuşatmak için, tarım reformlarının yalnızca üç tip geniş arazi üzerinde uygulanılmasını öne sürdü: bunlar sulanabilir alanda olmalarına karşın sulanılmayan araziler, sürekli olarak kiraya verilen araziler ve feodal orijine sahip soyluların sahip olduğu araziler. Cortes'in Tarım Komitesi, Zamora'nın bu üç istisnasını dikkate almadan, büyük ölçüde Teknik Komisyonun önerilerine dayanan bir taslak hazırladı ve bu kabul edildi. Zamora'nın taraftarı olduğu ve Geçici Hükümetin kararnamesine dayanan, toprağın geleneklere göre kullanımı ve iyi işlenilmesi hükmü, kamulaştırmadan kurtulmak için geçerli bir yol olarak, terk edildi. Bundan böyle, toprak sahibinin, kamulaştırmadan kurtulabilmek için tarımsal mülkünün "model çiftlik" olduğunu kanıtlaması gerekecektir. Anayasanın 42. maddesi de "devletin, sahibinin faydalı kullanımı ile direk bir ilişki içerisinde gördüğü özel mülkleri sosyalleştirir ken, kademeli bir yol izleyeceği" hükmünü taşımaktadır. Bu hükümde, herhangi bir sınırlamanın ya da kamulaştırmalara konu olacak arazilerin nitel bir özelliğinin ortaya konulmadığı açıktır. İspanya, bu progresif anayasası ile, yarıfeodal bir ulustan, bünyesinde sosyalist eğilimler barındıran modern bir devlete dönüştürülmüştür (F. L. Benms, 1946, 324) .

Parlamentoda, 26. madde üzerindeki tartışmalarda öne çıkarak, diğer parlamento üyeleri üzerinde büyük bir etki yaratan Manuel Azaña 16 Ekim'de Başbakan oldu. 9 Aralık 1931'de tamamlanılan Anayasa, 368'e karşı 38 oy ile kabul edildi. Bir sonraki hafta, Geçici Hükümetin Başbakanı Niceto Alcalá Zamora Cumhurbaşkanlığı'na seçildi ve Manuel Azaña'nın Başbakanlık görevini sürdürmesini kararlaştırdı. Gerald Brenan, Zamora'nın, bir gün Anayasadaki anti klerikal hükümleri değiştirme umudu ile Cumhurbaşkanlığını kabul ettiğini belirtmektedir(Gerald Brenan, 1992, 240).

Parlamentoda, 1923’de Anayasanın yürürlükten kaldırıp diktatörlüğün kurulmasını sağlayan“coup d’etat”ya destek veren azımsanamayacak kadar çok milletvekili yer aldığından, yeni anayasada güçler dengesinin sağlanması önemli bir misyon olarak benimsenmiştir. Yasaların üstünlüğü ve yargının bağımsızlığı parlamenterler arasında kolaylık ile kabul görürken, geçmişin tecrübelerinden faydalanılarak, yürütme erkinin aşırı güç sahibi olmasından çekinilmiştir. Almanya’da eğitim gören hukukçuların etkisiyle, Cumhurbaşkanının ılımlı bir kurum olarak işlev görmesi kararlaştırılmıştır. Yeni Anayasanın 71. maddesine göre, Cumhurbaşkanı seçmenler kurulu tarafından altı yıl için seçilecek ve görev süresi sonunda yeniden seçilemeyeceklerdir. 75. maddeye göre, Başbakanı kendisi atayabilecek ve görevden alabilecektir. 76. madde, Cumhurbaşkanına, kendisine gelen ve O’ nun da Anayasa aykırı bulduğu yasa tasarısını, Cortes’e yeniden görüşülmek üzere gönderme yetkisi vermektedir. 83. madde veto hakkı tanımaktadır. Anayasa, Cumhurbaşkanına bu yetkileri vermesinin yanı sıra, bunların kötüye kullanımını önlemek için çeşitli sınırlamalar da getirmiştir. Cumhurbaşkanının siyasal yaşamı en fazla etkileyebileceği yetkisi olan Başbakanı atama konusunda, sadece parlamenterlerin çoğunluğunun desteğini alma şartı getirilmiştir. 87. madde, Cumhurbaşkanının eylem ve yetkilerinin, kabinedeki bir bakan tarafından tasdik anlamında imzalandıktan sonra geçerli olabileceğini bildirmektedir. Böylelikle, İspanyol Cumhurbaşkanı önemli ancak aynı zamanda dikkatli bir şekilde sınırlandırılmış yetki ve sorumluluklara sahiptir.

B-AZAÑA HÜKÜMETİ

Manuel Azaña, Başbakan olarak 1931 Ekim'inden 1933 Eylül'üne kadar görevde kaldı. Hükümet, sistemin laikleşmesinin devamı olarak, İspanya'nın ilk boşanma yasasını ve mezarlıkların kilisenin kontrolünden çıkarılmasını kararlaştıran yasayı çıkardı. Ocak 1932'de yürürlüğe giren bu yasalar, ülkede Cumhuriyete kadar devam eden teokratik düzenlemelerle günlük hayatın sürdürülmesinin tersine çevrildiğini ortaya koymaktaydı. Yine Ocak ayında, Anayasanın 26. maddesindeki, devlete karşı bir tehlike oluşturan ve normal dinsel yeminler dışında özel bir bağlılık yemini gerektiren tarikatların tasfiye edilmesi hükmü uyarınca, yayımlanan bir kararname ile Cizvit tarikatının tasfiye edilmesi ve mallarının haczedilmesi kararlaştırıldı. Ülkede laik düzenin yerleştirilmesinin bir diğer boyutunu, tarikatların, özellikle de Cizvitlerin eğitimdeki etkinlikleri öğrenildikten sonra, kamu okullarının faaliyete geçmesi oluşturmaktadır. Bu gerekliliği, laik eğitime geçilmesi isteğinin yanı sıra, ülkedeki okur yazar oranının %50'nin altında olması ve 35 bin okulun yaklaşık iki milyon öğrenciye hizmet vermek zorunda olması yaratmaktadır. Eğitim Bakanı Domingo ve Temel Eğitim Müdürü Llopis'in çabaları ile, çok sayıda okul inşa edilmiştir. Bu inşaatlar için, merkezi hükümet, yapım maliyetinin %75'ine kadar olan bölümünü karşılarken, belediyeler inşaat yeri tahsisini ve kalan bölümün finansmanını gerçekleştirmektedir. Merkezi hükümet, ayrıca maestro adlı eğitimcilerin ücretlerini de ödemektedir.

Eğitim Bakanlığı, okulların inşa edilmesinin yanı sıra, bu okullarda eğitim verecek kadrolar oluşturmak üzere, maestro unvanına sahip olan ancak kamunun başka

dallarında görev yapan kişiler için, mesleki yetiştirme kursları açtı. Kursların ilk yılında 15 bin kişinin başvurduğu bu kurslardaki eğitim sonucu, 7 bin kişi göreve atanmıştır. Ayrıca, öğretmen maaşlarında artış yapılarak, bu mesleğin çekici bir kariyer odağı haline getirilme çabaları ile, sonraki dört yıllık periyotta 20 bin öğretmen yetiştirilmiştir. Cumhuriyet, ülkenin entelektüelinin, geri kalmış ve diğer bölgelerden izole edilmiş köylerdeki insanlar ile bir organizasyon çevresinde bir araya gelmesini de sağlamıştı. Bu fikrin babasının Manuel Cossio'nun, ilerleyen yaşı nedeni ile katılamadığı, organizasyon 1933 yazında misiones pedagógicas adı altında, Madrid Üniversitesi'nden, profesör ve öğrencilerin katılımı ile gerçekleşmiştir. Katılımcıların, ülkenin yoksul köylerine ilaçlar, kitaplar ve ünlü ressamların tablolarını götürdükleri, tiyatro temsilleri gerçekleştirdikleri bu organizasyon sayesinde yoksul köylüler kültür ve sanat ürünlerinin yanı sıra, ilk kez otomobil ve sinema gibi, modern teknoloji ürünleri ile de tanışmışlardır.

Katalan özerklik talebinin, çözüme kavuşturulması Azaña hükümetinin sonuçlandırmak zorunda kaldığı bir diğer sorundur. Macia'nın, Katalan Cumhuriyetini ilan etmesinden sonra, kendisi ile görüşen, Geçici Hükümetin üç bakanı, Katalonya'nın İspanyol Cumhuriyeti içerisinde özerk bir devlet olarak yönetilmesini kararlaştırırken; savunma, dış işleri, gümrük ve tarifeler ve kilise-devlet ilişkilerinin Madrid'deki merkezi hükümet tarafından yürütülmesinde uzlaşmışlardır. Katalan dilini, resmi dil yapan ve okulların ve Barselona Üniversitesi'nin tam olarak kontrolünü talep eden özerklik kanun tasarısı, Ağustos 1931'de halkoyuna sunulduğunda 175 bin oya karşı 2127 oyla kabul edilmişti. Tasarı, 1932 yazında Cortes'te gündeme geldi. Küçük değişikliklerle, parlamentodan geçen özerklik tasarısının temel noktaları dil, eğitim ve

polis gücüdür. Kanun, Katalan dilini, Generalitat'ın Katalan hükümetinin resmi dili yaparken, Kastilya dilinin(resmi İspanyol lehçesinin), merkezdeki hükümetle ilişkilerde kullanılması kararlaştırılmıştır. Cumhuriyet, eğitim konusunda, Generalitat'ın tekel isteğini yumuşatarak, Katalan hükümetine imtiyazlı bir konum sağlamıştır. Madrid hükümeti, Barselona'da Generalitat kontrolü altında Katalanca konuşulan bir üniversite ve merkezi hükümetin kontrolü altında Kastilya dili kullanılan bir üniversite oluşturmak amacıyla iken; Katalanlar bu öneriye karşı çıkmışlardır ve Barselona Üniversitesi, her iki hükümet tarafından desteklenen ancak Katalanların kontrolünde bulunan bir üniversite olarak varlığını sürdürmüştür. 25 Eylül'de Barselona'ya bir gezi yapan Azaña, Katalanlara özerklik statüsünü tanıyan kanunu dağıtmıştır. Primo de Rivera, Katalan sorununu, bölgeye özerklik tanıyan Mancomunidad'ı yürürlükten kaldırarak ve Katalan dilinin kullanımını yasaklayarak çözüm bulmaya çalışırken; Azaña, federalizm yöntemini reddetmesine rağmen, bölgeye önemli bir dilsel ve yönetsel otonomi tanıyarak, Gerald Brenan'ın belirttiği gibi Katalan halkının bünyesinde Cumhuriyetin en güçlü destekçilerini kazanmıştır(G. Brenan, 1960 , 241) .

İspanyol kamu düzeninin sağlanmasındaki en önemli araç, ordudan çok, silahlı polis güçleri olan Sivil Muhafızlardır. 1840'da kurulmasından sonra, bu birlikler, defalarca kez, çiftçi gösterilerinin bastırılmasında ve grevlerin sona erdirilmesinde ya da engellenilmesinde kullanılmıştır. İşçi sınıfı arasında büyük bir antipatiye sahip olan, Sivil Muhafızlar zenginlerin silahlı hizmetçileri olarak adlandırılırken, zengin toprak sahipleri bu birliklerden yana tavır alarak bir çok kez, kırsal bölgelerdeki olaylarda kullanılmalarını talep etmişlerdir. II. Cumhuriyetin ilanı ile birlikte, Sivil

Muhafızların başında olan isim, Fas'taki başarıları ile ordu içerisinde büyük bir prestije sahip olan ve aynı zamanda Primo de Rivera'nın da yakın dostu -1923 askeri darbeye etkin olarak yer almıştır-General Jose Sanjurjo'dur. Sivil Muhafız birliklerinin, Cumhuriyet dönemindeki ilk kullanımı, 20 Aralık 1931'de gerçekleşmiştir. İşsizliğin yüksek düzeylerde seyrettiği kış aylarında, Badajoz ve Caceres bölgeleri sınırında yer alan Castilblanco köyünün işsiz tarım işçileri, Toprak İşçileri Federasyonunun liderliğinde, iş talebinde bulunan bir gösteride bulunmuşlardır. Sivil muhafızların dağıttığı bu gösteriyi, Federasyonun iki günlük genel grevi takip etti. Bu sırada çıkan olaylarda Casa del Pueblo'ya girmeye çalışan, dört Sivil Muhafız görevlisi, topluluk tarafından vahşi bir şekilde öldürüldü. Dr. Marañon ve köylülerin savunma avukatı Jimenez de Asua gibi parlamenterler, askerlerin gözlerinin oyulup, kafataslarının parçalandığı bu vahşi olayın sorumlusunun, bölgenin insanlık dışı şartları ve yoksulluk olduğu görüşünü savundular.

Castilblanco'da gerçekleşenlerin, Sivil Muhafızlar ile yoksul halk kesimleri arasındaki ilişkiyi fazlasıyla gerginleştirdiği bir ortamda, 5 Ocak 1932'de ülkenin kuzeyindeki Arnedo kasabasında, iki taraf yeniden karşı karşıya geldi. Kalabalık bir işçi grubunun, işverenlerle görüşmek için toplandığı sırada, Sivil Muhafız Birliklerinin müdahale etmesi, işçilerin bu birliklerin tasfiye edilmesine yönelik sloganları tarafından takip edildi. Castilblanco'nun üzerinden henüz bir hafta geçmemesi ve Sivil Muhafızların olayın etkisini üzerlerinden atmamış olmaları, kalabalık işçi grubunun üzerine ateş açılması ile sonuçlandı ve altı işçi hayatını kaybetti. Hassas dengeler üzerinde işleyen Cumhuriyetin, bu şiddet olayları ile sarsılmaya başlaması, Sivil Muhafızlara, işçilerin yanı sıra, Cortes'den de tepkiler doğmasına yol açtı. Bu

tepkiler, Cortes'in çoğunluğunun, Sanjurjo' nun görevden alınmasını talep etmesi ile sonuçlandı. Hükümet, General'in olaylar konusunda bireysel olarak sorumlu olmadığını bildirmekle birlikte, bir ay sonra Sanjurjo' yu görevden alarak, herhangi bir etkinlikte bulunamayacağı, sınırdaki bir Gümrük Karakoluna atadı. Bu uygulamadan fazlası ile rahatsız olan General, Sevilya' daki birliğinin başında bir ayaklanma başlattı ve olağanüstü hal ilan etti. Yayımladığı bildiride, Cumhuriyete karşı değil, bir terör rejimi oluşturan gayri meşru Cortes'e karşı ayaklandığını ortaya koyan Sanjurjo, ayrıca, işsizlik, düzensizlik ve bölgesel ayrımcılığın tehlikeleri gibi konulara değinmektedir. General'in pronunciamientosuna, C.N.T.' nin kontrolü altındaki Sevilyalı işçiler, ani bir genel grev kararı olarak karşılık verdiler. Madrid'de bulunan, monarşiye bağlı, bazı küçük birlikler Sanjurjo pronunciamientosu sırasındaki tek can kayıpları da bu birliklerle yaşanan çatışmalarda olmuştur haricinde destek bulamayan askeri ayaklanma kendiliğinden sona ermiş oldu. Salazar'ın diktatörlüğü altındaki Portekiz' e kaçmaya çalışırken yakalanan Sanjurjo, Madrid' deki askeri mahkemede ölüm cezasına çarptırılmasına rağmen, Cumhuriyetin yeterince şiddet olayı yaşadığı görüşünü paylaşan, Azaña ve Sosyalistlerin inisiyatifi ile, ömür boyu hapis cezasına çekmek üzere, kendisini destekleyen yaklaşık iki yüz monarşist ile birlikte, Batı Afrika'daki İspanyol üssüne gönderildi.

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte, ülkenin varlıklı kişilerinin, yatırımlarını, yabancı bankalara ve uluslararası finans kurumlarına transfer etmesinden kaynaklanan, mali bir kriz yaşanmaya başlamıştı. Maliye Bakanı, Prieto, yeni rejimin, uluslararası kredibilesini sağlamak üzere, temel politika olarak ulusal para birimi pesetanın istikrarını tesis etmeye yöneldi. Bu hedefe, 1932 yılının ortaları ile birlikte ulaşıldı.

Öyle ki, Hugh Thomas'ın belirttiği gibi, de Rivera diktatörlüğü döneminde ülkede tütün dağıtımı konusunda tekel elde eden Juan March'ın, dolandırıcılıktan mahkum olması sonrasında, 20 milyon sterlini bulan serveti ile, ülkenin ulusal parasını sabote etmeye çalışmasına rağmen, peseta pound değişim oranı 1/55 – 1/56'lardaki seyrini korumayı başarmıştır (H. Thomas, 1964, 64-5). Pesetanın istikrarı sağlandıktan sonra, ülkede sosyoekonomik alanda gerçekleştirilmesi gereken en önemli uygulama, toprak sistemindeki eşitsizlikleri giderecek bir toprak reformunu hayata geçirmektir. Sol Cumhuriyetçi-Sosyalist koalisyonu, etkili bir toprak reformunu hayata geçirmek için yeterli çoğunluğa sahip olmadığı için, reformlar konusunda Radikal Cumhuriyetçilerin desteğinin alınması hedeflenmişti. Ancak, Radikallerin tarımsal sorun konusundaki tutumları, en az Katolik ve muhafazakar basının -bu kesimin başını yine El Debate çekmektedir -yaklaşımı kadar tutucu idi. Katolik basın, oluşturulan ilk Tarım Komitesinin taslağını Sosyalist olduğu için eleştirirken, bu taslaktaki revize edilen bölümlerinde Sovyet Rusya'nın yasaları ile bağdaştığını öne sürmekteydi. Radikallerin lideri, Lerroux ise, tarımsal reforma evet, sosyalist tarım reformuna hayır sloganı ile, tarım reformuna karşı olan tutumunu ortaya koymaktaydı(E. Malefakis, 1970, 190-1) .

Azaña'nın yeni hükümeti, Radikallerin toprak reformu konusundaki sert muhalefetlerini takiben, hükümetten ayrılmaları ile, genel politikaları anlamında homojenlik kazandı. Ancak, bu özelliğini Sol Cumhuriyetçi-Sosyalist koalisyonun kararlarını, etkili kanunlara da dönüştüremedi bu koalisyon hükümeti, Cortes'te az sayıda milletvekiline sahipti; bununla birlikte muhalefette yer alan partiler de kendi aralarında bir birlik oluşturacak konsensyusa ulaşamıyorlardı. 1933'ün ortalarına kadar, hükümetin birleşik bir muhafazakar muhalefette karşı karşıya gelmediği durum devam

ederken, bu süreç içerisinde Azaña hükümeti ve Cortes arasındaki ilişkiler istikrarsız ve sorunlu bir şekilde cereyan etti. Yeni hükümette, görev dağılımları belirlendikten sonra Azaña, yeni kabinesine toprak reformunun yavaş yavaş çözülebilecek karmaşık bir ilişkiler bütünü içerdiğini ve birden fazla jenerasyonun çabasını gerektirdiğini vurgulamaktaydı. Tarım Bakanlığı görevini üstlenen, Radikal Sosyalist lider Marcelino Domingo, 1931'in son günlerindeki açıklamasında, Cortes'e tamamıyla yeni bir tarım yasası taslağının sunulacağını bildirdi. Bu yeni önerinin parlamentoya sunulması, Mart ayının son günlerini bulmuştu. Bu gecikmenin yaşanması, şartlardan çok, hükümetin, Cumhuriyetin kuruluşunda taşıdığı tarım reformunun aciliyeti kanısını yitirmesinden kaynaklanmaktadır. Domingo, Ocak ayında Cortes yeni çalışma yılına başladığında, önceki yıl içerisinde doruk noktasına ulaşan, tarımsal isyanlardan kaynaklanan coşkuların dinmesi için bir bekleme süresinin gerektiğini ortaya koymaktadır. İşçilerin ülke genelinde ortak hareket ederek bir genel grev düzenlenilmesi olasılığının azalmasının, tarım reformu çalışmalarında bir yavaşlatma yaşatmasının yanı sıra Sosyalistler ve Sol Cumhuriyetçiler arasında, uzlaşmaya dayanan net bir yasa taslağı arayışı da tarım yasasının çıkarılmasını geciktirmiştir.

Gerald Brenan, tarım reformundaki gecikmenin temel nedeni olarak, Sosyalistler ve Sol Cumhuriyetçiler arasındaki görüş ayrılığını göstermektedir. "Cumhuriyetçiler, geniş ölçekli toprakların parçalanılmasında, bunların bireysel mülklere ayrılmasını isterken, Sosyalistler, kolektif kullanımı öngörmektedirler"(G. Brenan, 1992, 243). Ancak Edward Malefakis, Sosyalistler ve Cumhuriyetçiler arasındaki tartışma konusunun, bu bireysel-kolektif kullanım tercihi olmadığını belirtmektedir. Sosyalistler, kolektif kullanımı tercih etmelerine rağmen, bunun geniş

ölçekli toprakların kullanımında tek yol olması gerektiğinde ısrar etmemekte, bireysel kullanıma olanak tanıyan öneriler de getirmektedirler. Böylece, Sosyalistlerin temel hedefi, bireysel yönelimli mevcut tarım ekonomisi içerisinde kolektif bir sektörün doğmasına ve geliştirilmesine olanak tanınmasıdır. Sol Cumhuriyetçiler de, tarım reformu sonrasında kolektif kullanımın, bireysel kullanım olanağı ile birlikte var olması ihtiyacını kabul etmektedirler (E. E. Malefakis, 1970, 195). Koalisyonun taraftarları arasındaki esas ayrılık noktası, reformların niceliği ve bunların devletin kaynakları ile uyumlu bir şekilde nasıl hayata geçirilebileceği olarak gözükmektedir. Primo de Rivera döneminde, tarım ürünleri fiyatlarında artışa, işsizlik oranında azalmaya ve ücretlerdeki artışa neden olan ekonomik büyüme yaşanmışken, Cumhuriyetin ilanı ile birlikte büyük dünya krizinden fazlası ile etkilenen ülke ekonomisinin girdiği depresyonla birlikte, tarım ürünleri fiyatları düşerken, işsizlik ülke tarihinin en yüksek rakamlarına ulaşmıştır. Bu ekonomik panorama içerisinde, tarım reformu için kullanılacak son derece kısıtlı finansman kaynağı mevcuttur.

Cortes'e sunulan yeni tarım yasa tasarısı, 1931'de, Anayasanın oluşturulmasından sonra toplanan, Teknik Komite ve Tarım Komitelerinin önerilerine göre daha yumuşatılmış hükümler içermektedir. Soyluların topraklarına yönelik müdahaleler azaltıldı; müsaderenin, yalnızca, XIX. yüzyılda zorla el koyulan seńorio yetkisine sahip olunan topraklar-bu bölgelerde seńior yönetsel yetkilere sahiptir ancak XIX. yüzyıl boyunca bu kişiler adına mülkiyet hakkı tanınmamıştır-için uygulanılması kararlaştırıldı. Kamulaştırma bedellerinin, önceki Tarım Komitesindeki oranların oldukça üzerinde belirlenilmesi kabul edildi. Topraklarını direk olarak işleyen toprak sahiplerinin elinde bulundurabileceği arazi miktarı limitleri artırıldı. Taslak üzerindeki

tartışmalar dört ay sürdü ve bu dönemdeki yetmiş bir oturumun kırk yedisinde ele alındı. Görüşmelerin bu kadar uzun sürmesindeki en önemli unsur, Agrarians grubun gerçekleştirdiği blokaj kampanyasıdır. Grubun her üyesinin, yasanın her maddesine bireysel olarak değişiklik sunduğu ya da maddenin görüşülmesinde söz aldığı bu geciktirme manevrasının yanı sıra, Radikal Parti üyeleri de tasarının maddelerinde değişiklikler yapılması için büyük mücadele vermişlerdir. Galiçya ve Katalan bölgesel hareketlerinin temsilcileri de, tasarının foro ve rabassaire sisteminin sorunlarına düzenlemeler getirmesi nedeniyle, tarım yasasının karşısında yer almışlardır. Taslak üzerindeki görüşmeler, verimsiz bir seyirde ilerken, General Sanjurjo' nun başarısız darbe girişimi, San Sebastian Paktında bir araya gelen Cumhuriyetçi güçlerin tekrar bir araya gelmelerine yol açtı. Aynı zamanda, Cumhuriyete yönelik bu girişim, tarım reformu taslağındaki ifadelerin de sertleşmesine yol açtı. 10 Ağustos' taki ayaklanmayı takip eden hafta içerisinde, Azaña isyana katılanların mallarının tarım reformu çalışmalarında kullanılmak üzere müsadere edilmesini talep eden bir konuşma yaptı. 18 Ağustos' ta Radikal Sosyalist milletvekili Juan Botella, Sevilya'daki soyluların ayaklanmayı desteklediklerini belirterek, önceki taslaklarda yer alan ve direk olarak tüm aristokrasiyi, sadece seňorları değil, hedef alan bedeli ödenmemek kaydı ile kamulaştırma uygulamalarının yürürlüğe konulmasını önerdi. Tarım reformu yasası, Sanjurjo'nun başarısız darbe girişiminin yarattığı birlik ortamı içerisinde 9 Eylül 1932'de, 19'a karşı 318 oyla kabul edildi. Yasaya ret oyu veren tek grubu ise Agrarians milletvekilleri oluşturmaktaydı.

Yasanın 5. maddesi, kamulaştırılacak on üç kategori arazi çeşidinin bulunduğunu ortaya koymaktadır. Bunlardan ise, yalnızca yedisi alan açısından dikkate değer bir

önem taşımaktadır; ancak, bunlardan da kamulaştırılabilecek dört temel toprak yapısı bulunmaktadır:señorio yetkisine sahip olunan topraklar, kötü bir şekilde işlenilen topraklar, sürekli olarak kiralanılan topraklar ve sulanabilir bölgede yer almasına rağmen sulanılmayan topraklar. Aynı madde, her belediye için bireylerin sahip olabileceği arazi sınırlamaları getirmektedir. Bununla birlikte, kişinin kendisinin sulama olanağı sağladığı arazi tipleri için bir limit öngörülmemektedir. Yine, arazinin özel şartlarına göre, istisnalar oluşabilmektedir. Ayrıca, limitlerin belirlenmesi nde aile gruplarının mülkleri değil de, kişilerin bireysel olarak mal varlıkları dikkate alındığı için, ekonomik olarak güçlü lokal ailelerin, bir nevi caciquismo sisteminin, devamına göz yumulmuştur. Yasada, topraklarını doğrudan kendileri işleyen toprak sahiplerinin, bireysel araziye sahip olma limitlerini %33 oranına kadar aşabilmelerine de olanak tanımıştır. Buradaki ifadede doğrudan işleme ibaresi net bir tanımlama içermediği için toprağını uzun süre kullanmayan toprak sahiplerinde bu yasal toleranstan faydalanabilmesi mümkün olmuştur. Yasanın getirdiği uygulamalar doğrudan tarım arazisine yönelik olduğu için büyük toprak sahiplerinin elinde bulunan orman alanları ve otlaklar tarım reformunun dışında kalmış ve böylece kırsal kesimde varlıklı sınıfların egemenliği devam etmiştir. Bu yetersiz hükümlerle birlikte İspanya'nın toprak sistemi tabandan bir değişikliğe uğramamasına rağmen özellikle büyük toprak sahiplerinin statülerinin korunması nedeniyle latifundia bölgelerinde tarımsal arazilerin yaklaşık yarısı kamulaştırmaya tabi topraklar kategorisinde yer almıştır.

Yasada toprağı kamulaştırmaya tabi tutulan tüm toprak sahiplerine tazminat ödenmesi kararlaştırılmıştır. Yasa ile birlikte bu yasa çerçevesindeki uygulamaları

gerçekleştirecek bir Tarım Reformu Enstitüsü oluşturmuştur. Bir yönetici komite tarafından idare edilecek enstitünün bünyesini tarımsal uzmanlar hukukçular resmi tarım kredi organizasyonlarının temsilcileri, toprak sahipleri, kiracılar ve tarım işçileri oluşturacaktır. Bölgesel komiteler aracılığı ile çalışacak olan enstitü, kamulaştırılacak arazileri yasaya göre belirlemeye ve kamulaştırılan arazinin kullanım şeklini tayin etmeye de yetkilidir ve devlet tarafından ayrılacak yıllık kaynakla finansmanını gerçekleştirecektir. Hükümet, tarım reformu yasasını ayrıca yayımladığı kararnameler ile de desteklemeye çalışmıştır. 1 Kasımda mevcut işsizlik sorunu çözmek üzere, tarım topraklarının işlenilmesinin yaygınlaştırılması yayımlanan kararnamede ortaya konulmuştur. Bu amaçla teknik personelin işlenilmeyen tarım arazilerini belirlemesi kararlaştırılmıştır. Yasa ağırlıkla latifundia sisteminin egemen olduğu, güneydeki Andalusya ve Estremadura'nın bölgeleri ile Orta İspanya'daki latifundia bölgelerinde uygulanmıştır. Yasa, kendisine hedef olarak latifundia sistemini seçtiği için, Kuzey İspanya' daki tarımsal sorunlar göz ardı edildi. Bu bölgelerde, çok küçük topraklara sahip olan toprak sahibi işçilerin ve Kastilya' nın elverişsiz sözleşmeler altında kiracılık yapan çiftçilerinin durumlarında herhangi bir değişme yaşanmadı. Yasanın başarısızlığa uğramasındaki temel neden, de Madariaga'ya göre, uygulanmasındaki yavaşlıktan kaynaklanmaktadır; hükümet ülkede kamu hizmetlerinin yerine getirilmesindeki verimsizliği göz ardı etmiştir. Azaña, Tarım Reformu Enstitüsüne, genel sekreter olarak ne tarımsal ne de yönetsel konularda deneyime sahip olan, ciddiyyetten uzak gazetecileri atamıştır(S. de Madariaga, 1958, 410) . Ancak, bu görüş yasanın kendi yapısındaki eksiklikleri dile getirmemektedir. Esas olarak, tarım reformu yasası kimseyi tatmin etmemiştir. Daha tasarı aşamasındayken, ilk yıl içerisinde yaklaşık 75000 topraksız ailenin iskan edilmesi hedeflenirken, yasanın çıkmasını takip eden 2

yıl içerisinde yalnızca 12260 aileye toprak verilmiştir. Ayrıca, 1933 yılı ortalarında büyük ölçekli topraklar, açık artırmalarda 1930'daki değerlerinin yaklaşık olarak % 20'si düzeylerinde alıcı bulabilmektedirler. Latifundia bölgelerinde, yasadan yararlanamayan topraksız tarım işçileri, bir iki yıllık durgunluktan sonra yeniden şiddet olaylarına başvurmaya başlamışlardır. Sonuçta, tarım reformu, topraksız tarım işçileri yoksul kiracılar ve küçük toprak sahiplerinden oluşan tarım proleteriyasının sorunlarına çözüm getirmediği gibi, varlıklı toprak sahibi sınıfları da kamulaştırma riskiyle tedirgin ederek, kırsal kesimdeki sınıflar arası mücadelenin ivme kazanmasına yol açmıştır.

Azaña hükümeti, 1932'nin ortalarıyla birlikte ülkedeki maksimum prestijine ulaşmıştı. Anarşistlerin, başından beri Cumhuriyete karşı muhalefetleri herhangi bir kitlesel olaya dönüşmeden bertaraf edilmişti; yine Sanjurjo'nun ayaklanma girişimi kolaylıkla bastırılmıştı. Ülkenin en büyük işçi sendikası UGT hükümeti desteklemekteydi. Ayrıca, okul yapımı ve kamu hizmetlerinin gerçekleştirilmesi konusunda önemli aşamalar kaydedilmişti; ülkenin siyasal istikrarının önündeki en büyük engeller toprak sorunu, ordunun yapılanması ve Katalan otonomi talebi çözüme kavuşturulmaya çalışılmıştı. Bununla birlikte ülkede, tam anlamıyla bir sosyal barışın yaşandığı söylenemez. 10 Ocak'ta Bilbao'da, Carlist ve Sosyalist gruplar arasında gerçekleşen çatışmalarda üç kişi hayatını kaybetti. Aynı hafta içerisinde, Barselona'da Anarşistlerin gerçekleştirdiği ayaklanma sonunda Komünist Partinin ve Anarşist örgütlerin merkezleri kapatıldı. Nisan ayı içerisinde, Carlistlerin en yoğun olduğu bölge olan Navarre'nin başkenti Pamplona'da, Sosyalistler ve Carlistler arasında ölümle sonuçlanan bir başka çatışma gerçekleşti. Hükümet, hem toplumsal olayları

bastırmadaki yöntemleri nedeni ile tepki çeken Sivil Muhafızların etkinliğini kırmak hem de bu şiddet olaylarının ülke geneline sıçramasını önlemek için yeni bir güvenlik birimi olan Guardia de Asalto'yu kurdu. Saldırı Muhafızları anlamına gelen bu yeni birim, Cumhuriyete sadık güvenlik güçleri arasından oluşturuldu ve temelde, gösteri ve ayaklanmaları kan dökmeden bastırmak amacı ile oluşturuldu. Ancak, 2 Kasım 1932' de Barselona' da tıp öğrencilerinin gösterilerine Guardia de Asalto' nun sert müdahalesi, bu birliğin de tıpkı Sivil Muhafızlar gibi kötü bir üne sahip olmasını doğurdu.

1933'e girildiğinde, İç İşleri Bakanı, güvenlik birimlerini, comunismo libertario (özgürlükçü komünizm), ekonominin kolektivizasyonu ve merkezi hükümetin tasfiyesi talepleri ile bir Anarşist ayaklanmanın gerçekleşeceği olasılığına karşı uyardı. 8 Ocak'ta FAI, ülke çapında bir ayaklanma başlatacağının sinyallerini verdi. Aynı gün Güney İspanya'nın bir çok kasabasında belediye binaları yakıldı ve telefon hatları tahrip edildi. Barselona'da, işçiler ve polis arasında 37 kişinin ölümüne neden olan çatışmalar gerçekleşti. 11 Ocak'ta ise, Güneydeki Cadiz bölgesinin Casas Viejas kasabasında bir Anarşist ayaklanma başlatıldı. Comunismo libertario ilan eden köylüler, Sivil Muhafızların karakollarının kuşattılar. Guardia de Asalto birlikleri ile güçlendirilen bir sivil muhafız birliği bölgeye geldi. Evlerde silah araması yapıldığı sırada, eski bir anarşist militan, kızı ve beş kişi, kendilerini eve kapatarak, direnişe geçtiler. Etrafı çevrilen ev ateşe verildi; gün içerisinde tutuklanan Anarşistler kurşuna dizildi ve kasabanın tüm ürün ve evleri yakıldı. Hugh Thomas, asilere karşı en sert önlemlerin alınması için, birliklere İçişleri Bakanının bir telgraf gönderdiğini söylemektedir(Hugh Thomas, 1964, 65). Gerçekleştirilen meclis araştırmasında

kendisinden açıklaması istenen, Sivil Muhafızların komutanı General Cabanellas ve Yüzbaşı Rojas, aldıkları emri yerine getirdiklerini belirttiler. İçişleri Bakanı Quiroga da, birliklere verilen emirlerin bizzat Azaña'dan geldiğini belirtmiştir. Gabriel Jackson, Guardia de Asalto birliklerinin komutanı Rojas' ın, Azaña'dan "herhangi bir yaralı ya da mahkum istemiyorum, hepsini öldürün" emrini aldığını söylediğini yazmaktadır (G. , Jackson, 1965, 101) . Hükümet, Anarşist yayın organı Solidaridad Obrera'da son derece sert bir şekilde eleştirilmiş ve katliamın sorumlusu olarak gösterilmiştir. Sağ partiler de, başta Radikaller olmak üzere, hükümeti cinayet işlemekle ve bir terör rejimi yaratmakla suçladılar. Mart sonunda, Cortes'te Casas Viejas'ın etkisi geçmekle birlikte, kamuoyunda bu olayın etkisi uzun süre devam etti. Casas Viejas olayının, toplumda Cumhuriyete karşı yarattığı olumsuz havanın yanı sıra, 1933 ile birlikte muhafazakar bir muhalif hareket de örgütlenmeye başladı. Ocak ayının sonunda, önemli bir işveren örgütü olan Confederacion Patronal Española, uygulamaya konulan sosyal yasalar ve başkanını Çalışma Bakanının atadığı karma jüriler konusundaki rahatsızlıklarını dile getiren bir mektubu Azaña'ya ilettiler. Mart ayı içerisinde, işadamları ve akademik çevreden ekonomistlerin temsil edildiği birlik Union Economica, hükümetin sosyalleştirme çalışmalarının ülke endüstrisinde bir güvensizlik ortamı yarattığını dile getirdiler. Nisan'da gerçekleştirilen belediye seçimlerinde, hükümet partileri 5 bin temsilcilik elde ederlerken, monarşist Sağ seçmenler 4900 ve Radikaller 4200 belediye meclisi üyeliği kazandılar. Muhalefet, Azaña'nın desteğini kaybettiğini bildirerek, istifasını talep etti. Ancak, Zamora, hükümetin görevini sürdürmesini istedi. Hükümet bundan sonra, Cizvit mezhebinin tasfiyesi ile başlayan süreci tamamlamak üzere, bir Cemaatler Yasası çıkararak, Anayasada bu yönde var olan hükmü destekler şekilde, tarikatların, ticaret, endüstri ve

eğitim konularında faaliyet göstermesini yasakladı. Bunun üzerine, Cortes, aileleri bir araya getiren dayanışma birliklerinden din eğitimi veren okulların kapatılmamasını isteyen önemli sayıda dilekçe aldı. Papanın Nisan ayında atadığı yeni Kardinal Goma y Tomas da bu yasanın karşısında olduğunu ve dini eğitimin sürdürülmesinin gerektiğini bildiren ifadelerde bulundu.

Hükümetin, Tarım Reformu yasası ile tarım işçileri için hayal kırıklığı yarattığı ve Casas Viejas olayı, işçilerin tatminsizliği artırdığı gibi, Sosyalist Partinin hükümetteki yerini tartışmaya başlamasına yol açtı. Sosyalistler arasında, zaten 1929'dan beri var olan bir gerilim vardı ve iktidarda kalınan süre, fraksiyonlar arasındaki çekişmeyi de artırdı. Partinin uzun süre lideri olan Julian Besteiro'nun, burjuva devrimini takip eden Sosyalizme yavaş, kademeli geçiş inancının yanı sıra, Prieto'nun liderliğini yaptığı ve Sol Cumhuriyetçiler ile ilerlemeci, sosyal reformist bir Cumhuriyet düzeninin kurulmasını talep eden görüş ve Largo Caballero'nun lideri olduğu sendikal hareket, sosyalistler içerisindeki en önemli üç fraksiyonu oluşturmaktaydı. Largo Caballero'nun pragmatist ve opportunist anlayışı, Primo de Rivera'nın yönetiminde yer alınmasında olduğu gibi, Cumhuriyet hükümetine katılmayı da kabul etmişti. UGT yönelimli sendikal hareket, Caballero'nun Çalışma Bakanlığında fazlası ile genişleme şansı da buldu. Casas Viejas sonrasında, Prieto yine hükümette kalmayı ve Sol Cumhuriyetçiler ile hareket etmeyi öngörürken, Caballero, bu görevin yavaş yavaş, Casas Viejas'ta olduğu gibi, işçi sınıfını karşısına almak olduğunu sezmişti. Aynı zamanda, Cumhuriyetin kuruluşundan beri ona karşı olan Anarşist CNT, Tarım Reformu Yasası ve Casas Viejas'ın yarattığı hoşnutsuzluk içerisinde, işçi sınıfı desteği konusunda üstünlüğü elde etmeye başlamışlardı.

Andalusya ve bölgenin başkenti Sevilya, Andalusyalı işçilerin desteğini kazanmak üzere, UGT-CNT rekabetinin yanı sıra, Yeniden Yapılanma Komitesi adı altında örgütlenen komünist Nin ve Maurin için de önemli bir etkinlik alanı haline gelmişti. Bölgede şehir işçilerinin çoğu CNT üyesi iken, komünistler liman işçileri arasında geniş desteğe sahipti, UGT Tarım İşçileri Federasyonu aracılığı ile kırsal kesimde genişlemekteydi. Temmuz ve Ağustos aylarında bölgede, yangınlar ve özel çiftliklerin bombalanılması gibi olaylar gerçekleşti. Badajoz'un Cumhuriyetçi Eylem üyesi valisi, Sosyalist belediye başkanlarının kendisi ile işbirliği yapmadığı gerekçesiyle istifa etti.

1932'nin yaz ayları ile birlikte, koalisyonun önemli ortaklarından Radikal Sosyalistler'de bir liderlik sorunu yaşanmaya başladı. Tarım bakanı Marcelino Domingo'nun liderliğine karşı çıkan ve parti içinde sağ kandı temsil eden Gordon Ordas parti içerisinde üstünlüğü ele geçirdi ve Sosyalist PSOE ile koalisyona devam etmeyeceğini açıkladı. Cumhurbaşkanı Zamora, Eylül ayı içerisinde, Azaña'nın istifa etmesini istedi ve Radikal Parti lideri Lerroux'a hükümeti kurma görevini verdi. Kasımda gerçekleştirilmesi öngörülen genel seçim için, güçlü bir hükümet oluşumuna olanak tanıyan bir seçim yasası hazırlandı. Buna göre, her bölgede birinci olan parti listesi temsilciliklerinin %80'ini, ikinci olansa %20'sini alacaktır. Bu seçim sistemi, siyasal partileri seçim ittifakları kurmaya yöneltti. Sağ accidentalistas grubu, büyük bir Katolik kitle partisinde bir araya gelmişti:Confederacion Española de Derechas Autonomas(Sağcı Otonomist İspanyolların Federasyonu). CEDA'nın çekirdek yapısını, El Debate'nin yayımcısı ve editörü Angel Herrera'nın organizasyonu ile kurulan Accion Popular oluşturmaktadır. Herrera'nın liderliğe kendisinin seçtiği Jose Maria Gil Robles, hem Accion Popular de hem de CEDA'da bu görevi üstlenmiştir.

CEDA, bir Hristiyan Demokrat Parti olarak örgütlenme amacıyla iken, Robles'in Almanyaya gezisi ve Hitler ile görüşmesi ile, birincil idealin Dolfuss'un Avusturyası gibi bir korporatif devlet kurmak olarak değiştiği söylenebilir. Ayrıca, seçim öncesinde, Antonio Goicoechea'nın monarşist Renovacion Española'sı ve Gelenekçi Parti seçim ittifakı oluşturdu.

C- MERKEZ SAĞ HÜKÜMET VE YENİ SİYASAL YÖNELİMLER

19 Kasım'da gerçekleştirilen genel seçimler sağ partilerinin zaferi ile sonuçlandı. CEDA, 110 milletvekili ile Cortes'deki en büyük parti oldu. Lerroix'un Radikal Partisi 104, Gelenekçi-Renovacion ittifakı 43, Agrarians 36, Lliga 25, Maura ve Zamora'nın muhafazakarları 21, Bask milliyetçileri 14 milletvekilliği kazandı. Cortes'deki en büyük sol grubu 58 üye ile Sosyalistler oluştururken; Sosyalistlerin ülke çapında aldıkları oy sayısı 1.6 milyondur. Oysa ki, Radikaller, seçim öncesinde çıkarılan yeni seçim yasası sayesinde 700 bin oyla 104 temsilciyle Cortes'e girebilmişlerdi. Azaña'nın Accion Republicanası yalnızca 8 milletvekilliği elde edebildi. Seçim öncesindeki hükümette yer alan partilerin toplam milletvekili sayısı ise yalnızca 99'dur. Seçimleri takiben, 4 Kasım'a kadar iktidarda kalan ve ülkeyi seçime götürmek için kısa süreyle görevini Martinez Barrio'ya bırakan, Radikal Parti lideri Alejandro Lerroix yeniden hükümeti kurdu. Böylelikle, İspanyol solunun bienio negro (iki kara yıl) olarak adlandırdığı dönem başlamış oldu. Ağırlıklı olarak Radikallerden oluşan kabineye rağmen, Lerroix'un iktidarı aslında CEDA'nın desteğine dayanmaktaydı. Bu desteğin karşılığında, Kurucu Cortes'in önemli kararları yürürlükten kaldırıldı. Güçlü bir blok halinde seçime katılan CEDA'nın kampanya

dönemindeki sloganları da bu uygulamalar ile örtüşmekteydi:Anti-Marksizm, kilisenin haklarının iadesi ve Cumhuriyet karşıtı ayaklanmaya katılan Sanjurjada sürgünlerinin af edilmesi. Bunları gerçekleştirmek üzere, Cemaatler Yasası uygulanılmaya konulmadı ve kilise okulları eğitim yapmaya devam etti. Tarım Reformu çalışmaları yavaşlatıldı; Caballero'nun yerine Çalışma Bakanlığı'na getirilen Jose Estedella, karma jüriyle, toprak sahiplerinin çıkarlarını savunan başkanlar atadı. Caballero döneminde on iki peseta düzeyine çıkarılan tarım yevmiyeleri altı pesetaya düşürüldü. Francisco Salvado, Radikallerin iktidarı altındaki uygulamaları “misilleme politikası” olarak adlandırmaktadır. Radikallerin, buldukları görevlerin nimetlerinden faydalanırken, karşılığında, CEDA tarafından, hazırlanan yasaları-önceki periyodun reformlarını ortadan kaldıran-yürürlüğe koymaktadırlar(F. J. Salvado, 1999, 83) .

Radikaller, Sağın adına iktidarda bulunurlarken, diğer taraftan, Azaña ve Prieto, seçim yenilgisinden itibaren, yeni bir Cumhuriyetçi-Sosyalist koalisyonu oluşturmak için görüşmelerde bulunmaktadır. Güçlü bir sol birlik kurmak üzere, Azaña'nın Accion Republicanası, Marcelino Domingo'nun Radikal Sosyalistleri ile birleşerek, Izquierda Republicana (Cumhuriyetçi Solu) oluşturmuşlardır. Sosyalist Partide ise, Caballero, seçim sonrasında, üslubunu değiştirerek, partinin devrimci bir politikayı benimsemesinin gerektiğini ve işçi sınıfının Cumhuriyet rejimindeki koşullarının Monarşi döneminden farklı olmadığını vurgulamaktadırlar. Carlos Baraibar, Luis Araquistain ve Julio Alvarez del Vayo gibi entelektüel danışmanların tavsiyeleri ile Caballero, Cumhuriyetçi orta-sınıf partileri ile ilişkilerini kesmeye ve PSOE'yi, devrimci bir parti olarak yeniden örgütlemeyi kararlaştırmıştır. Sosyalist, Tarım İşçileri Federasyonu FNNT, tarım reformu uygulamalarının yavaşlamaya başlaması ile,

toprakların tamamen sosyalizasyonu kararını almıştır. Devrim olmadan, tarım reformu olamayacağı benimsenmeye başlandığı gibi, ilk kez Sovyetler Birliğindeki kamulaştırma uygulamaları övülmeye başlanılmıştır. Edward Malefakis, Sosyalistlerin politikalarındaki değişimin, Caballero'nun kendi kişisel bakışındaki değişimden kaynaklandığını düşünmektedir. Özellikle, Araquistain'in etkisiyle, Caballero, Sosyalistlerin önleyici bir eylemde bulunmadıkları takdirde, yıkımın çok yakında olduğunu düşünmeye başlamıştır(E. E. Malefakis, 1970, 333) .

Anarşist işçi sendikası CNT, tarım reformu uygulamaları başladığında, büyük ölçekli toprakların herhangi bir tazminat ödenmeden tamamı ile kamulaştırılmasını ve küçük ölçekli topraklara uygulanan tüm vergi, kira bedeli ve ipoteklerin iptal edilmesini talep etmekteydi. Anarşistler, Cumhuriyete karşı tutumlarını, yeni rejimin kuruluşundan iki ay sonra düzenledikleri Olağanüstü Kongrede ortaya koymuşlardı: “Devlete karşı açık bir savaş halinde kalınacaktır. Kırsal işçi birliklerinin de temel amacı, uygulanması öngörülen tarım reformu ile iş birliği içerisinde üyelerine toprak kazandırmak değil kırsal kesimdeki kitleleri devrim ve anarko-sendikalist sosyal hareket için hazırlamaktır.” Bu ifadelerine rağmen, CNT içerisindeki eski ılımlı liderler, Cumhuriyet rejiminin de bir devrimci eylemin ürünü olduğunu ve sonuçta, bir çok yönden monarşiden daha gelişmiş bir yönetim olduğunu savunuyorlardı. Eski CNT liderleri, Pestaña ve Peiro'nun karşısında ise FAI etrafında örgütlenen, genç Anarşist militanlar Durrutti, Joaquin ve Domingo Ascaso kardeşler ile Garcia Oliver bulunmaktaydı. Buenaventura Durrutti'nin hayatını aktaran Abel Paz, Olağanüstü Kongreden itibaren, CNT içerisinde, iki farklı eylemin çatışmaya başladığını belirtmektedir: CNT' nin Cumhuriyetin legalitesine adapte olmasını isteyen Pestaña ve

Peiro eğilimi ve sertlik yanlısı eğilim (A. Paz, 1996, 157) . Sertlik yanlısı “Nosotros” grubu, Mayıs ayındaki kilise yangınların ülke geneline taşınmasında, Madrid’de Merkezi Telefon Şirketi binasına silahlı saldırıda bulunulmasında aktivist politikalarını ortaya koydular. Ayrıca Sevilya, Zaragoza, Granada ve Santander’de genel greve gittiler. Latifundia bölgelerinde, köylüleri örgütleyerek, büyük toprak sahiplerinin arazilerinin ele geçirilmesini ve kolektifleştirilmelerini sağladılar. FAI’ nin örgütlediği bir çok eylemde anarşist işçi grupları, Sivil Muhafızlar ile karşı karşıya geldi. İlimli grubun CNT üzerindeki en önemli etkinliği olan, Juan Peiro’nun Solidaridad Obrera’nın editörlüğünü yapması, FAI grubunun bu göreve Felipe Alaiz’i getirmesi ile kırıldı ve bundan sonra sertlik yanlısı grup CNT’ye tamamen ege men oldu.

Lerroux hükümetinin göreve başlaması ile birlikte, FAI grubunun egemenliğin deki CNT, Aragon bölgesinde ayaklanma örgütleyerek, bu bölgede yine comunismo libertario ilan etti. Bunu takiben, ülkenin büyük bölümünde genel grevler ilan edildi. Ülke genelinde dört gün süreyle çeşitli şiddet olayları ve kaos yaşandı. İçişleri Bakanı, Martinez Barrio’nun polis kuvvetlerine defalarca kez uyarıları ile, can kaybı olmadan ve olası Casas Viejas benzeri katliam yaşanmadan ayaklanma bastırıldı. Sağın güçlü bir koalisyonda bir araya geldiği ortamda, CNT ve UGT arasında da bir ittifak arayışı başladı. Aralık ayaklanmasından, Şubat 1934’teki CNT ulusal Kongresine kadar her iki sendikanın da gündeminde bu ittifak olasılığı yer aldı. Ancak, bu çalışmalar, özellikle Katalan Anarşist gruplarının karşı çıkması ile sonuçsuz kaldı. Anarşist, aktivitelerin merkezleri de, FAI’ nin egemenliğinde değişmeye başladı. 1870’lerden itibaren Anarşizmin ana üssü konumundaki Andalusya, yavaş yavaş bu özelliğini kaybetmiş ve Katalonya ön plana çıkmıştır. Sanayi işçileriyle birlikte, kent anarşizmi,

kırsal kesimin anarşizmini geride bırakırken, FAI ile birlikte bir diğer anarşist merkez, Zaragoza göz önüne çıkmıştır. FAI liderlerinin Barselona ve Zaragoza kökenli oldukları da göz önüne alındığında, ülkenin kuzeydoğu köşesindeki bu hattın oluşumu gözlemlenebilmektedir. İç Savaş döneminde de, Andalusya'yı Faşist güçler ele geçirdiklerinde CNT' nin tutunma noktası Barselona-Zaragoza hattı olmuştur.

İspanyol faşizmi de Lerroux döneminde kendisini gösteren bir diğer siyasal harekettir. Aslında, ülkede faşist yönelimlerin başlaması Primo de Rivera diktatörlüğüne kadar uzanmaktadır. 1928'de İtalya'da bulunan Gimenez Caballero, İspanya'ya dönüşünde, Mussolini'nin etkisiyle, militan bir "latincilik" teorisini yaymaya başlamıştır. Bu teori, Akdeniz ülkelerinin gerilemesine yol açan her türlü gelişmeye şiddetli bir şekilde saldırmaktadır. Caballero'nun dünyasının merkezi, hem Katolikliğin hem de Faşizmin başkenti olan Roma'dır. Nazilerin Almanya'da iktidara gelmeleri ile faşizmin İspanyol sempatanlarının sayısı da artmaya başlamıştır. Madrid Üniversitesi'nde eski bir felsefe öğrencisi olan Ramiro Ledesma Ramos Mart 1931'de La Conquista del Estado (Devletin Fethi) adlı bir dergi çıkarmaya başlamıştır. Askeri tarzda örgütlenen gruplardan oluşan bir hareketi idealize eden Ledesma, askeri duygular ve mücadele politikasının temel stratejileri olacağını vurgulamaktadır. Ledesma, kısa sürede fikirlerini paylaşan insanlar bulmuştur. Bunlardan en önemlisi, Salamanca'da hukuk eğitimi gören ve daha sonra Mannheim Üniversitesinde İspanyolca okutmanlığı yapan Onesimo Redondo Ortega'dır. Ülkesine, bir Hitler hayranı olarak dönen Redondo, Ledesma ile birlikte Ekim 1931'de Juntas de Ofensiva Nacional-Sindicalista (JONS) 'yı kurmuştur. Hitler'in programının aynısı bir program hazırlayan Redondo ve Ledesma 'nın Hitler ' den tek farkları,

Roma Katolik kilisesine yer vermeleridir. Hugh Thomas, bunun aslında bir fark olmadığını ve Hitler'in Ari kanının, JONS'ta Roma Katolik kilisesine verildiğini düşünmektedir(H. Thomas, 1964, 69) . 1933 yılı içerisinde Redondo, Valladolid'de 3 bin üye ile bir işçi sendikası kurdu. Aynı yılın sonlarında Madrid'de 400 üniversite öğrencisinin katılımı ile bir anti-Marksist öğrenci birliği örgütlediler. JONS'un üniversitelerdeki temsilcileri, FUE(Federacion Universitaria de Estudiantes) ile şiddete dayalı bir mücadele yürüttü. Faşist grupların oluşturulduğu, gazetelerin, kitapların ve dergilerin yayımlandığı 1933 yılının son günlerinde bir diğer Faşist organizasyon Falange Española, de Rivera'nın oğlu Jose Antonio tarafından kuruldu. Adını, Milattan önce IV. yüzyılda, Atina'daki demokrasiyi yok etmek için kurulan Makedonyalı savaş birliğinden alan Falange, Jose Antonio Primo de Rivera'nın hırslı ve karizmatik kişiliği ile kısa sürede bütünleşti. Jose Antonio, El Fascio'da siyasal bakış açısını şöyle özetlemektedir: “Ülke, her birimize ve tüm gruplara üstün olan, tarihsel bir bütünlüktür. Devlet ise, iki temel prensip çevresinde kurulmuştur: millete hizmet etmek ve sınıfların işbirliğini sağlamak. Faşizmin tarihinin, devleti ve çağın fenomenini bilmenin tek yolu olduğunu, Pazar günü mitinglerinde ve sokak çatışmaları için taraftarları topladıklarında, Jose Antonio epik bir tarzla dinleyicilerine aktarmaktaydı. Falange'nin üyelerinden birisinin sol üniversite birliği FUE taraftarlarınca öldürülmesi üzerine, Jose Antonio ve Ledesma örgütlerinin bir araya gelmesini kararlaştırdılar ve 1934 Şubatında de Rivera'nın liderliğinde ve yine Falange adında tek bir örgüt haline geldiler.

Uluslararası alandaki gelişmeler, İspanyol sağının faşizmden esinlenişini gittikçe hızlandırmaktaydı. Avusturya'da parlamentoyu feshederek, diktatörlük kuran

Dollfuss, Sosyalistlerin kendisine karşı ayaklanmasını son derece kanlı bir şekilde bastırdı. 1934'ün yaz aylarında Gil Robles, Viyana'yı ziyaret etti; ülkeye dönüşünde, gerçekleştirdiği mitingde Nazi stilinde örgütlenen kalabalık taraftarları, Gil Robles'in iktidarı üstlenme zamanının geldiğini, Devrime karşı yasallığının koruyucusu olacaklarını ve devrim, sokakları istila edecekse, onunla karşılaşmak için sokaklarda olacaklarını coşkulu bir şekilde haykırdılar. Ülkenin kuzeyinde bir diğer sağcı grup Carlistler, silahlı Requete militanlarının yanı sıra, yeni bir birlik boinas rojas (kırmızı bereleri) kurmuşlardı. Sokaklarda, sık olarak görülmeye başlanan bu grubu, halen faal bir asker olan Albay Enrique Varela eğitmekteydi. 1934 Mart'ında Cortes'deki monarşist lider Antonio Goicoechea Carlist Olzabal ve Lizarza ile General Barrera, Mussolini'yi ziyaret etmek için İtalya'ya gittiler. Mussolini'nin sistemine hayran kalan İspanyol ziyaretçiler, ondan İspanya'da birlikler eğitmek için 1.5 milyon peseta, 200 makineli tüfek ve 20 bin el bombası yardım sözü alarak, ülkelerine döndüler. Hugh Thomas'ın, İç Savaş yıllarında Goicoechea'nın evinde bulunan dokümanlara dayanarak verdiği bilgiye göre, vaat edilen yardım gönderilmiş ve Requete'lerin eğitimi ve silah satın alınması için kullanılmıştır (H. Thomas, 1964 , 76) .

Nisan 1934'te, Cortes'e Sanjurjo ve arkadaşları için bir af kanunu ve ölüm cezasının yeniden kanunlaşmasını öneren bir yasa tasarısını onayladı ve imzalaması için Cumhurbaşkanı Zamora'ya gönderdi. Ancak, Zamora, af yasasını onaylamayı reddederek, Anayasal veto hakkını kullandı. Daha sonradan, böyle bir affi, olası askeri ayaklanmaları teşvik edebileceğini bildiren ve yasaya bu yönü ile karşı olduğunu belirten bir bildiriyle birlikte yasayı imzaladı. Lerroux, Zamora'nın yasayı imzalamadaki tereddüdünün, Cumhurbaşkanının kabineye olan güvenini yitirdiğini

gösterdiğini öne sürerek, istifa etti. Af yasası yürürlüğe girdi ve yine Radikal Partiden Ricardo Samper yeni bir kabine oluşturdu. Salvador de Madariaga, Zamora'nın, Samper seçiminin yerinde olmadığını düşünmektedir: "Güçlü bir kabine kurmak yerine, çevresini kendisini onaylayan ve moral otoriteye sahip olmayan insanlarla doldurma eğilimine boyun eğdi... Cumhuriyet, Lerroux-Gil Robles muhalefeti tarafından, her iki lideri de, sivil otoriteye ve anayasal yollara saygılı olacaklarını ortaya koyan bir ortak deklarasyon yayımlamaya zorlayarak yönetilmeliydi"(S. de Madariaga, 1958, 4289) . de Madariaga'nın bu çözümünün, Cumhuriyetin devamı açısından, olabirliği bulunmamaktadır. Hem CEDA, faşist eğilimlerden fazlası ile etkilenecek, bir sosyal Katolik örgüt olmaktan uzaklaşmış ve Cumhuriyet rejimi ile bağdaşmayan bir hareket halini almıştı, hem de CEDA'nın hükümete katılma olasılığı işçi kesiminin büyük tepkisini çekmektedir.

Samper hükümetinin karşılaştığı ilk sorun, Katalan bölgesel hareketinin talep lerinden kaynaklanmıştır. Esquerra'nın lideri, Macia'nın ani ölümü üzerine, partinin lideri, anarko-sendikalistler arasında da önemli bir desteğe sahip olan Luis Companys olmuştur. Companys'in birincil amacı, Katalonya'nın özel gereksinimleri doğrultusunda , bir tarım reformunu hayata geçirmektedir. Özel olarak da, bölgede, uzun dönemli kira kontratları altında ürün yetiştiren, oldukça fazla sayıdaki küçük çiftçi(rabassaire) 'lere, Esquerra, yeni liderinin yönetiminde, işledikleri topraklar üzerinde mülkiyet hakkı tanımayı hedeflemektedir(Companys, bu amaçla Unio de Rabassaire'yi de kurmuştur) . Katalan Meclisi, Generalitat, en az on beş yıldır aynı toprağı işleyen kiracılara mülkiyet hakkı kazandıran bir yasayı 11 Nisan 1934'te kabul etti. Toprak sahipleri, bu ley de cultivos' a karşı çıktılar ve yasanın, otonomi

kanununun 15. maddesindeki, “akdi yükümlülüklerin, temelini etkileyen yasaları Madrid merkezi hükümetinin çıkarabileceği” hükmünü çiğnediğini öne sürerek, Samper’den Generalitat’ın çıkardığı kanunu iptal etmesini istediler. İki hükümetin yasal yetki tartışması, Anayasa ile oluşturulan ve yasaların Anayasaya uygunluğu denetimini yapan, merkezi hükümet ile otonom bölge hükümetleri arasındaki uyuşmazlıkları çözümleyen Yüksek Mahkeme, Anayasal Haklar Mahkemesinde görüşülmeye başlandı; mahkeme, 13’ e karşı 10 oy ile toprak sahiplerinin yetki konusundaki eleştirileri ile uyuşan bir karar aldı. Luis Companys, Generalitat’ın başkanı ve Cumhuriyet otoritesinin, Katalonya’daki güvencesi olarak, Yüksek Mahkemenin kararını kabul etti.

Katalonya’nın rabassaire sorununun gündeme geldiği tarihlerde, Batı ve Güney İspanya’da tarım işçileri eyleme hazırlanmaktaydı. Sosyalist Partinin, yeniden devrimci bir program benimsemesi ile birlikte, Tarım İşçileri Federasyonu, FNNT, Anadalya’da anarşistler ile bir arada hareket edeceklerini açıkladı. Oluşturulan UGT-CNT ortak komitesi, taleplerinin yerine getirilmemesi halinde tarım işçilerinin greve gideceklerini duyurdu. Hükümet, gerçekleştirilen görüşmelerde işçi federasyonlarının taleplerini kabul etti ve 5 Haziran’da kararlaştırılan greve, pazarlıklardan hoşnut olamayan küçük bir grup katıldı, bununla birlikte, İşçileri Bakanı, sivil muhafızları ve Guardia de Asaltos’u göreve çağırdı, yüzlerce çiftçiyi, öğretmeni, doktoru, hukukçuyu ve devrimi kışkırtmakla suçladığı Sosyalist Parti milletvekillerini tutuklattı. Parlamenterlerin tutuklanması Sosyalist milletvekili Juan Lozano’nun evinde illegal olarak, devrimde kullanılmak üzere yüklü miktarda silah bulundurması suçuyla, Komünist Cayetano Balivar’ın da, tutuklu çiftçileri ziyaret etmesi suçuyla

tutuklanması ile devam etti. Jackson'un belirttiği gibi, İçişleri Bakanı tüm bu tutuklamalar için, “devrim propagandası bulunmak ve İspanya'yı Marksist bir devrim için hazır hale getirmek” ithamlarında bulundu(G Jackson. , 1965, 135) . Oysa, anayasanın, 55. maddesi parlamenterlerin politik propagandaya katılmanın dokunulmazlık kapsamında olduğunu ve 56. madde de, bir milletvekilinin yalnızca suçüstü halinde yakalanması ve suçunun da açık bir cezai yükümlülük gerektirmesi durumunda tutuklanabileceğini bildirmektedir, CEDA ve monarşist parti milletvekilleri, Cortes'deki tartışmalarda, 55. maddenin devrimci propaganda yapmak hakkını içermediğini savunmuşlardır. Cortes'in yaz dönemi için tatile girdiği sırada, bir diğer bölgesel sorun, Bask otonomisi gündeme geldi, Vizcaya ve Guipuzcoa bölgeleri, Samper hükümetinin uyguladığı yeni vergilerin, merkezi hükümet ile Bask bölgeleri arasındaki Concierto Economico'ya (bu anlaşma çerçevesinde, Bask bölgeleri, vergilerini kendileri toplayarak Madrid'e belirlenen toplam bir meblağı ödemektedirler) . Aykırı olduğunu belirterek, Madrid yönetimini protesto ettiler. Üç Bask bölgesi, Vizcaya, Alava ve Guipuzcoa'da belediye seçimlerinin yapılmasını öngören tasarı bölge meclisince kabul edildi. Merkezi hükümet, seçimlerin yasal olmadığını ilan ederek, Bask kentleri Bilbao, Victoria, San Sebastian'a askeri birlikler gönderdiler. Bu engellemelere rağmen seçimler gerçekleştirildi; Ancak merkezi hükümet güçleri yerel idarecileri tutuklayarak, gerçekleştirilen gösterileri dağıttı. Başarısız girişime rağmen Bask bölgesel hareketinin yöneliminde önemli bir değişim yaşandı. CEDA'nın ve Lerroix'un Bask otonomisi talebine sıcak bakmadığını anlayan, Bask milliyetçileri, rabassaire sorununda Katalan solunu desteklemeye başladılar 4 Eylül'de Bilbao ve San Sebastian işadamları, bankacıları, her yıl olduğu

gibi, bölgenin yazlık sayfiyelerinde, bir piknik düzenlediler ancak, bu yılki davetliler, monarşistler ve CEDA değil Esquerra, Sosyalistler ve Sol Cumhuriyetçiler idi.

Cortes Ekim ayı başında yeniden toplandığında, CEDA, Samper, hükümetinden desteğini çekti ve 4 Ekim'de hükümet düştü. Cumhurbaşkanı Zamora, hükümeti kurma görevini yeniden Lerroux'a verdi. Lerroux'un yeni kabinesine, CEDA'da üç bakan ile katıldı. CEDA'nın hükümete girmesi, Gil Robles kabinede yer almamasına rağmen, Cumhuriyetçi Partiler arasında protestolara yol açtı; Azaña, Martinez Barrio, Sanchez Roman ve Miguel Maura, Cumhurbaşkanı, Cumhuriyeti düşmanlarının eline teslim etmekle suçladılar. Ancak, bu siyasal gelişmeye asıl tepkiyi, 1934 Ekim Devrimi olarak adlandırılan, devrimci ayaklanmayı gerçekleştiren işçi sınıfı ortaya koydu. 5 Ekim'de Alianza Obrera, ülkede bir genel grev ilan etti ve Madrid, Barselona, Valencia, Sevilla, Cordoba, San Sebastian, Bilbao, Santander ve Oviedo gibi birçok büyük kentte işçiler greve gittiler. Ancak üç merkez Madrid, Barselona ve Oviedo haricinde, grevler, grevcilerle polis arasındaki birkaç kanlı çatışmadan öteye gidemedi. Bunların başarısız olmalarındaki temel neden işçi federasyonları arasındaki örgütlenme ve koordinasyon eksikliğidir; ayrıca, önemli bir kitleye sahip olan anarşist işçi sendikası CNT, bir çok bölgede grevleri desteklememiştir. Madrid'de sosyalistlerin ve komünistlerin birlikte hareket ettiği grevler, 13 Ekim'e kadar sürdürülebilmiştir. 14 Ekim'de Largo Caballero'nun tutuklanması ile, devrim girişiminin Madrid'deki ayağı başarısızlıkla sonuçlanmıştır, Barselona'da 5 Ekim Alianza Obrera'nın organize ettiği genel grev ile karşıladı, ertesi gece Generalitat'ın başkanı Luis Companys, İspanyol Federal Cumhuriyeti içerisinde, Katalan Cumhuriyetini ilan ettiğini bildirdi. Silahlanmış köylü grupları, Guardia de Asaltos

birlikleri ve büyük bir halk yığını hükümet sarayı önünde bir araya geldiler. Bölgenin askeri komutanı General Batet, bu durum üzerine olağanüstü hal ilan etti ve Katalan Cumhuriyetinin ilan edildiği gecenin sabahında ve Companys ve hükümetini tutuklayarak, tüm şehirdeki direnişi de bastırdı.

1934 Ekimindeki devrim girişiminin, Asturias Devrimi olarak adlandırılmasının nedeni, ülkedeki devrimcilerin, kısa süre için de olsa, başarı kazandığı tek bölgenin Asturias olmasından kaynaklanmaktadır. Maden kömürünün temel ekonomik kaynak olduğu bölge, UGT, CNT, Komünist Parti ve Troçkistlerin etkinlik göstermeleri ile de, sınıf bilinci içerisinde hareket eden proletaryanın en önemli merkezi konumundadır. Bölgedeki istisnasız tüm işçi örgütleri, CEDA'nın hükümete katılımı ile birlikte, Union Hemanos Proletarios (UHP) (Proletaryanın kardeşliği birliği) adı altında bir araya gelerek, kasabalarda devrim komiteleri oluşturdular. Komünistlerin çoğunlukta olduğu madenci kasabası Mieres'te, işçiler sivil muhafız kışlasını ele geçirdiler. Bölgenin merkezi olan Oviedo'ya doğru ilerleyen madenciler kasabaları tek tek ele geçirildi ve bu güzergahtaki Trubia ve La Vega silah fabrikalarındaki silah ve mühimmata el konuldu. Oviedo'ya uzanan maden havzasında bir sosyalist cumhuriyet ilan edildi ve Turon kasabasındaki radyo istasyonu vasıtası ile bölgeye devrimci duyurular yapılmaya başlandı. Aviles'te işçiler, gaz fabrikasını ve merkezi elektrik istasyonu işgal ettiler; La Ferguera'da makine atölyeleri, silah fabrikalarına dönüştürülmek üzere ele geçirildi. Hugh Thomas, Asturias madencilerinin bölgelerinde, bir devrimci Sovyet oluşturmalarının yanı sıra, silahlı çatışmayla da meşgul olduklarını yazmaktadır (H. Thomas, 1964, 81) . Bu durum, özellikle Oviedo ve Gijon'un ele geçirilmeye çalışılması için geçerlidir. Oviedo'nun, bölgenin merkezi

olmasının yanı sıra Gijon'da hem liman hem de esas olarak metal işçileri ve balıkçılardan oluşan anarşist proletaryanın oransal çokluğu ile bir diğer önemli merkezdir. Sayıları 30 bini bulan ve iyi silahlanmış işçi birlikleri, Sivil Muhafızların Oviedo'daki Pelayo kışlasını ve sonrasında şehrin büyük bölümünü ele geçirdiler.

Lerroux hükümeti, devrimci isyanı bastırmak üzere önemli kararlar aldılar. General Goded ve Francisco Franco'yu, ayaklanmanın bastırılmasını yönetmek üzere göreve çağırdılar. Franco'nun liderliğinde, kendisinin kumandanlığını yaptığı yabancılar Lejyonu da ayaklanmayı bastırmak üzere görevlendirildi. Fas'lı nizami askerler ile birlikte, Aviles ve Gijon liman şehirlerine giren yabancılar Lejyonu, bu kentlerin kendi işçilerinin başlattığı ayaklanmayı kısa sürede bastırdı. 12 Ekim'de Galiçya'dan bölgeye gelen General Lopez Ochoa'nın birlikleri ve Fas Birlikleri Komutanı Albay Yagüe ile topçu bataryası eşliğindeki Yabancılar Lejyonu, Oviedo'yu kuşattı ve şehri büyük oranda ele geçirdi. 18 Ekim'e kadar devam eden direnişte, şehirdeki evler, Askeri birliklerce tek tek arandı ve Oviedo'ya yoğun bir şiddet hakim oldu. Asturyas ayaklanmasının asıl önemi, tabii ki askeri başarılarından değil de, işçilerin yönetimine geçen bölgelerdeki sosyal organizasyondan kaynaklanmaktadır. Devrimci ayaklanma, Oviedo'da beş sosyalist, iki komünist ve bir anarşistten oluşan bölgesel devrim komitesi tarafından yönetilmiştir. Asturyas bölgesinin coğrafi olarak üçte birine ve nüfusunun yüzde seksenine karşılık gelen bir bölümü, yerel devrim komiteleri ve işçi sınıfı organizasyonları şeklindeki örgütlenmiştir. Bu yerel komite ve organizasyonlar, söz konusu bölgede sosyal örgütlenmenin tüm yönlerini idare etmişlerdir. Besinlerin sağlanması, paylaşılması, sağlık, iletişim, kamu düzeni ve adalet gibi devletin yerine getirdiği tüm hizmet ve sorumlulukları yerel

devrim komiteleri gerçekleştirmiştir. Oviedo, Sama ve Mieres kentlerinde hastaneler oluşturularak, her iki tarafın yaralıları eşit şekilde tedavi edilmiş, şehirlerde herkes aynı oranda yiyecekte faydalanmış ve ele geçirilen şehirlerde işçisınıfı dışındaki unsurlar için kişisel koruma sağlanılmıştır. İşçi komiteleri, madenlerin korunmasını ve su ve elektrik gibi temel kamu hizmetlerinin, savaş nedeniyle tahribata uğradıkları için yerine getirilmesini sağlamışlardır. Telefon hatları daha etkili bir iletişim sağlamak için genişletilmiştir. Turon'da kurulan radyo istasyonu ile, Fransa ve Belçika'ya bile yayın yapılmıştır. Oviedo'da da başka bir cephede savaşmayan işçilerden, silahlı bir polis gücü Guardia Roja(Kızıl Muhafızlar) oluşturulmuştur. Asturyas Komünü deneyimi, teknik bilgi ve deneyime sahip olan işçi sınıfının iyi örgütlenme sayesinde ortaya koyabileceklerinin güzel bir örneğini ortaya koymuştur. Aynı zamanda iki yıl sonra İç Savaşta gerçekleşecek olayların büyük bir bölümü bu iki hafta içerisinde Asturias bölgesinde yaşanılmıştır. Bu açıdan, Asturias isyanı ve İspanyol İç savaşı, Cumhuriyetin işçi sınıfında yarattığı hayal kırıklığı ile beslenen sosyal çatışmalardır ve Adrian Shubert'in de ortaya koyduğu gibi sosyal devrimin Cumhuriyet ile gerçekleşeceğini uman işçi sınıfı, artık, bu idealin gerçekleşmesi için savaşılması gerektiğinin farkına varmışlardır(Adrian Shubert, 1984, 133) .

Lerroux hükümeti, Asturyas deneyimini takiben, birçok belediye idaresini ve karma jürileri tasfiye etti. Olağan üstü hal ilan edildi ve bu özel durumun süresi, defalarca kez uzatıldı; basın organları üzerinde sıkı bir sansür uygulandı. Katalan ve Asturyas ayaklanmalarına katılmaları nedeni ile yaklaşık 40 bin kişi tutuklandı; bunların bir çoğu, ayaklanmalarda yer alan kişilerle aynı partinin üyesi oldukları ya da bu kişilerin yakınları veya arkadaşları oldukları için mahkum edildiler. 1935'in Şubat

ayı sonlarında iki sosyalist milletvekilinin duruşmaları başlatıldı. Bunlar, ayaklanmaya destek veren Teodomiro Menendez ve ayaklanmada önemli rol üstlenen ve aynı zamanda devrim komitesi üyeliğinde bulunan Ramon Gonzalez Peña'dır. Duruşmaları gerçekleştiren Askeri mahkeme, her iki milletvekilinin de ölüm cezasına çarptırılmasına karar verdi. Bu karar üzerine, Fransız Sosyalist Partisi yetkilileri ve bazı İspanyol milletvekilleri Zamora'ya Menendez ve Peña'nın affi için dilekçeler gönderdiler. Bu çabalar sonucunda, her iki milletvekilinin cezaları hapis cezasına çevirildi. Ölüm cezasının uygulanılmasında ısrar eden CEDA, hükümetten desteğini çekti. Lerroux hükümetinin görevde kaldığı süre içerisindeki son icraatı Katalan özerklik yasasının ve Generalitat'ın tasfiye edilmesi oldu. Bölgenin yönetimi, Madrid'den tayin edilen bir general valiye bırakıldı. Mayıs 1935'te Lerroux hükümeti düşünce, CEDA, yeniden hükümette yer aldı. Gil Robles, bu kez, kendisi de Savaş Bakanı olarak hükümette görev aldı. Fanjul, Goded ve Franco gibi generalleri bakanlık çerçevesinde görevlere atadı. 1935 yılı, tamamı ile istikrarsız hükümetlerin yılı oldu. Yaz aylarında ortaya çıkan ve Radikal Parti yöneticilerinin katıldığı finansal skandallar, 1935 Aralık'ında yine bir hükümetin düşmesine yol açtı. Cumhurbaşkanı Zamora, Radikallerin politik kredilerini yitirmesi üzerine, Gil Robles'i de hükümet kurmak için atamadı ve 16 Şubat 1936 genel seçimler düzenlemek üzere, kişisel dostu Valladares'i başbakan olarak görevlendirdi.

2. BÖLÜM NOTLARI

1-General Queipo de Llano, İç Savaşta neden olan Askeri Ayaklanma öncesinde faşist kampa katılmıştır. Bu kararı almasındaki en önemli neden, kişisel dostu olan ve aralarında akrabalık bağı bulunan Alcala Zamora'nın Cumhurbaşkanlığından azledilmesidir. Yüksek rütbeli bir generalin hem Cumhuriyetçi hem de faşist ayaklanmalara katılması örneği, ordu mensuplarının politik tutumlarını ortaya koyması açısından önemlidir.

2- İspanya , Birinci Dünya Savaşı'nda yer almadığı için, önemli tarım ürünlerinin ihracatında, özellikle Fransa pazarının yerini alarak, belirgin bir ekonomik refah yaşamıştır. Bu sayede, kamu hizmetlerinin ve alt yapının modernizasyonu açısından önemli çalışmalar yapılmıştır. Ancak, Primo de Rivera döneminde, başarılı bir ekonomik büyümenin yaşanıp yaşanmadığı konusu fazlası ile tartışılmaya açıktır.

3-Katalonya'nın, İspanya'nın yönetimi elinde tutan, idari ve kültürel anlamda, Kastilya ile çekişmesi, İspanyol siyasal hayatında her zaman etkili olmuştur. İlk bölgesel otonomi talebini dile getiren Katalanlar, I. ve II. Cumhuriyetin ilan edilmişlerini takiben ilk icraat olarak Katalan Cumhuriyetini ilan etmişlerdir. Ayrıca, bölgenin tüm siyasal gruplarıAnarşist, Komünist, Sosyalist ya da Cumhuriyetçi olsun Katalan otonomi taleplerinin izlerini taşımaktadır.

4-Accion Nacional, anti-İspanya'ya hizmet edenleri şu şekilde tanımlamaktaydı: Tanrıyı ve Hristiyan ahlaki ilkelerini inkar eden, ailenin kutsallığına karşı serbest aşk gibi hafif arzuları öne çıkaran, özel mülkiyeti-her birimizin refahının ve kollektif zenginliğinin temeli ve iticisi-kaldırıp, yerine, sınıf diktatörlüğünün zalim imparatorluğunu kuran devletin emrindeki evrensel proletaryayı geçiren yığınlar”.

3-İSPANYOL İÇ SAVAŞI

A-SAVAŞ ÖNCESİNDEKİ SİYASAL YAPI VE HALK CEPHESİ

İspanyol politik yaşamı, İç Savaş öncesinde Cortes dışında da önemli bir şekilde temsil edilir olmaya başladı. Her iki kitle partisi CEDA ve PSOE, etkili birer gençlik örgütüne sahipti ve bu örgütlerin en temel belirleyeni, ılımlı liderleri reddetmeleriydi. CEDA'nın gençlik örgütü JAP, Nazilerin anti-semitik terminolojilerini, İspanyol Mason ve Marksistlerinin ortadan kaldırılması için kullanıyordu. Örgütün, lideri Suñer, İspanya'nın yıkıma uğrayan geleneksel değerlerini yeniden canlandırmak için Antiparlamentarismo adlı seminerler düzenledi. Juventud Socialista, Komünistlerin Sosyal Demokratlar için kullandığı, sosyal faşistler nitelemesini PSOE'nin ılımlı kanadının liderleri Prieto ve Besteiro için kullanmaktaydı. Partinin genç aydınları ile hareket eden Sosyalist Gençlik, PSOE'nin yayın organı El Socialista'nın reformizmine karşı Claridad adlı gazeteyi kurdular. Burada, reformist liderlerin partinin devrimci geleneğini yok ettiğini savundular. 1920'de kurulan Üniversite Öğrencileri Federasyonu(FUE) da Marksist eğilimleri ile, önemli bir siyasal etkinlik göstermiştir. Aynı zamanda, Jose Antonio Primo de Rivera'nın Falange'si de etkili bir faşist örgüt görünümündeydi. Bu organizasyonlardan, yalnızca JAP ve Sosyalist Gençlik, önemli sayıda taraftara sahipken hemen hepsi cesaret ve güçlerini göstermek amacı ile ve aynı zamanda politik eylemin gerekli bir elemanı olarak, şiddet eylemlerine hazırlanmaktadırlar. Gabriel Jackson, Madrid'in batısındaki Casa de Campo da, JAP, Falange ve Sosyalist Gençliğin askeri eğitim yaptığını bildirmektedir(G. Jackson, 1965, 180) .

Halk Cephesinin liberal Cumhuriyetçi kanadını oluşturacak partiler 1935 yılı içerisinde, bir araya geldiler. İlk olarak, Cumhuriyetin ilk hükümetinde yer alan Azaña ve Marcelino Domingo'nun partileri Izquierda Republicana (Cumhuriyetçi Sol) adında tek bir partide bir araya geldiler. Bu yeni oluşum, Azaña ve Domingo'nun 1931-1933 yılları arasında beraber çalıştıkları, Galiçya'lı liberalleri temsil eden Casares Quiroga'nın partisinin katılımı ile daha da güçlendi. Ayrıca, Asturyas ayaklanması sonrasında Lerroux'tan ayrılmaya başlayan Radikallerin, Martinez Barrio'nun liderliğinde örgütledikleri parti ve profesör Felipe Sanchez Roman'ın parti de Nacional Republicana'sı ile Azaña, üç partinin eşgüdüm halinde hareket etmesi konusunda ortak bir program belirlediler. Böylelikle, San Sebastian Paktı'ndakine benzer bir, Cumhuriyetçi ve liberal ittifakı sağlanmış oldu.

1921'de UGT'nin kurucuları Mora ve Garcia Quejido ile, Moskova'dan yeni dönen Daniel Anguiano, yine Moskova'da eğitim gören CNT üyeleri Andres Nin ve Joaquin Maurin bir araya gelerek İspanyol Komünist Partisini(PCE) kurdular. İspanyol Komünist Partisi, PCE, 1933 yılında yaklaşık 3 bin üyeye sahipti. 1921' de Sosyalistlerin Komintern ile bağlarını koparması ile, bu karara muhalefet eden Sosyalistlerin kuruculuğunu yaptığı parti, Cumhuriyet öncesi dönemde herhangi bir etkinlik gösteremediği için, Primo de Rivera döneminde bile yasaklanılmamıştı. Cumhuriyetin ilanı ile birlikte, önemli sayıda Komünist ülkeye döndü; ancak bu grupların önde gelen ismi Nin, Lenin' in ölümü sonrasında Troçki 'nin yanında yer almış ve İspanyol Komünist Partisi ile bağlarını koparmıştır. POUM'un çekirdeğini oluşturan Nin grubu ve İspanyol Komünist Partisi, kendi aralarında çekişme

yaşamalarının yanı sıra, sosyal faşist olarak adlandırdıkları Sosyalistlerden de kendilerini izole etmişlerdir. Partinin genel sekreterliğini yapan ve eski bir CNT militanı olan Jose Diaz, PCE'ye henüz 1929'da katılmıştır; bunun yanı sıra partinin yönetici kadrolarında yer alan Jesus Hernandez Antonio Mije, Martinez Carton gibi isimler işçi hareketinde önemli rol oynamış kişiler değildi. PCE yönetimi kitlesel organizasyonların liderlerinden çok parti yapısı içerisinde ön plana çıkan kişilerden oluşmaktaydı. Parti üyeleri içerisinde, işçi çevrelerinde prestije sahip olan tek kişi, kendisi bir maden işçisinin eşi olan Dolores Ibaruri Gomez ya da işçiler arasındaki adıyla La Pasionaria'dır. Sevilya, Malaga, Barselona ve Madrid'in kalifiye işçileri arasında sınırlı sayıda destek bulabilen Komünist Parti, 1933 ile birlikte yeni bir politika izlemeye başlamıştır: PCE'nin işçi sınıfı hareketlerinden izole edilmiş yapısını kırmak. Ronald Fraser, komünist militan ve daha sonradanda partinin resmi iç savaş tarihini yazan komisyon üyesi Jose Sandoval'ın yazılarına göre Komünist Partinin 1933 Martında, pek çok üyenin ve Komintern delegesinin görüşüne rağmen, sosyalist ve anarşistlere, bir anti-faşist cephe önerdiğini belirtmektedir. (R. Fraser, 1995, 753) . Böyle bir ittifak girişimi, büyük bir olasılıkla, ülkede faşizmin yükselişinden kaynaklanmaktaydı. İşçi sınıfının birliğinin yanı sıra, ülkedeki sorunlara demokratik çözüm bulma amacıyla olan tüm anti-faşist güçlerin bir araya getirilmesi hedeflenilmeye başlanılmıştır. Sosyalist Partideki, yeni arayışlar sonucunda 1934'de işçi sınıfı sendika ve partilerinin bir araya geldiği Alianza Obrera (işçi ittifakı) oluşturuldu. Komünist Parti, başta, CNT gibi bu ittifakta yer almadı; ancak daha sonra, Asturias'ta devrimci bir ayaklanmaya neden olan, genel greve destek vererek Alianza Obrera içerisinde yer aldı. Ekim 1934'teki Asturias ayaklanması ile üye sayısı

artmaya başlayan Komünist Parti, bu tarihte 20 bin üyeye sahipken, İç Savaşın hemen öncesinde, 100 bini aşan sayıda üye kazanmıştır.

İspanyadaki hakim üretim tarzı kapitalizmdi; ancak, kırsal kesimde feodal ilişki ve yapılar hala mevcuttu ve ülkede kapitalizmin gelişimini engelliyorlardı. İşçi ve çiftçilerin, önderlik edeceği bir burjuva demokratik devrim ile bu feodal kalıntıların ortadan kaldırılması amaçlanıyordu. II. Cumhuriyet yönetimi ile birlikte, bu burjuva demokratik devrimi için bir adım atılmıştı. Aslında, burjuva devrimin mutlak monarşinin ve aristokrasinin yönetimine son vermeye çalışması, parlamentonun oluşturulması, özel mülkiyet formunun hukuki olarak belirlenmesi, büyük ölçekli toprakların, küçük bireysel mülkler şekline dönüştürülmesi ve ancién regime altındaki imtiyazların kaldırılarak, ülkenin tüm yurttaşları için yasalar önünde eşitliğin ilke olarak benimsenilmesi gibi temel prensipler XIX. yüzyılla birlikte İspanya'da gerçekleştirilmeye başlanılmıştı. Devrim için temeller atılmasına rağmen, İspanyol Urtada'nın, Komünist Enternasyonalin XII. Yönetmelik Kongre (ECCI) Plenyumunda belirttiği gibi, İspanyol devriminin temel karakteri, burjuva-demokratik devrimin ve tarımsal devrimin tamamlanmamış olmasıydı. Kermit McKenzie, İspanyol burjuva demokratik devriminin üç yönüyle tamamlanamamış olduğunu düşünmektedir: toprak sisteminin durumu, ulusal azınlıklar sorunu ve yönetmelik sistem(1931 Nisanına kadar feodal monarşik hükümetler varlığını sürdürmüştür) . McKenzie, Komintern'in önemli isimlerinden Palmiro Togliatti'nin, İspanyol İç Savaşının özel şartları altında, İspanyol halkının, bu sonuçlandırılmamış burjuva-demokratik devrimi gerçekleştirdiği görüşünü de aktarmaktadır(K. McKenzie, 1964, 78) . Haziran 1935' te PCE, bir antifaşist halk bloğu kurulmasını önerirken, parti genel sekreteri Jose Diaz, Alianza

Obrera'ya katılımları sırasında hazırladıkları 13 maddelik programın kısaltılmış versiyonu olan, beş maddelik bir asgari program önerdi. Program, büyük toprak sahiplerine ve kiliseye ait toprakların derhal yoksullara verilmek üzere kamulaştırılmasını, bölgesel otonomi taleplerinin yanıtlanılmasını, işçi sınıfının hayat standartlarının yükseltilmesini, politik mahkumlar için af çıkartılmasını içermektedir. Bu antifaşist asgari program, kurulacak oluşumun liderliğini proletaryaya vermektedir. 1935 yazında, Komintern'in VII. Kongresi, Sosyal Demokratlara karşı yürütülen mücadelenin sona erdirilmesi ve Faşizm tehdidine karşı, tüm antifaşist güçlerin bir "Halk Cephesi" adı altında bir araya getirme stratejisini resmen onayladı ve Halk Cephesi kurulmaları çağrısında bulundu.

"Halk Cephesi" dayanışmasının ilk örneği, İspanyol Solu üzerinde de büyük bir etkiye sahip olan Fransa'da yaşandı. Yarbay François de la Rocque'nin liderliğini yaptığı faşist organizasyon Croix de Feu ve François Coty'nin yönetimindeki bir diğer faşist oluşum Jeunesses Patriotes'un eylemleri, Fransız işçi sınıfı parti ve örgütlerinin desteklediği 24 saatlik bir genel greve yol açmıştı. Sonrasında Fransız Sosyalist Partisi (SFIO) , Fransız Komünist Partisi ve Radikal Sosyalistler kendilerini daha sonradan iktidara götürecek olan bir politik ittifak, Front Populaire'yi oluşturma kararı aldılar. Abel Paz ve diğer İspanyol anarşistleri, Sosyalist Blum, Komünist Thorez ve radikal sosyalist Daladier'in ittifakı ile ortaya konulmuş, faşist birlikleri etkisizleştirip dağıtmak, demokratik özgürlükleri yaygınlaştırıp, savunmak adı altında, Sovyet devletinin çıkarlarına göre Avrupa solunu şekillendirmek olduğunu savunmaktadırlar. Sovyetler Birliği demek olan Komünist Enternasyonal, Fransız Komünist Partisini olduğu gibi, İspanyol

Komünistleri de bu yeni program çerçevesinde hareket etmeye zorlamaktadır(A. Paz, 1996, 234-6) . 15 Ocak 1936'da, Azaña'nın Izquierda Republicanası, Martinez Barrio'nun Union Republicana'sı, Esquerra, PSOE, Komünist Parti ve POUM (Marksist Birleşik İşçi Partisi) Fransa'daki gibi bir politik ittifak, Frente Popular(Halk Cephesi) oluşturdular. Troçki, bu anlaşmayı imzalayanların işçi sınıfına ihanet ettiğini (özellikle eski Troçkist Nin'in, Maurin ile birleşerek POUM'u oluşturmaları nedeniyle) ve devrimin karşısında kocaman bir fren oluşturduklarını dile getirmektedir (L. Troçki, 2000, 225-28) . Bu eleştiriler ile birlikte, Halk Cephesi, Komintern'in ve Fransız politikacılarının inisiyatiflerinin yanı sıra, İspanyadaki gün geçtikçe tehlikeli ve kompleks bir hal alan genel politik yapıya, İspanyolların verdiği bir tepkidir; bu tepki "Halk Cephesini, sadece, faşizme karşı etkin bir mücadele olarak"yorumlamaktan kaynaklanmaktadır. Asturyas ayaklanması sonrasında, Sosyalist ve Komünistler aralarındaki bağları geliştirmeye başlamışlardır. Hatta, anarşistler bile, İspanyol solunun diğer temsilcileri ile işbirliği ortamları yaratmaya başlamışlardır. Bu nedenle, Frente Popular'ı, Dante Puzzo'nun belirttiği gibi, "iktidarı ele geçirmek için kurulan bir komplo değil de, Asturyas devriminin başarısızlığa uğraması sonucu, solun kendisini içerisinde bulduğu durum da, bir anka kuşu gibi politik olarak yaşamını sürdürebilmesinin bir aracı olarak" değerlendirmek daha faydalı olacaktır(D. A. Puzzo, 1962, 33). PSOE'nin de katıldığı ve 1933'de gerçekleştirilen Sosyalist Enternasyonalde de, büyümekte olan faşizmin yarattığı ciddi tehlike en büyük gündem maddesini oluşturmuştu. 1933'de, Alman Komünist Partisi ile Sosyal Demokratlar arasındaki teorik mücadele ve iki taraf arasında sokaklarda cereyan eden çatışmalar, Nazilerin iktidarının güçlenmesinde son derece önemli rol oynamıştı. Yine, Mussolini ile birlikte faşizmin

İtalya'da iktidar gelişi, Avusturya'da Sosyalistlerin Dolfuss tarafından elimine edilişi ve 6 şubat 1934'te Paris'te gerçekleşen Faşist eğilimli ayaklanmalar Avrupa genelinde bu totaliter rejimin gelişimini gözler önüne sermekteydi.

Frente Popular Paktında, taraflar 1931 Anayasasında öngörülen, Cumhuriyetin temel politikalarını hayata geçirme konusunda uzlaşmaya vardılar. Bunlar, Cumhuriyetin ilanı ile birlikte uygulamaya geçirilen, din, eğitim ve bölgesel sorunları ele alan politikaların devam ettirilmesi, tarım reformunun ivedi bir şekilde uygulamaya konulması, yaklaşık 30 bin siyasi suçluya af ilan edilmesi ve siyasal nedenlerle görevlerinden alınan işçi ve kamu görevlilerinin görevlerinin iade edilmesi, ordunun ve yargı sisteminin yeniden organize edilmesi, Caballero'nun Çalışma Bakanlığı döneminde çıkarılan ve Lerroux-Gil Robles yönetiminin uygulanmalarına son verdiği asgari ücret, haftalık çalışma saati sınırı gibi düzenlemelerin yeniden yürürlüğe konulmasıdır. Ayrıca, Cortes seçimleri için ortak bir liste sunulurken iktidara gelinildiği takdirde, hükümetin, yalnızca Cumhuriyetçi adaylardan oluşturulması ve Sosyalistler ile Komünistlerin dışarıdan destek vermesi kararlaştırılmıştır. Böylelikle, siyasal ve sosyal modernleşme, yani burjuva demokratik devrimin gerçekleştirilmesi, Merkez Sağ hükümetlerce kesintiye uğradıktan sonra, tekrar hayata geçirilmiş oldu.

Frente Popular'ın programı, Komünist Parti'nin önerdiği anlaşma çerçevesinde gerçekleşmedi. Komintern'in ve PCE' nin Halk Cephesi programında, oluşturulacak hükümetin liderliğini proleter hareketin Sosyal demokrat kanatlarının yapması öngörülmüştü. Sosyal demokratların öncülüğünde, hem faşizme karşı etkili bir mücadele yürütülecek hem de geniş kitlelerin devrimci sınıf mücadelesi içerisinde

çekilmesi sağlanılabilecekti. Ronald Fraser'ın değerlendirmesinin ortaya koyduğu gibi, önerideki birleşik cephe anlayışı, hakim sol kanat güç olarak kalan Sosyalist Parti tarafından liberal cumhuriyetçiler ile şartları görüşecek bir komisyona indirgenerek sulandırıldı; kaybedilen, “bütünlüklü birleşik cephe hareketinin kaynağı” olan İşçi ve Köylü İttifakları oldu; ve PCE' nin altı ay önceki asgari program maddelerinden sadece ikisi görüşüldü: genel af ve milliyetlere özerklik statüleri(R. Fraser, 1995, 756). Hükümette yer alacak Cumhuriyetçilerin önemli isimleri Azaña, Quiroga ve Martinez Barrio ya da Sosyalist Partideki Julian Besteiro ve Indalecio Prieto gibi küçük fraksiyonların liderleri de bir devrimin gerçekleşmesinden yana değildiler. Halk Cephesi programı, bunlardan ziyade, Azaña'nın ideallerinin ürünüydü ve Sağ'ın değerlendirilmesinde ortaya konulduğu gibi, geleneksel İspanya'nın tamamı ile yıkıma uğramasını amaçlamaktaydı. Programda yazılı olduğu şekli ile “Cumhuriyet, kamu çıkarı ve sosyal gelişme motivasyonları tarafından harekete geçirilen bir demokratik özgürlük sistemidir.”

Largo Caballero, Burnett Bolloten'e göre Halk Cephesinin oluşumuna katılmakla birlikte, Cumhuriyetçilerle ittifak yapmayı, seçimlerde zafere ulaşmayı sağlayacak geçici bir koalisyondan öte bir strateji olarak görmemektedir. 12 Şubat 1936'da Sosyalistlerin gelecekteki tutumlarını şu şekilde ortaya koymaktadır:“Bizim görevimiz, sosyalizmi kurmaktır. Sözü ettiğim sosyalizm, tabii ki Marksist sosyalizmdir. Temel amacımızda, politik iktidarı ele geçirmektir. Bunu kullanabileceğimiz her vasıta ile yerine getireceğiz. Sol Cumhuriyetçiler ile birlikte hareket ederken, biz ideoloji ve eylemimizden herhangi bir ödün vermiyoruz. . . Bu bir ittifak, şartlardan kaynaklanan bir koalisyondur. Her ne kadar, hazırlanan program bizi tatmin etmese de, herkes

savunma için savaşmalıdır ... Zaferden sonra herkese ideallerimizin zaferine kadar, kendi seyrimizi sürdürdüğümüzü, herhangi bir ara vermeden, haykıracağız”(B. Bolloten, 1991, 223). Yaşamının yaklaşık 40 yılını bir reformist olarak geçiren Caballero'nun ve dolayısıyla PSOE'nin Marksizm'e dönüşümünde en büyük etkiyi, Tarımsal Reform Yasasının uygulanmasında Sol Cumhuriyetçilerin kayıtsız kalması, yapmıştır. Cumhuriyetçilerin, Azaña hükümeti döneminde temel ilgi odakları, ciddi bir tarım reformu programını uygulamaktan çok, antiklerikal tutumlarını politikaya dönüştürmek ve ülkenin sosyalsiyasal yapısını laikleştirmektir. Azaña merkezli koalisyonun diğer motive edici faktörleri ise, yine yönetimi modernize etmek üzere militarist ve monarşist faktörlerin yönetsel yapıdan tasfiye dilmesidir. Tarım reformu, bu anlamda, reformun kendisinden çok, içerdii antiaristokratik hükümler nedeniyle Sol Cumhuriyetçiler için mana kazanmaktadır. Bu grup, tarım reformunun, kısmen, kendi siyasal ve kültürel reformları için Sosyalistlerden destek sağlamak, kısmen, liberal felsefelerinin humaniter içgüdülerinden esinlenerek, kısmen de, sosyal düzenin devamı için gerekli olduğunu düşünerek yürürlüğe konulmasını benimsemişlerdir. Ancak, bu nedenlerin hiç biri, yasanın mülkiyet hakkı ve bireysel ekonomik çıkarlara saldırısını, liberal eğilimli Cumhuriyetçiler için haklı göstermektedir. Bu nedenle, daha yasa çıkar çıkmaz Cumhuriyetçi kamp içerisinde eleştiriler de başlamıştır.

Sağ Partiler de, Şubat 1936 seçimleri için, büyük bir enerji ve coşku ile hazırlandılar. İş adamları tarafından, kampanyalarının yürütülmesi için CEDA'ya önemli bağışlar yapıldı. Accion Popular'ın yerel örgütleri, kapı kapı dolaşarak seçim döneminde kullanılacak finansman kaynağı yarattılar; ses cihazları donanımına sahip otomobiller sokaklarda propaganda yayınları yaptı. Seçimler öncesinde, sağ partiler

için en büyük motive edici unsur, Zamora'nın ülkeye seçime götürmek için atadığı ve kendisi de Lerroux'un Radikal Partisinin bir üyesi olan Manuel Portela Valladares'in yönetiminde bir hükümetin var olmasıdır. Bu sayede, seçimi organize eden vali ve belediye başkanlarının sağ parti sempatanları olmalarının yanı sıra, asıl daha önemlisi, İspanya'nın kırsal bölgelerinde caciqueler büyük bir etkinlik alanı buldular. Ayrıca, genelde muhafazakar sağ partiler, seçim kampanyası döneminde kiliseden büyük destek gördüler. Barselona Piskoposu bizzat kendisinin yaptığı açıklamada, Halk Cephesine oy vermenin günah işlemek olduğunu ve muhafazakar bir aday tercih etmenin İsayı tercih etmek anlamına geleceğini bildirdi(D. A. Puzzo, 1962, 35). Fakat, Katolik kamp içerisindeki bölünmeler güçlü bir sağ bloğun ortaya çıkmasını engellemektedir. Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte, Katolik siyasal hareket arasındaki ilk büyük ayırım Monarşistler ile accidentalistler arasında yaşandı. 1935'in sonunda ise, temel ayrımlar Carlistler, Alfonsin Monarşistler, accidentalistler, Zamora yanlıları ve Bask milliyetçileri arasında gerçekleşmekteydi. Seçim kampanyası döneminde, tıpkı faşist ülkelerde olduğu gibi "tüm iktidar Şefe" sloganları ile karşılanan Gil Robles, sağ siyasal görüşü taşıyan bu farklı grupları bir araya getiremedi. Monarşistlerin, 1933'de olduğu gibi, CEDA ile seçim ittifakı yapmaya karşı çıkmasının yanı sıra, Renovacion Española da CEDA'ya karşı bir liste ile seçimlere girdi. Falange'de kendisi, herhangi bir seçim birliğine dahil olmaksızın, seçimlere katıldı. Sağın birden fazla parti arasında bölünmesine rağmen, Broué ve Témime, seçmenlerine, sağın, neredeyse bir birleşik cephe listesi sunmayı başardığını bildirmektedirler; bazı seçim bölgelerinde 1933 seçimlerinde CEDA'nın yanında yer almayan, sağkanat liberaller de, CEDA listesinde yer almışlardır(P. Broué-E. Témime, 1970, 75).

Genel seçim, 16 Şubat 1936'da gerçekleştirildi, ve 20 Şubat 'da açıklanan resmi sonuçlar, Halk Cephesinin, Cortes'te büyük bir çoğunluk elde ettiğini ortaya koymaktaydı. Seçim sisteminin, seçim bölgelerinde en çok oy alan partilere Cortes'te büyük temsil alanları sağlayan özelliği sayesinde, Halk Cephesi 286 temsilcilik kazanırken, sağ 132, merkez partiler ise 42 milletvekilliği elde etmiştir. Toplam 473 üyeli Cortes'e Halk Cephesi 286 temsilci ile girerken(99 Sosyalist, 87 Izquierda, 39 Union Republicana, 36 Esquerra, 17 Komünist, 1 POUM milletvekili) aldığı oy, sağ bloğun oyundan, toplam 9 milyon oy içerisinde, yaklaşık 500 bin adet fazladır. 1933 seçimlerini, 101 milletvekilini Cortes'e göndererek sonuçlandıran Radikal Parti yalnızca 6 Cortes üyeliği elde ederken, Lerroux seçilememiştir. Merkezin en büyük partisi, Portela Valladores'in liderliğindeki gruptur ve 14 üye ile Meclise girebilmiştir. CEDA, 86 temsilcilik kazanırken, 13 üyeli Agrarians grubu, genellikle Cortes'te CEDA ile işbirliği halinde faaliyette bulunmuştur. Goicoechea 'nın monarşistleri Cortes'e giremezken, Calvo Sotelo'nun Renovacion Española 11 milletvekilliği elde etmiştir.

Seçim sonuçları açıklandığında, Halk Cephesinin zaferinin yanı sıra gündeme gelen bir diğer konu İspanyol sağının nasıl hareket edeceğiydi. General Franco'nun başbakan Portela ile görüşüp, seçimleri iptal etmesi için yardım önerisinde bulunduğu ya da Gil Robles ve diğer CEDA yetkililerinin Franco'ya bir askeri darbe gerçekleştirilmesini, önerdiği söylentileri yayılmaya başladığı sırada, Alcalá-Zamora vakit geçirmeden, Azaña'yı hükümeti kurmakla görevlendirdi ve çok kısa sürede yeni kabine oluşturuldu. Başbakan Azaña, öncelikle kişisel güven duyduğu dostları ve

çalışma arkadaşlarından oluşan bir hükümet oluşturmaya gayret etti. Savaş Bakanlığına, Azaña'ya ilk hükümeti sırasında, askeri reformlar konusunda yardımcı olan General Masquelet, İçişleri Bakanlığına Azaña'nın kişisel dostu mimar Amos Salvador, Eğitim Bakanlığına Marcelino Domingo ve Tarım Bakanlığına Başbakanın bir diğer arkadaşı Mariano Ruiz Funes getirildi. Hükümetin kuruluşundan üç gün sonra 30 bin siyasi suçluya af ilan edildi ve ertesi gün iki büyük latifundia bölgesi Estremadura ve Andalusya'da kira ödemeleri askıya alındı. Feshedilen Bask yerel hükümeti, Katalonya'daki Companys hükümeti ve birçok Sosyalist belediye yönetimi yeniden görevlerine atandılar. Adları sık sık darbe söylentileri ile anılan ve Asturyas ayaklanmasının bastırılmasında önemli rol üstlenen askeri yetkililerden, General Franco Kanaraya Adalarına, General Goded de Balear Adalarına tayin edilerek, Madrid'den uzaklaştırıldılar.

Siyasi tutukluların serbest bırakılmaya başlanmaları ile(bu işlem af kararnamesi henüz imzalanmadan halk tarafından kitlesel gösterilerle birlikte gerçekleştiriliyordu) birlikte ülke genelinde grevler başladı. Badajoz, Caceres, Andalusya gibi güney bölgelerde, topraksız çiftçiler, büyük toprak sahiplerinin arazilerine yerleşmeye ve bunları kendi hesaplarına işlemeye başladılar. Halk Cephesi, zaferini kutlama şeklinde başlayan gösteri ve grevlerin, Cortes'in toplanacağı tarihe kadar bitmemesi üzerine Azaña, Caballero'dan bunları durdurmasını istedi. Sokaklar, seçim sonrasında Sosyalist ve Komünist gençlik örgütlerinin denetimi altındaydı. Güçlerini göstermeye çalışan Falanjist öğrenciler, Sosyalist Milletvekili Jimenez de Asua'ya başarısız bir suikast girişiminde bulundular. Ertesi gün, iki kilise ve Renovacion'un lideri Sotelo'nun gazetesi La Nacion'un basım merkezi ateşe verildi. Madrid'in işçi

bölgeleri sık sık otomatik silahlı Falange militanlarının saldırılarına uğradı. Falange'nin silahlı eylemleri , Gil Robles'in partisinin gençlik örgütü Juventud es Accion Popular'ın katılımı ile daha da yaygınlaştı. 15 Mart 1936'da Azaña, de Rivera'nın ve Falange'nin diğer önemli isimlerin tutuklanılmasını sağladı. Ancak, suikast ve bombalama eylemlerinin önüne geçilemedi; 19 Mart'ta Caballero'nun evine bir silahlı saldırı düzenlendi. 24 Mart'ta sağcı milletvekili Alfredo Martinez, Oviedo'da uğradığı silahlı saldırıda hayatını kaybetti. Mart ayı sonuna gelindiğinde, hükümet programı halen Cortes'e sunulamamıştı. Hatta, 31 Mart'ta bile sağ parti milletvekilleri Meclise seçimlerin, bir terör ortamı içerisinde gerçekleştiği nedeni ile, ertelenmesini talebini içeren bir öneri sundular. Ancak 4 Nisan'da hükümet programı Cortes'te okunabildi. Program esas olarak, yenilenen bir tarım reformu ve okul yapımı projesini, yerel yönetimlere daha fazla özerklik tanınmasını, Bask bölgesi için de bir otonomi uygulamasını ve 1933'den beri siyasal ya da sendikal aktiviteleri nedeni ile görevlerinden alınan işçilerin yeniden istihdam edilmelerini içermektedir. Takip eden hafta içerisinde, Zamora'nın görevine son verilmesi çabaları gündeme geldi. Anayasa, Cumhurbaşkanına Cortes'i iki kez feshetme yetkisi vermişti; ancak, ikinci fesihden sonra, yeni Cortes'in ivedilikle Cumhurbaşkanının fesih nedenlerini inceleme görevi bulunmaktaydı. Gerekçeler tatmin edici bulunmadığı takdirde, Cumhurbaşkanı otomatik olarak görevinden alınabilmekteydi. Halk Cephesinin, Zamora sadece bir kez Ocak 1936'da Cortes'i feshetmesine rağmen, Cumhurbaşkanının Meclisi çok geç feshetmekle suçlaması, oylamaya gidilmesine yol açtı. Gerçekleştirilen oylamaya sağ partililer katılmadılar ve Zamora 238'e karşı 5 oyla Cumhurbaşkanlığından azledildi. Cumhurbaşkanlığı seçimleri 8 Mayıs'ta gerçekleştirildi ve Halk Cephesinin adayı Azaña, kendi grubunun oylarının yanı sıra, Bask milliyetçileri, Lliga Catalana ve

Radikal Parti ve Muhafazakar Cumhuriyetçi Parti oylarını da alarak yeni Cumhurbaşkanı olarak seçildi.

Azaña'nın Cumhurbaşkanlığına seçilmesinden sonra, Başbakanlığı önerdiği ilk isim, kendisi ile Cumhuriyetin ilanı sonrasında, Cumhuriyetçi-Sosyalist koalisyonunun kurulması için uyumlu bir şekilde çalıştığı Indalecio Prieto oldu. Prieto, Sosyalist Partinin, hükümete katılma konusundaki muhalefeti nedeni ile bir kabine oluşturamadı. Bu muhalefet, bir kez daha Sosyalist Parti içerisindeki ılımlı ve devrimci fraksiyonlar arasındaki mücadeleyi de ortaya koymuştu. 1934 ve 1935 yılları boyunca Caballero, Sosyalist devrimi gündeme getirirken, Prieto yeni bir Cumhuriyetçi-Sosyalist koalisyonunun oluşturulmasından yana tavır takınmıştı. Sosyalist Gençlik Örgütü, Federacion Nacional de Juventudes Socialistas'ın ve UGT'nin desteğini alan Caballero, PSOE'nin reformist eğilimlerinden uzaklaşması gayreti içine girmişti. 21 Aralık 1935'de, Sosyalistlerin yayın organı Claridad, mevcut durumu analiz eden ve bir program öneren bir yazı yayınladı. Bankaların ve toprağın kamulaştırılması, küçük çiftçilerin korunması ve kullanım tarzı olarak kolektif arazilerin oluşturulmasının yanı sıra, uzun vadede bir proletarya diktatörlüğünün kurulması öngörülen programın maddeleri arasında yer alıyordu. Halk Cephesi'nin oluşturulmasından sonra Mart 1936'da Sosyalist hareket içerisinde etkili örgüt Agrupacion Socialista Madrileña (Madrid Sosyalist Örgütü) hazırladığı yeni bir parti programını daha Claridad'da yayımlandı. Yine, proletarya diktatörlüğünün kurulması için politik gücün ele geçirilmesi gereği vurgulanırken, Sosyalist ve Komünist Partilerin ve UGT ile CNT'nin bir araya gelerek, Fas'ı da içeren, bir İber Halkları Konfederasyonu şeklinde İspanya'nın örgütlenmesi ve bu

bütün içerisindeki her halkın kendi kaderini tayin hakkı(selfdetermination right) na sahip olması gereği ortaya konuldu. Largo Caballero, Komünist Parti ve Gençlik Örgütleriyle birleşmesine karşı çıkarak Halk Cephesi içerisindeki gevşek işbirliğinin devam ettirilmesini savundu. Buna karşılık, Caballero'nun danışmanlarından Alvarez del Vayo ve aktif gençlik liderleri, Santiago Carillo, Carlos de Baraibar ve İtalyan Fernando de Rosa iki hareketin birleşimini savundular. 1 Nisan'da Birleşik Sosyalist ve Komünist Gençlik(JSU) kuruldu; sonrasında, Barselona'daki küçük bir Caballero taraftarı birimin lideri Rafael Vidiella Katalonya Birleşik SosyalistKomünist Partisini(PSUC) kurdu. Burnett Bolloten ise, Komünistler ile birleşme konusunda Largo Caballero'nun adım attığını bildirmektedir. Jose Diaz'ın genel sekreterliğini yaptığı İspanyol Komünist Partisi (PCE) , Sosyalistlere bir birleşme komitesi ve demokratik devrimin gelişimini sağlamak üzere hazırlanmış bir program önermişlerdir. Reformist, Prieto grubunca cevapsız bırakılan öneriye, Caballero'nun devrimci grubu sahip çıkmıştır. Bolloten, Diaz'ın “Sosyalist Parti, Caballero'nun liderliğinde gerçek devrimci yola, Komünist Parti ve Komünist Enternasyonalin yoluna yaklaşmaktadır” yorumunu da aktarmaktadır (B. Bolloten, 1991, 25-7) .

Sosyalist Partide, İç Savaş öncesi dönemde de Caballero'nun en büyük rakibi Indalecio Prieto'dur. Sosyalist kitlelerin Cabellero'yu“İspanyol Lenini”olarak adlandırıldığı sıralarda bile, Sosyalist Parti'nin, yönetim komitesi Prieto yanlılarının egemenliğinde kalmıştır. Sosyalist ve Komünist kesimlerin, ortak gençlik örgütü JSU'da bir araya gelmeleriyle başlayan ortak hareket etme eğilimi, Prieto taraftarlarının fazlası ile tepkisini çekmiştir. Hatta, JSU'nun Madrid'de kurulması ile

birlikte, ülkenin kuzeyindeki pek çok Sosyalist Parti üyesi, üyeliklerini düşürmüşlerdir. Partinin resmi organı El Socialista çevresinde etkinlik gösteren Jimenez de Asua, Juan Negrin ve Julian Zugazagoita gibi isimlerin desteğini de alan Indalecio Prieto, Largo Caballero'yu ve Parti içerisindeki taraftarlarının devrimci taleplerini ve gerçekleştirilen grevleri gösterileri “çocuksu bir devrimcilik“ olarak adlandırmakta ve bunların ülkede büyüyen Faşist hareketler için uygun ortam sağladığını dile getirmektedir. Faşizmi besleyen anarşi ortamı yerine Prieto, “yapıcı devrim“ olarak tanımladığı programı önermektedir. Buna göre, yapılması gereken ilk iş, Cumhuriyetçilerle bir koalisyon hükümeti oluşturulmasıdır; Prieto, bunu, işçi sınıfının iktidarını yok edilemez duruma getirmenin tek yolu olarak görmektedir. Oluşturulacak koalisyon, adil ve etkili bir tarım reformu uygulayacak, kırsal kesim için sulama ve kalkınma planları oluşturacak ve tarım kesiminin sorunları kapitalist ekonomik yapı içerisinde çözüme kavuşturulacaktır.

Prieto, Cabellero'ya karşı muhalefetini düzenlenen mitinglerde ve sahibi olduğu El Liberal gazetesinde sürdürmeye devam etti. Bilbao'da çıkardığı ve ülkenin endüstriyel kesimleri olan Kuzey Bölgelerde etkili olan El Liberal'in yanı sıra Prieto, yine bu bölgede, liberal ya da muhafazakar olsun Cumhuriyetçiler arasında da önemli bir prestije sahipti. “Yapıcı devrim” programını aktardığı Cuenca'daki konuşması, Cumhuriyetçi liberal kesimin en önemli basın organlarından El Sol'da geniş yer buldu ve övgüyle karşılandı. Ancak, Prieto'nun kapitalist yapı içerisindeki progresif reform programı ve JSU ile komünistsosyalist işbirliğinin temellerinin atılmasının “Sosyalist Gençliğin Komünist Parti tarafından yutulması” olarak değerlendirmesi, Sosyalist Partinin devrimci kesiminin şiddetli tepkisini

doğurdu. Prieto'nun konuşma yapmak için bulunduğu bir çok şehirde suikast girişimleri gerçekleştirildi. Bu şartlar altında, CabelleroPrieto gerilimi karşılıklı suçlamalarla da devam etmekteydi. Prieto, Sosyalistlerin başarılı bir devrim gerçekleştirebilecek kadar güçlü olmadığını vurgulayarak, Cabellero'yu sorumsuzlukla suçlarken, Cabellero, Prieto'nun reformizmini önplana çıkararak, O'nun eylem ve düşünceleri ile hiçbir zaman Sosyalist olmadığını iddia etmekteydi. Azaña'nın Cumhurbaşkanlığına gelmesi ile birlikte, Prieto hükümet oluşturma ve programını uygulama fırsatını da bulmuştu. Bununla birlikte, Sosyalistlerin, Cumhuriyetçilerle birlikte iktidarda yer almasını, Sosyalist parlamenterlerin büyük çoğunluğu reddetti. Luis Araquistain gibi, partinin sol kanadının önemli isimlerinin hükümete katılımının engellenmesinde büyük rol oynadığı söylenebilir. Araquistain, toprak sahibi soyluların ve kilisenin, bankaların ve endüstriyel girişimlerin kamulaştırılmadıkça, ülkenin sosyal barışı yaşayamayacağını vurgularken, Azaña'nın, İspanya'da gerçekleşecek devrimi, kapitalist yapı içerisinde düzenlemeye ve geleneksel varlıklı sınıfların ayrıcalıklarını korumaya çalıştığını bildirerek, Prieto hükümetine karşı çıktı. Azaña iktidarı döneminde, Casas Viejas ayaklanmasının bastırılmasındaki metotları da göz önüne alan Sosyalist Partililer, Cumhuriyetçiler ile yeni bir koalisyon önerisini reddettiler.

Cabellero-Prieto çekişmesi ve Prieto'ya yapılan saldırılar, Sosyalist Parti yönetiminin 29 Haziran'da gerçekleştirilmesi gereken Ulusal Kongrelerini, Ekim ayına ertelemelerine yol açtı. 1 Temmuz'da ise, Largo Cabellero grubunun boykot ettiği ve sonuçlarını kabul etmeyeceğini bildirdiği, PartiYürütme Kurulu Seçimleri'nde, Prieto yanlıları Gonzalez Peña başkan, Jimenez Asua başkan

yardımcısı ve Roman Lamonedada genel sekreterliğe seçildiler. Ülkenin, 1. 5 milyon üyeli sosyalist işçi sendikası UGT ile birlikte, en güçlü siyasal oluşumu olan PSOE'de İç Savaş öncesinde, Salvador de Madariaga'nın belirttiği gibi zaten bir İç Savaş yaşanılmaktadır. Diğer taraftan, bir milyon üyesi ile en büyük ikinci işçi sendikası CNT'nin UGT ile işçilerin desteğini kazanma konusundaki rekabetleri, İç Savaşın hemen öncesinde en üst noktaya ulaşmıştır. 1936 mayısındaki Zaragoza Kongresinde, nihai hedef olarak Liberter Komünizmi yeniden ortaya koyan CNT, anarşist eğilimlerini, grevlerin yanı sıra "komünlerin" kurulmasına yönelik spontane şiddet eylemleri ile ortaya koymaya devam etmekteydi. UGT-CNT arasındaki eylem ve propaganda konularında yaşanan çekişmeler, 1936 yılı ile birlikte kendisini, sokaklarda her iki tarafın silahlı militanları arasındaki çatışmalarla ortaya koymaya başlamıştı.

İspanya Komünist Partisi (PCE), Komünist Enternasyonalin görüşleri doğrultusunda halk cephesi stratejisi ile İspanyol Cumhuriyetinin, barışçıl ve parlamenter yol izlenerek demokratik gelişmesinin sağlanılmasını hedeflemekteydi. Bu hedef için çalışırken, gelişmeye karşı çıkan reaksiyoner güçler en önemli tehdidi oluşturmaktaydılar. Bu tehditi önleyebilmek için PCE, Halk Cephesi programının enerjik bir politika ile, ısrar ile uygulanmasını, demokratik devrimin devam ettirilmesini, reaksiyona iktisadi temelinde saldırılmasını ve onun devlet mekanizmasındaki ve ordudaki mevkilerinden atılmasını öngörmüştü(J. Sandoval-M. Azcarate, 1969, 21-2) . Her ne kadar Halk Cephesi ile antifaşist bir birlik sağlanmış gibi gözükse de, bu kompozisyonun unsurları arasında yok edilemeyen ve belirli anlarda yüzeye çıkarak mücadelenin yürütülmesini engeleyen çatışmalar

bulunmaktaydı. İspanyol Komünistleri, Halk Cephesinin kurulması ile birlikte, İç Savaş öncesinde ve İç Savaş sırasında özellikle işçi sınıfı arasında birliğin ve ortak eylemin sağlanılmasına özellikle vurgu yapmıştır. Ancak, işçi sınıfı arasındaki bölünmeler, küçük burjuvaların ve diğer burjuva kesimlerinin, hükümetin siyaseti üzerinde etki yapmalarına yol açmaktaydı. Sosyalistlerle işbirliği yolunda önemli adımlar atılmışken, Komünistlerin, POUM ve CNT ile FAI'de örgütlenen anarşistler ile aralarındaki en büyük uyuşmazlık noktası, PCE'nin Halk Cephesi Birliğini korumak ve demokratik devrimin sona erdirilmesini sağlamak yönündeki ısrarıdır. Ya da, diğer bir deyişle POUM ve CNT-FAI'nın Halk Cephesinden desteği çekmek ve sosyalist devrimin gerçekleştirilmesi yönündeki talepleridir. PCE üyeleri, Sandoval ve Azcarate, bu konudaki partinin tercihini şöyle dile getirmektedirler: "Komünist Parti, komünistlerin önderliğinde silahlı kuvvetleri kullanarak, iktidarı ele alıp, diktatörlük kurma yolunu seçse idibunu yapabilecek kudreti ve askeri kaynakları vardı bu, Halk Cephesi'ni yıkacak, Faşist Saldırısına dayanan orduyu bölecek ve Cumhuriyetin düşüşünü hızlandıracaktı(ibid, 114-5) .

İspanya'da yeni oluşan Komünist hareket içerisinde üç ana eğilim bulunmaktadır:Sosyalist Gençlik Hareketi (Andrade ve Portela), Sosyalist Partiden ayrılan Perez Solis, Garcia Quejido, Daniel Anguiano, Lamoneda ve Andres Nin'den oluşan sosyalist grup ve Joaquin Maurin, Pedro Bonet ve David Rey' den oluşan La Batalla grubu. İki yıl sonra Garcia Quejido, Daniel Anguiano, Lamoneda tekrar Sosyalist Partiye döndüler. Komünist Partiden ayrılan Katalonya ve Balear Komünist Federasyonları Jordi Arquer ve Joan Farré Gasso liderliğindeki Katalan Komünist Partisi'ne katıldılar; bunlar daha sonra da, aralarında Moskova'daki Komünist

Enternasyonalin üyelerinden Juan Portela ve Julian Gorkin'in ve La Batalla'dan Joaquin Maurin'in bulunduğu militanlarla, Bloque Obrero y Campesino'yu (işçi ve köylü bloğunu) 1930'da kurdular (M. Romero, 1996, 104) . Andres Nin ise, Stalin'e karşı Troçki'yi destekleyerek 1931'de Andrade ile birlikte ICE, İspanya Komünist solunu kurdu. BOC ve ICE 1935'de Partido Obrero de Unifacion Marxista (POUM) ile bir araya geldiler(Marxist Birleşmiş İşçi Partisi) . Halk Cephesi içerisinde de yer alan POUM , Nin , Maurin ve Andrade gibi liderlerinin doğrultusunda, büyük ölçüde Katolonya'da etkinlik göstermekteydi. Partinin kendi militanlarının verdiği rakama göre, 30 bin üyeye sahip olan POUM, bölgede önemli bir etkinliğe sahip CNT'yi kendi politikalarına çekerek, bir sosyalist devrim gerçekleştirmeyi hedeflemiştir. POUM'un kurulması sırasında, Troçki ile ilişkilerini kesen Andres Nin'in ifadeleri ile, "İspanyol demokratik devrimi tamamlanılmıştır. Beş yılda Cumhuriyet İspanyol devriminin temel sorunlarından hiç birini çözemedi. Kilise, toprak, ordu, yüksek görevlilerin ayıklanması ve Katalonya sorunları çözülmedi. Ve işte yoldaşlar, demokratik devrimin tüm somut hedefleri, beş yıl boyunca bunları yerine getirme konusundaki yeteneksizliğini göstermiş olan liberal burjuvazi tarafından değil, birkaç gün içinde elde silah işçi sınıfı tarafından gerçekleştirilmiştir"(Miguel Romero, 1996, 86) . Nin'in dile getirdiği, kiliselerin yakılması ve topraksız işçilerin silahla toprak sahiplerini uzaklaştırarak, toprakları ele geçirmesi ile yaratılan çözümler POUM'u büyük ölçüde CNT'ye yakınlaştırmıştır. Öte yandan, POUM'un programında yer alan, "iflas etmişII. ve III. Enternasyonele karşı, Devrimci Sosyalist Birlik için Uluslar arası Komite dahilinde, dünya devrimci sosyalist birliğini kurmak için çalışacaktır" ifadesi, partinin Troçki'nin görüşleri ile olan bağlılığını ortaya koymaktadır. Londra Bürosu da denilen veIAG(Emeğin Uluslar arası Topluluğu) 'ın devamı şeklindeki Uluslararası

Komite, IV. Enternasyonel ile birlikte hareket etmişti. Kızıl Sendika Enternasyonelinin eski sekreteri Andres Nin ve Joaquin Maurin gibi, POUM'un kurucuları ve liderleri Parti Programında, Troçkist yönelimlerini şu şekilde ortaya koymaktadır: Lenin'in ölümü, Komünist Enternasyonel'in yönelişindeki değişimle üst üste geldi. 1924'te III. Enternasyonel'de yeni bir akım başladı. İç demokrasi ortadan kayboldu. Bürokratik yönetim dayatıldı. Rus seksiyonu hegemonik oldu. Diğer ulusal seksiyonlar, sonuçta ya tamamen boyun eğdiler ya da denebilirse kolonize edildiler. Komünist Enternasyonelin siyaseti ya darbeci(Estonya, Bulgaristan, Çin) ya tamamıyla oportünistti. İlk zamanların devrimci çizgisi kırıldı. Marksizmin temel ilkeleri bütünüyle terkedilerek, günübirlik bir tarzda bir uçtan diğerine savrulundu(ibid, 97-8) .

Andres Nin ve Juan Andrade'nin, Joaquin Maurin'in İşçi ve Köylü Bloğu ile POUM'u kurmak üzere bir araya gelmelerinin en önemli nedeni, Broué ve Témime'ye göre Troçki'nin onlardan Sosyalist Partiye katılarak, bu partinin devrimci kanadını oluşturmalarını istemesidir. Bu talep, Sovyetler Birliğinde partinin, Troçkist-Buharinci blok olarak adlandırılmasına rağmen, İspanyol Troçkistlerinin çok büyük bir bölümünün Troçki ile bağlarını koparmalarına yol açmış; Nin'in grubundan çok az sayıda militan, Troçkiye bağlı kalıp, Sosyalist Gençlik'e katılmıştır (P. BrouéE. Témime, 1970,71-3) . Troçki de, Sol komünistlerin(Nin ve Andrade) POUM'u kurmak için işçi ve köylü bloğu(Maurin) ile birleşmesini ve bu yeni partinin halk cephesi programını desteklemesini İspanyol devrimine bir ihanet olarak nitelendirmiştir: "Önceki adıyla, İspanyol Sol Komünistleri attıkları bu imza ile, burjuvazinin kuyruğuna takılmaktan başka bir şey yapmadılar. . . şu anki tavırları burjuvazi ile yapılacak bir ittifak uğruna proleteriyaya ihanet etmekten başka bir şey

değildir... ne kadar da ironik bir isim “Birleşik Marksist”, hem de burjuvazi ile birlikte...Nin, Uluslararası Sekretarya’nın İspanya olaylarından hiçbir şey anlamadığını açıklayıp bizimle olan bağlarını koparıken, Katalan milliyetçisifilisten Maurin ile birleşti”(L. Troçki, 2000, 221-33) .

Halk Cephesi çatısı altında birlikte hareket etme kararı alan İspanyol solunun, önemli iktidar mücadelesi yaşamasının yanı sıra, İspanyol Sağı da benzer bir durumda bulunmaktaydı. Seçim sonrasında, Sol Parti ve örgütlerin iktidarda söz sahibi olmaya başlaması, CEDA üyelerini, ordu görevlilerini, Carlistleri, Monarşistleri, Lerroux’un Radikallerini ve büyük burjuvaziyi fazlasıyla tedirgin etmişti. Hatta, Hugh Thomas İç Savaşın hemen öncesinde birçoklarının Azaña yönetimini, 1917 Rusya’sındaki Bolşevik Devrimi öncesinde iktidara gelen Kerensky hükümeti ile karşılaştırdıklarını belirtmektedir(Hugh Thomas, 1964, 99) . Ordunun olası bir devrimi engellemek için hareket etmesini bekleyen bu kesimlerin aksine, Falange, seçimlerin hemen sonrasında bir karşı devrimci şiddet hareketi başlattı. Devrimci gösterileri ve grevleri terör ve şiddet uygulayarak kırmayı hedefleyen bu hareketin temel yöntemleri, parti ofislerine, sendikalara, mitinglere silahlı saldırılar düzenlenilmesi ve yok edilmesi gerektiğini düşündükleri kişilerin öldürülmesidir. Bu sayede hem düşman kamp, Marksist ve anarşistler yok edilirken, hem de bozulan kamu düzeninin yalnızca bir diktatörün ellerinde, yeniden sağlanılabileceği konusunda propagandaya yol açılmaktadır. Gil Robles, askeri ayaklanmanın hemen öncesinde Cortes’teki konuşmasın da, resmi rakamlarla yaratılan terörü şöyle özetlemektedir:Şubat seçimlerini takiben, yalnızca dört ay içerisinde, sokak çatışmalarında 269 ölü, 1287 yaralı, 381 tahrip edilmiş bina,

saldırıya uğrayan 43 gazete ofisi ve 146 bombalama (P. Broué- E. Témime, 1970, 84) .

İç Savaşın sinyallerinin fazlası ile belirlediği ortamda, Halk Cephesi Programını yerine getirmek anlamında çabalarda sürdürülmüştür. Sanjurjo'nun ayaklanma girişimine katılan grandee'lerin mallarının, kamulaştırılması 1932 Eylül'ünde kararlaştırılmıştı; ancak Nisan 1934'de bu ayaklanmaya iştirak edenler için çıkarılan af yasası uyarınca, iki yıl önceki uygulamadan vazgeçilmişti. Halk Cephesinin seçimi kazanması sonrasında, daha Azaña iktidarda iken tasarlanılan bu kamulaştırmalar uygulamaya geçirildi. Tarım Bakanı Mariono Ruiz Funes, Latifundia bölgelerine geziler düzenleyerek, çiftçilerin , büyük toprak sahiplerinin arazilerine el koyma uygulamalarını, Tarım Reformu çerçevesinde, yasal prosedüre uygun bir şekilde düzenlemeye çalıştı ve tarım işçileri ile Sivil muhafızlar arasındaki çatışmaları sona erdirmek konusunda aracılık yaptı. 1934'den bu yana politik nedenlerle işlerinden çıkartılan işçilerin görevlerine iade edilmeleri sağlandı. Katalonya'da metal işçilerinin ilk Azaña hükümeti döneminde elde ettikleri haftalık 44 saatlik mesailerini, 1935 yılı ile birlikte herhangi bir ücret artışı öngörülmezsizin haftada 48 saate çıkarılmıştı. Şubat 1936 seçimleri sonrasında, Katalan işçiler 15 aylık ödenmemiş, fazla mesai ücretlerini talep ettiler ve işçiler açısından bu kaybın, 40 saatlik haftalık çalışma süresinin uygulamaya geçmesi ve 44 saat ücreti ödenmesi ile telafi edilmesi konusunda uzlaşmaya varıldı. Özel şirketlerin işlettiği demiryollarının işçileri de, ücretlerinde bir artış talep etmekteydiler. Demiryolu gelirlerinin oldukça düşük olduğu ve bir çok şirketin iflasın eşiğinde olduğu 1936 yılında, Azaña ve sonrasında Casares Quiroga hükümetleri, hem demiryollarının

işlerliğini sürdürmek hem de işçilerin taleplerini yerine getirebilmek için, büyük ölçüde bu işletmeleri sosyalizasyona tabi tuttular. 1931'deki hükümetin en başarılı isimlerinden Marcelino Domingo yine, aynı görevinde, Eğitim Bakanı olarak, Lerroux'un iktidarı döneminde kesintiye uğratılan uygulamaları yeniden yürürlüğe koymaya başladı. Yeniden kız ve erkek öğrencilerin birlikte eğitimine başlandı; 1935 yılında tamamen durma noktasına gelen okul yapımı programı uygulamaya konuldu. Bu uygulamayı takiben, Cumhuriyetin ilk kuruluş yıllarında olduğu gibi, muhafazakar çevrelerin tepkileri ile birlikte, eğitim sisteminin laikleşmesi konusu yeniden gündeme geldi. Kilise, 1931'de Kardinal Segura'nın yaptığı tarzda politik açıklamalar yapmaktan özellikle kaçındı ve yeni hükümetle ilişkileri germemeye özen gösterdi. Vatikan da, 1931 yılında kabul etmediği İspanyol elçisi Luis Zulueta'yı, Azaña ikinci kez 1936'da atadığında, hemen kabul etti. Kilise okullarının, Mayıs ayı son sonlarına kadar eğitimlerine devam etmeleri engellenilmedi; ancak bundan sonra, bu okulların kapatılması emri verildi. Hükümet, bu karara gerekçe olarak, Kilise okullarının saldırıya uğramalarının önlenilmesi gösterdi.

Ülkenin içerisinde bulunduğu siyasal ortam, liberal El Sol gazetesi merkezli güncel tartışmalara da yol açmaktaydı. 2 Haziran'da yayımladığı makalesinde Dr. Gregorio Marañon, İspanya'da bir kaos ortamı yaşandığına dair, yabancı basında yer alan ifadeleri eleştirdi. Mevcut durum içerisinde, Sağ, muhafazakarlığı iktidarda olduğu iki yıl içerisindeki her tür çıkarın savunulması şeklinde tanımladığı görüşüyle, Solu ise propagandasında anti ulusal bir ton kullandığı ve Sovyetler Birliğini, dolaylı bir şekilde övdüğü kanısı ile eleştirdi. Azaña'nın hükümetinin

reformlarının, İspanya'nın modernleştirilmesi için yeterli olduğunu savunan Marañon, eğer, Azaña'nın iktidarı sona erdirildiği takdirde ülkenin reaksiyon ve Marksizm arasında iki kampa bölüneceğini savundu. 18 Haziranda bir diğer önemli politikacı Miguel Maura, yine El Sol'da yayımlanan yazısında, büyük oranda, Lerroux ve Gil Robles'in politikalarını eleştirerek Sağın bu dönemdeki politikalarının, kurucu Cortes'in görevlerini yerine getirme konusunda tamamıyla negatif bir tutum takındığını belirtti ve izlenilen bu yolu "Una politica de suicidas"(bir intihar politikası olarak tanımladı) . Maura'ya göre Azaña, 1935 yılı sonunda, İşçi sınıfına ılımlı bir Halk Cephesi Programını kabul ettirmeyi başararak ülkeyi anarşiden kurtarmıştı. Bununla birlikte, Halk Cephesi'nin seçim zaferinin ardından beş ay geçmişken, ülke tam bir iç anarşiyi yaşıyordu. Bu ortamda kaygıları artan burjuvazinin bir çok kesimi, o ana kadar destekledikleri Gil Robles, Lerroux, de Velasco'nun partileri ve Lliga Catalana'dan desteklerini çekerek, faşistlerin sadece bir diktatörlüğün sosyal barışı sağlayabileceği konusundaki propagandaları ile birlikte Falange'yi desteklemeye başladılar. Maura, bu duruma çare olarak, bir Cumhuriyetçi diktatörlük fikrini gündeme getirdi. Cumhurbaşkanı, reformist sosyalistlerden muhafazakarlara kadar uzanan geniş bir siyasal yelpazenin temsil edildiği bir kabine kurulmasını sağlayacaktı ve bu birlik hükümeti de, kamu düzenini, Sivil Muhafızların kullanımı ile yeniden tesis edecek ve mevcut sistemi, rejenerasyon uğratan reformlar gerçekleştirecekti. Marañon ve Maura'nın, grevlerin sona erdirilmesi, kiliselere yapılan saldırıların durdurulması ve kamu düzeninin sağlanması konusundaki talep ve önerilerini Sosyalist Partiden Prieto ve Besteiro da, büyük oranda desteklemekteydi.

15 Mart'tan itibaren, işçilerin maruz kaldığı ekonomik koşullar ve Falange'nin saldırıları nedeniyle, tüm İspanya'da büyük bir grev dalgası başlamıştı. Hükümetin otoritesini yitirmeye başladığı bu tarihle birlikte, İç Savaşı başlatan askeri ayaklanmaya kadar, sokak çatışmaları, suikastlar, gösteriler ve grevler rutin olaylar haline gelmişti. İç Savaşın hemen öncesinde, Haziran ve Temmuz ayları boyunca günde ortalama yirmi grev gerçekleştirilmekteydi(A. Paz, 1996, 265) . Bu grevlerin en etkililerinden birisi 1 Haziran'da Madrid'de 70 bin inşaat işçisinin katılımı ile gerçekleşti. Başkentte son derece güçlü olan Sosyalist UGT'nin yanı sıra, son yıllarda etkinliğini artırmaya başlayan anarşist CNT'nin de katıldığı grevde, açlık içindeki işçi mahalleler sokaklara aktı, restoran ve yiyecek dükkanları yağma edildi. Polis güçlerinin kitleler karşısında etkisiz kaldığı grev sırasında, Falange militanları karşıdevrimci şiddet eylemlerini ortaya koymak üzere uygun bir zemin buldular. Silahlı Falange militanlarına karşı, CNT Merkezi Savunma Komitesi grevin ve silahlı mücadelenin kontrolünü üstlendi. Hükümet, grev, altıncı haftasını doldururken, 4 Temmuz'da işçilerin, taleplerini görüşmek için bir karma jüri oluşturulmasını önerdi. Jüriyi ve önerilerini UGT, grevin hedefine ulaştığını, düşünerek kabul etti. Ancak, CNT “comunismo libertario” ilan etmek üzere, grevin devam ettirilmesi kararını aldı. Bundan sonra greve devam etmeyen UGT ve Komünistler ile, bunları grev kırıcı olarak tanımlayan CNT arasında ölümlerle sonuçlanan sokak çatışmaları başladı. 4 Temmuz'da cezası dolan Falanjist lider Fernandez Cuesta'nın liderliğinde, Falange militanları da yeniden grevi sona erdirmek üzere, saldırılar yapmaya başladılar. CNT ile Komünistler ve UGT arasındaki çatışmalardan yararlanan, hükümet, polis güçlerine CNT'nin ofislerinin kapatılması emrini verdi. İzole edilen CNT'nin bu grevde önemli rol oynayan inşaat

işçileri federasyonu liderleri David Antona ve Cibriano Mera tutuklandı. Direnişi büyük oranda kırılan CNT'nin, Eduardo Val'ın yönetimindeki Merkezi Savunma Komitesinin, UGT Komünist ittifakı, polis güçleri ve Falange militanlarına karşı yürüttüğü mücadele kısa bir süre daha devam etti Haziran ve Temmuz ayları süresince, İspanya'da, başkentte meydana gelen grevden daha az oranda kamu oyunun dikkatini çeken, devrimci gelişmeler Salamanca, Estremadura, Andalusya gibi kırsal bölgelerde yaşandı. İlk Azaña hükümetinde uygulanması beklenen, Merkez Sağ hükümetler döneminde ise hiç gündeme gelmeyen, köktenci ve hızlı bir Tarım Reformu uygulaması, Tarım İşçileri Federasyonunda teşvikleriyle, tüm latifundia bölgelerinde, topraksız işçilerin, büyük tarım arazilerine el koymaya başlamalarıyla hayata geçirilmeye çalışıldı. Toprak sahipleri, işçilerin yaratabileceği şiddet olaylarından korkarak şehirlere sığındılar. Tamamıyla, Tarım İşçileri Federasyonunun kontrolü altına giren kırsal latifundia bölgelerinde, Tarım işçilerine istihdam olanağı yaratılmaya çalışıldı, iş arayan işçilerin bulunduğu sürece tarım makinelerin kullanılması yasaklandı. Toprak sahipleri, tarım işçilerini istihdam etmeye ve barınacak yer sağlamaya zorlandı. Mülkiyetin tüm hakları ve otorite, latifundia bölgelerinde ortadan kaybolmaya başladı. Gabriel Jackson, İç Savaş öncesinde bir çok resmi İspanyol tarihçisinin öne sürdüğü gibi bir Komünist komplonun bulunmadığını, batı ve güney İspanya'da yaşananın bir tarım devrimi olduğunu vurgulamaktadır. "1936'nın baharında İspanyol çiftçisi, 1917'de Meksika'da Zapatistaların, aynı yıl Ukrayna'da çiftçilerin ve 1959'da tarım işçilerinin olduğu gibi, toprak için büyük bir açlık ve inanç taşımaktadırlar"(G. Jackson, 1965, 222-3)

İspanya'da 1936 yılının ortalarına gelindiğinde yaşananlar, Hugh Thomas'ın belirttiği gibi, ülkede yaklaşık bir yüzyıl gerçekleşen çatışmaların bir toplamıdır. Bu süreç içerisinde, ordu, liberal Cumhuriyetçiler, muhafazakarlar, faşistler ve Marksistler arasındaki mücadelelerin toplamı kendisini İspanyol İç Savaşı'nda ortaya koymuştur. İspanya'nın geçmişinin ihtişamının etkisindeki, ülkenin ekonomik güçlerinin efendileri, ordunun önderliği ve kilisenin desteği ile bir tarafta yer almaktadır ve bunların karşısında, aydın orta sınıf temsilcileri ile yıllar süren aşağılanma ve sefalet ile deliye dönen ve Fransa ve İngiltere'deki işçi sınıfının elde ettiği daha iyi koşullar ve Rusyadaki proletaryanın efendiliği ile mest olan aşağı yukarı tüm emekçiler(H. Thomas, 1964, 111) .

B-ASKERİ İSYAN ve İKİLİ YÖNETİM

Halk Cephesinin seçim zaferinden itibaren, Monarşist ve reaksiyoner, ordu görevlileri, bir askeri ayaklanma için hazırlık yapmaya başlamışlardı. Büyük bir çoğunluğu, 1933'ün sonlarında Binbaşı Bartolome Barba Hernandez'in kurduğu Union Militar Española (İspanyol Asker Birliği) üyesi olan askerler, Azaña'nın reformları sonrasında ya da Sanjurjo'nun darbesinin başarısızlığa uğramasını takiben eski nüfuzlarını yitirmişlerdi. Nisan ayı içerisinde, adları askeri ayaklanma ile anıldıkları için Madrid dışına sürgüne gönderilen Generaller Franco, Mola ve Goded, Madrid'de Monarşist milletvekili Delgado'nun konutunda, yeni görevlerine başlamadan önce, ayaklanmanın planını hazırlamak için bir araya geldiler. Franco, Kanarya Adaları Komutanlığına, Goded Balear Adaları Komutanlığına, Mola da Carlistlerin yoğunlukta olduğu Navarre'nin başkenti Pamplona'ya atanmışlardı.

Böylelikle, ayaklanmanın yayılımı başkentten, ülkenin uzak bölgelerine doğru uzanmaya başlamıştır. Ayaklanmanın planlayıcıları arasında bu üç generalin yanı sıra, Portekiz’ de sürgünde bulunan General Sanjurjo, Generaller Cabanellas, Fanjul, Queipo de Llano, Albay Galarza, askeri isyan için Londra’da destek ve para temin etmeye çalışan işadamı Juan March ve politikacılar Calvo Sotelo ve Jose Antonio Primo de Rivera Gil Robles planların yapıldığı dönemde çekimser kalmıştır gibi isimler yer almaktadır. Ayaklanmayı gerçekleştirecek kişilerin ülkede güvendiği güçler ise, UME, Yabancılar Lejyonu, Faslı askerler, Carlist paramiliter gruplar (requetéler) , Sivil Muhafız güçleri ve Falange idi. Ayaklanma basit bir plan dahilinde gerçekleşecektir:Fas’daki Himaye Yönetiminin başlıca şehirlerindeki garnizonlar eşzamanlı bir şekilde ayaklanacak; bu açıdan Fas operasyonların yürütülmesi için ana üs konumunda olacaktır. Asturyas ayaklanmasının bastırılmasında önemli rol oynayan Albay Juan Yagüe, Lejyonerler ve Faslı askerler arasında ayaklanmanın yayılmasını sağlayacaktır. Bunu takiben, Kanarya Adalarından Fas’a gelecek olan Franco, buradaki ordu birliklerine kumanda edecektir. Daha sonra Fas Ordusu, Cebelitarık Boğazı’nı aşarak, ülkenin güney kıyıların daki Sevilya ve Cadiz’de kontrolü ele geçirilecek olan General Queipo de Llano’nun birlikleri ile bir araya gelecektir. Generaller Fanjul Madrid’de, Goded Balear Adalarından gelerek Barselona’da, Cabanellas Zaragoza’da ve Mola Kuzey İspanya’da eş zamanlı olarak ayaklanacak ve olağanüstü hal ilan edeceklerdir. Fanjul’un Madrid’de kontrolü ele geçirememesi durumunda, Queipo de Llano ve Franco güneyde, Mola, Cabanellas ve Goded kuzeyden Madrid’e ulaşacaklar ve Portekiz’de sürgün bulunan Sanjurjo da ülkeye gelerek, askeri ayaklanmaya ve yeni hükümete liderlik yapacaktır.(D. A. Puzzo, 1962, 50-1) .

Carlist Navarre'deki General Mola, ayaklanmanın planlanması ve ülkenin farklı yerlerindeki diğer askeri yetkililerle iletişimin sağlanması konusunda çok önemli bir görev üstlenmişti. Mola Albay Valentin Galarza sayesinde, Monarşist askerler ve Sanjurjo ile iletişim kurarken, yabancılar Lejyonu komutanı Yagüe aracılığı ile Fas'taki faşist askerler ve Franco ile bilgi aktarımını sağlıyordu. Yine, Pamplona'daki Diario de Navarre gazetesinin temsilcileri, ayaklanmayı finanse eden Carlist işadamları ile Mola'nın bağlarını sıcak tutarken, Madrid Polis Güçleri Şefi de, başkentteki gelişmeleri Generale aktarmaktaydı. 1932'deki başarısız darbe girişimine rağmen, halen askeri çevrelerde prestijini koruyan ve ayaklanmanın lideri olarak belirlenen Sanjurjo, Falange'nin de desteğini alan General Mola'nın ayaklanma planını onayladı. Plana göre ayaklanma, 10 Temmuz'da gerçekleştirilecek ve ayın 22'sine kadar, Cumhuriyet devrilerek, bir askeri diktatörlük kurulacaktır. Ancak, parlamentodaki güçlü Monarşist milletvekili Calvo Sotelo, Gil Robles'in de desteğinin alınmasını isteyerek, 14 Temmuz'un başlangıç tarihi olarak kabul edilmesini sağladı.

Hükümet, Nisan ayı başlarından itibaren, askeri kaynaklardan, bir muhalif askeri hareketin başlatılacağına dair bilgiler almaya başlamıştı. Ordu içerisinde de, UME'nin tutumuna karşı çıkan Cumhuriyetçi askerler Union Militar Republicana Antifascista (Cumhuriyetçi Antifaşist Askeri Birlik) 'yı oluşturmuşlardır. Özellikle, Sanjurjo'nun taraftarı olan Sivil Muhafızlara karşı, Saldırı Muhafızlarının oluşumuna katıldıkları UMRA, hükümeti, başkenti General Fanjul'un aktivitelerine karşı uyarmıştır. Ancak, hükümetin bu istihbarata dayanarak aldığı, sınırlı sayıdaki

önlemler, son derece etkisiz kaldı. Franco'nun Kanarya Adalarına atanarak, Madrid'den uzaklaştırılması, O'nu son derece popüler olduğu ve İspanyol ordusunun önemli bir bölümünün bulunduğu Fas'a fazlası ile yakınlaştırdı. General Mola'nın Navarre bölgesine atanması ise, hareketi bastırmaya çalışmaktan çok, Carlistlerin ve ayaklanmanın en dinamik bölgelerinden bir tanesine, tehlikeli bir lideri yerleştirmek anlamını taşıyordu. Öte yandan Goded'in de Barselona açıklarında Balear Adalarına tayini, bu liderin, ülkenin en önemli merkezlerinden birinde kolaylıkla faaliyette bulunmasını sağlıyordu(P. BrouéTémime, 1970, 89). Mola'nın, Carlist liderlerle yaptığı toplantıda Bask milliyetçileri tarafından Casares hükümetine duyurulmuştu. 23 Haziran'da da ayaklanmanın en büyük sinyalleri Franco'nun, başbakan Casares'e yazdığı mektupta verilmişti. Ordudaki sağcı askerlerin mevcut görevlerinden alınarak başka birliklere atanmalarını protesto eden Franco, bu uygulamaların, Ordunun iç disiplinini bozduğunu ve askerleri rahatsız ettiğini bildiriyordu.

İç Savaşa doğru giden süreçte kıvılcımı Falange militanları yaktı. 12 Temmuz'da, saldırı muhafızları üyesi ve aynı zamanda Sosyalist Gençlik'in militer güçlerinin eğitimini üstlenen Jose Castillo suikast sonucu öldürüldü. UMRA içerisinde de etkili bir isim olan Castillo'nun ölümü, Cumhuriyete bağlı askerleri, ülkenin sağcı güçlerine karşı misilleme yapmaya yöneltti. Seçilen hedef, ayaklanma planları içerisinde de sivil kanadın en önemli ismi Jose Calvo Sotelo oldu ve Saldırı Muhafızlarında Castillo'nun silah arkadaşı olan resmi görevli kişiler konutuna gelerek Sotelo'yu öldürdüler. Monarşist liderin ölümü, ayaklanma için zaman geldiği anlamını taşıyordu. 17 Temmuz'da Fas'taki kuvvetlerin komutanı Yagüe isyanı başlattı. Birlikler, tüm İspanyol Fas'ında kontrolü ele geçirdiler ve 24 saat

içerisinde, ÷lkedeki önemli garnizonlar isyana katıldılar. Queipo de Llano, Fanjul, Goded, Cabanellas, Mola ve diğer bölge komutanları, buldukları yerlerde olağanüstü hal ilan ettiler ve isyanı sokaklara taşıyarak kamu binalarını ele geçirmeye ve Cumhuriyete bağlı görevlileri öldürmeye başladılar. Carlistlerin bölgesi Navarre'de isyan herhangi bir direnişle karşılaşmadı ve kısa sürede ayaklanma, bölgenin tamamında başarıya ulaştı. Zaragoza, Aragon, Burgos, Eski Kastilya, Cadiz, Sevilya, Jerez, Cordoba ve Granada'da, isyancılar kendilerine karşı direniş geçeren silahlı işçi gruplarına karşı kolaylıkla üstünlük sağlayarak, bu bölgelerin denetimini ele geçirdiler. Franco, 19 Temmuz'da Kanarya Adalarından Fas'a gelerek, buradaki orduların komutasını devraldı ve buradan lejyonerler ve Faslı askerler ile birlikte İspanya'ya gelmeyi başardı.

Ayaklanmanın gerçekleşmesi ile birlikte, ÷lke çapındaki en büyük direnişler Madrid ve Barselona şehirlerinde yaşandı. Madrid'de ayaklanmanın başladığı duyulur duyulmaz UGT ve CNT yetkilileri işçilere silah dağıtılmasını talep etmişti. Hükümetin kararsız tutumuna rağmen, bir grup askeri görevli işçilere silah dağıttı ve ayaklanmanın Madrid'deki lideri General Fanjul'un bulunduğu Montana kışlası kuşatmaya alındı. Komünist Parti, Sosyalist Parti ve CNT üyelerinin birlikte hareket ederek katıldıkları kuşatmaya, ayaklanmaya destek vermeyen birliklerde katılmıştı. Kısa sürede kışla ile birlikte General Fanjul da teslim alındı. Montana kışlası, kuşatmasında yeni oluşturulan işçi ve köylü AntiFaşist milisleri önemli rol oynamıştı. Barselona'da da CNT, Sosyalistler ve POUM'un katılımları ile bir Merkezi Milis Komitesi oluşturuldu ve bu şehirde de asilerin lideri General Goded, Milislerce teslim alındı. Bu arada Cumhurbaşkanı Azaña, Miguel Maura'nın El

Sol'daki makalesinde belirttiği gibi geniş tabanlı bir birlik hükümeti kurulmasını önerdi. CNT, UGT ve Sosyalist Gençlik liderleri öneriyi reddederlerken, Başbakan Quiroga'da istifa etti. Martinez Barrio, Halk Cephesinin en muhafazakar ismi olarak bir hükümet kurdu, ancak, Madrid'i tamamıyla ele geçirmiş olan işçi birlikleri bu hükümeti kabul etmediklerini bildirdiler. Azaña'ya çok sadık bir kimya profesörü olan Jose Giral hükümeti kurdu ve yeni kabinenin tüm üyeleri, cephaneliklerin açılarak, halka silah dağıtılmasını ve kitlelerle işbirliği yapılmasını kabul etti. Bu kararı takiben Valencia'dan ve Asturyas bölgesinden, işçi birliklerinin kontrolü sağladıkları haberleri geldi.

Pronunciamientonun, şiddetli çatışmalar yaşanan, ilk dört günü sonunda, isyancı askerler ummadıkları bir başarısızlıkla karşı karşıya kalmışlardı. Ülkenin, sana yilemiş yedi büyük şehrinin yalnızca ikisi ¹(Sevilya ve Zaragoza) ele geçirilebilmişti. Asilerin ele geçirdiği yerler, İspanya'nın kırsal bölgeleri, güneyde Andalusya latifundia eyaletlerinin yarısı ve kuzeyde Navarre'dir; üstelik bu bölgeler arasında iletişime engel olan büyük bir Cumhuriyetçi bölge bulunmaktadır. Cebelitarık'tan Fransa sınırına kadar uzanan tüm Akdeniz kıyısı Cumhuriyetçi güçlerin elinde bulunmaktadır. Üstelik, Portekiz'de sürgünde bulunan General Sanjurjo, İspanya'ya buradaki isyancı birliklerin komutasını almak üzere yola çıktığı sırada, geçirdiği uçak kazasında ölmüştür. Askeri ayaklanma, Ordu içerisinde de beklediği desteği bulamamıştır; hava kuvvetleri ve donanmanın tamamı Cumhuriyete bağlı kalırken, çeşitli bölgelerdeki birlikler açısından, ayaklanmaya katılım" da üçte bir oranını geçmemektedir. İlk dört gün içerisinde, bir pronunciamiento ile sonuca

ulaşamayan ayaklanmacı Generaller Uluslararası destekle çatışmaları bir İç savaş boyutuna taşımaya karar aldılar.

Anti-faşist savaşta birlik sloganı Komünist Partinin, İç Savaş sırasındaki stratejilerini ortaya koyuyordu. Bu stratejide, ülkenin sorunlarına demokratik çözümler bulmak isteyen bütün antifaşist sınıf ve grupların işçi sınıfı ile birleşmesi öngörülmektedir ve oluşturulacak antifaşist birlik, burjuva demokratik devrimi ile son derece yakından ilgili olacaktır. POUM ise, antifaşist mücadelenin, işçi sınıfının iktidarı almak ve sosyalizmi getirmek için yapılacak bir mücadele olması gerektiğini öne sürmektedir. Bu nedenle Komünist Partiyi sürekli olarak eleştirdiler, POUM' a göre, kitleler sürekli devrime ilerlerken, iktidarı Sol Cumhuriyetçilerin eline bırakan Halk Cephesi ittifakında, Komünist Parti geri adım atıyordu. POUM gibi, CNT de askeri ayaklanma karşısındaki tek karşılığın devrim olacağını bildirmiştir. Miguel Romero' nun dile getirdiği gibi, "Katalonya'da toplumsal ve askeri plandaki en güçlü iktidar olan CNT, siyasal açıdan zayıf" konumu ile, hükümeti "toplumsal ve askeri alandaki en zayıf iktidar" olan Generalitat' a bırakmaktadır(M. Romero, 1996, 42) . Ronald Fraser ise, işçi sınıfının örgütlerinin, yaşanılan durumun bir devrim durumu olmadığı konusunda bir genel görüşe sahip olduklarını belirtmektedir. Lenin'in devrimin gerekleri konusundaki görüşlerini², İç Savaş İşpanyasına uyarlayan Fraser'e göre:"Devrim olması için gerekli iki koşuldan biri eksikti. Aşağı sınıflar (özellikle kırsal kesimdekiler) eskisi gibi yaşamak istemedikleri halde, üst sınıflar eskisi gibi yönetebiliyorlardı. Eskisi gibi yönetebilme olanaklarının tehdit edildiği korkusu onları, işçi sınıfı güçlerini son beş yıldaki gibi değil de daha önceki diktatörlüğün yaptığı biçimde zayıflatacak bir otoriter devleti

yeniden inşa etmeye yöneltti... Beş yıllık devrim öncesi süreci bir devrimci durum halinde kristalleştirmek, karşı-devrimin başarısının ölçütü olacaktı”(R. Fraser, 1995, 121-2) .

Askeri ayaklanma ile, sonuca ulaşamayan Franco taraftarları ³, bir iç savaşı yürütebilecek mühimmata ve silaha sahip olmadığı için dış yardım talebinde bulundu. Monarşistler, ayaklanma öncesinde Mussolini ile irtibat kurdukları için, pronunciamiento girişiminde bile İtalya'nın önemli katkısı olmuştu. İtalyan yardımının yanı sıra, asi güçler, Portekiz'in yardımından ve A.B.D.'nin ve İngiltere'nin İber Yarımadasındaki stratejik çıkarları nedeni ile iç savaşa müdahale etmeme politikalarından faydalandılar. Almanya' da yine askeri çıkarları yönünden, Franco'nun Fas'tan İspanya'ya geçişini sağlaması ile başlayan desteğini İspanyol Faşistlerine sağladı. G. Jackson, ayaklanmacı askerlerin başından itibaren uluslara arası mali çevrelerin desteği doğrultusunda hareket ettiklerini yazmaktadır(G. Jackson, 1965, 250) . Cumhuriyetçi güçler de, 20 Temmuz ile birlikte, Fransa'da iktidarda bulunan Halk Cephesinin lideri Leon Blum'dan askeri yardım talebinde bulundu. Tüm Komünist ve Sosyalist çevreler, İspanyol Cumhuriyetçilerine askeri yardımın sağlanması yönünde görüşlerini bildirdiler. İngiltere'yi ziyaret eden Blum, İngilizlerin Batı Akdeniz'deki çıkarları nedeni ile Franco yanlısı bir tutum izlediğini görünce, istenilen yardımı sağlamayacağı sonucuna vardı. Fransa, İspanya sınırını askeri malzeme nakliyatı için kapattı. Kısa süre sonrada, İngiltere ve Fransanın öncülüğünde bir Tarafsızlık Anlaşması imzalanılarak savaşan taraflara yardım edilmemesi kararı alındı. Bununla birlikte, küçük gruplar halinde, Fransız gönüllünün sınırı aşarak İspanya'daki Cumhuriyetçi gruplara yardım edilmesi

sağlandı. Bu gizli ve küçük çaptaki desteklere karşılık olarak, faşist güçler İtalya ve Almanya'dan iç savaşı yürütmeleri için her türlü teknik, askeri ve mali kaynağı sağladı. Britanya'da ise, toplumsal devrimin ve Bolşevizmin ilerlemesi olarak görülen Cumhuriyetçi hükümete karşı, tarafsızlık politikası ile birlikte, bir tutum izlenildi. Batı Avrupa'daki orta sınıf ve tutucu çevreler de, büyük bir çoğunlukla bu tavrın yanında yer aldılar. İç Savaş döneminde İspanyaTürkiye ilişkilerini inceleyen Carmen Uriarte⁴, büyük Avrupa devletlerinin, bölgedeki kendi çıkarlarını takip ederek “egoist bir tutum” takındıklarını savunarak, Türk basınında İç Savaşın “trajik boyutu” ile günlük olarak yer almasına karşın, Türkiye Cumhuriyeti hükümetinin Avrupa'daki genel moral yapıyı taşıdığını belirtmektedir(C. Uriarte, 1995, 186-7) . Uluslararası düzeyde, büyük güçlerden Halk Cephesi hükümetini, açık diplomatik yollarla destekleyen tek ülke Sovyetler Birliği oldu. İspanya'ya Ağustos 1936'da 2 milyon dolarlık bir yardım yapıldı ve ülke basını Halk Cephesini destekleyen yayımlar yaptı. Franz Borkenau' ya göre, Sovyet yardımının en önemli özelliklerinden biri, İspanyol silah sanayinin, genel endüstriyel gelişim düzeyi oranında, zayıflığı göz önüne alındığında, ortaya çıkmaktadır. Sovyetler Birliği, savaşın en kritik dönemlerinde,İspanya'ya ihtiyaç duyduğu materyalleri göndermiştir(F.Borkenau,1986,179-80).İspanyol Cumhuriyetinin uluslararası düzeyde bir diğer destekçisi ise Meksika'dır. Fransızİngiliz Müdahale Etmeme Paktına uymayacağını bildiren Meksika, Ağustos 1936'dan itibaren İspanya'ya, küçük miktarlarda da olsa, silah ve malzeme yardımında bulunmuştur.

Ayaklanmanın başındaki generaller, Madrid üzerine yapılacak bir saldırı ile çabuk ve kolay bir zafer ummaktaydılar. Ayaklanmayı destekleyen Requeteler,

Falange militanlarının yanı sıra iyi asker eğitim almış düzenli ordu birlikleri, Alman, İtalyan ve Portekiz yardımı bu hedere ulaşılmasını oldukça kolaylaştırıcı faktörler olarak gözükmekteydi. Bununla birlikte, ayaklanmanın kitlesel destek konusunda zaaf yaşadığı da ortadaydı. Bask bölgeleri, Galiçya ve Leon bölgeleri, Asturyas maden bölgesi, Katalonya Cumhuriyeti destekleyen güçler tarafından kontrol edilmekteyken, ayaklanmanın başarıya ulaştığı bölgelerde bile yerel gerilla grupları faaliyetlerine devam etmekteydiler. Bölgelerde, iki karşıt kampta yer alanlar tam bir netlik taşımasa da, Ronald Fraser bu iki gücün destekçilerini şöyle tanımlamaktadır:”Fırsat bulduklarında ya da asi bölgeye ulaşabildiklerinde sanayi burjuvazisi ile birleşen toprak sahibi sınıf ve eyaletlerdeki küçük burjuvazi bir yanda, kent küçük burjuvazisi ile ittifak içindeki sanayi ve kır proletaryası öte yanda idi”(R. Fraser, 1995, 127) .

1936 yılının sonbaharı ile birlikte General Mola'nın yönetimindeki 25 bin kişilik bir ordu Madrid üzerine taarruza geçti. Bu saldırı Madrid'e 70 km. mesafede durdurulabildi. Madrid hedefinin ele geçirilemediği ancak çok yakındaki Toledo'nun ele geçirildiği bu seferi takiben, iç savaşın başlaması ile kurulmuş bulunan Ulusal Savunma Cuntası General Franco'yu devlet başkanı ve genelkurmay başkanı olarak atadı. Ayaklanmayı General Queipo de Llano ve Mola ile birlikte yöneten en önemli asker olan Franco'nun ordu içerisindeki prestiji, kendisinin kurduğu Yabancı Lejyonu'nun askeri başarılarından ve soğukkanlı, disiplinli yapısından kaynaklanıyordu. Bu görüşe katılan Fraser, ayrıca “... görünürde politik bir tercihinin olmayışı O'na, her ikisi de cumhuriyetçi eğilimler taşıyan General Mola ve Queipo karşısında avantaj sağlıyordu(ibid, 259) . Franco, devlet başkanı olarak atandıktan

sonra, iş ve ücretin garanti altına alınacağını, ancak işçilerin sınıfsal çizgide örgütlenmelerinin yasaklandığını bildirdi. Yeni İspanya, kutsal Katolik kilisesi ile uyum halinde bulunacak, ulusal irade ise teknik organ ve korporasyonlar aracılığı ile temsil edilecekti.

İç Savaşın başlaması ile birlikte, İspanya’da ikili bir yönetim ortaya çıkmıştır: Cumhuriyetçi yönetim bölgesi ve asilerin yönetimi altındaki bölge. Halk Cephesinin kontrolü altındaki bölgede, 1936’nın ikinci yarısı ile birlikte, İspanyol tarihinin en büyük sosyal değişimi ya da sosyal devrimi gerçekleşmiştir. Bu değişimlerin en belirgin yönü, Gabriel Jackson’un belirttiği gibi, eşitlik talebi ile yerel ve kollektif otoritenin benimsenmesidir(G. Jackson, 1965, 277) . Toplu taşımacılık ve diğer kamu hizmetleri işçi birliklerince üstlenilmiş ve düzenli bir şekilde faaliyet göstermesi sağlanılmıştır. Katalonya’da restoranlar ve oteller kolektivize edilmiştir. Birçok fabrikanın kontrolünü, kendi işçileri ele geçirmişlerdir. CNT, Generalitat Hükümetine katılmıştır. 24 Ekim 1936’ da Generalitat, el koyulan fabrika ve işletmelere bir düzene oturtmak için Kollektifleştirme ve İşçi Kontrolü kararnamesini yürürlüğe koydu. Buna göre, yüzden fazla işçi çalıştıran veya sahipleri kaçmış ya da asi olduklarını ilan etmiş sanayi ve ticaret firmaları (bankalar ve toprak işletmeleri hariç) otomatik olarak kolektifleştirilecektir. Daha az işçisi bulunan firmalar işçilerinin çoğunluğunun ve sahiplerinin kabul etmesi halinde kolektifleştirmeye tabi olacaktır. Kollektifleştirilen fabrikaların yönetimi ise, işçilerden oluşan bir meclisin seçtiği ve işletmenin tüm sektörlerini temsil eden işçi konseylerine bırakılmıştır. Kollektifleştirilen firmanın karınının % 50’si Katalan sanayisini finanse edecek olan bir sanayi ve kredi fonuna devredilirken, % 20 lik bölüm kolektifin rezerv ve

amortisman fonuna konulacak, %15'i kolektifin toplumsal ihtiyaçlarına ayrılacak ve geriye kalan % 15 ise genel mecliste kararlaştırıldığı Şekilde işçiler tarafından kullanılacaktır. Katalonya haricinde hiçbir bōlgede gerçekteştirilmeyen sanayi kolektifleştirmeleri ile, kolektiflerde toplanan birikimle İspanya'da ilk kez sosyal gōvenlik oluşturulmuştur. Fraser, İspanya'da Katalan Kolektifleştirme Kararnamesi ile gerçekteştirilen Őz yōnetimin Yugoslavya'daki Őzyōnetim deneyimini etkilediğini belirtmektedir(R. Fraser, 1995, 304). Gerçek iktidarın, parçalanılmış yerel otoriteler odağında dağıldığı ũlkede, Merkezi Hōkũmette de Önemli bir değişim yaşanıldı ve Largo Caballero'nun Başbakanlığında, Sosyalistlerin ve Komũnistlerin ağırlıkta olduğu bir kabine oluşturuldu. Cabalero'nun yōnetiminde merkezi hōkũmetin otoritesi yeniden tesis edilemeye çalışıldı ve yerel komiteler tasfiye dildi ya da yetkileri ellerinden alındı. Çeşitli bōlgelerdeki yerel milis kuvvetleri birleştirilerek bir Halk Ordusu kuruldu. Önemli bir kitlesel desteğe sahip olan CNT, Kasım 1936' da yeni hōkũmeti desteklemek ũzere Merkezi Hōkũmete katılma kararı aldı.

Halk Cephesinin denetimindeki kırsal bōlgelerde de tarım reformu uygulamaları başlatıldı. Bazı bōlgelerde tũm kasaba arazileri kamulaştırıldı, bir çoğunda ise sahibi kaçan yada vurulan topraklar topraksız çiftçiler arasında paylaştırıldı. Belediye meclisleri, Halk Cephesindeki her partinin bir ũye ile temsil edildiği yerel komiteler oluşturuldu. 7 Kasım 1936 da isyana doğrudan veya dolaylı olarak katılan kişilerin toprakların, işleme usullerine yada boyutlarına bakılmaksızın ve herhangi bir bedel Ődenmeksizin kamulaştırılması kararlaştırıldı. Bu kararname ile 5 milyon hektar toprak 350 bin tarım işçisine verildi. Asturyas bōlgesinde, 1934 deki devrimci ayaklanmanın ruhu yeniden canlandırıldı; kasaba komiteleri tũm ticari

varlıkları kollektifleştirdi. Bu arada, savaş cephelerinin ötesinde, şehirlerde bir terör ortamı yaşandı. Cumhuriyetçi bölgede şehirlerin denetimini elinde tutan işçi örgütleri faşist olduklarından şüphelenilen kişilerin listelerini yayınladı ve bu kişilere saldırılar düzenlendi. Kollektifleştirme uygulamalarının da her zaman rızaya dayandığı söylenemez. Özellikle, Komünistlerin karşı çıktığı Barselona'daki sanayi kollarının kollektifleştirmelerinde ve CNT'nin kırsal bölgelerde zorla uyguladığı kollektifleştirmelerde bu görünüm ön plana çıkmıştır. Jose Sandoval ve Manuel Azcarate de bu uygulamalara değinmektedirler:”Anarşistler kuvvetli oldukları yerlerde, özellikle Aragon'da , liberter komünizm adı altında kendi başlarına bir diktatörlük kurmuşlardı. Tarım reformunu köylülerin yararına uygulayacakları yerde, Anarşistler kolektivizasyonu zorunlu kıldılar. Bu, köylü mallarının yağmalanmasına, köylülerin ekinlerine el koymaya, sorumsuz ve sonsuz yetkili komitelerin emri altında çalıştırılmalarına, FAI diktasına boyun eğmeyen bütün demokratik ve işçi örgütlerinin yasaklanılmasına ve hatta bazı yerlerde köylülere zalim baskıcı tedbirlerin alınmasına kadar gitti” (J. Sandoval-M. Azcarate, 1969, 107) .

Asi güçler tarafından kontrol edilen bölgede, Halk Cephesi bölgesinde olduğu gibi bir devrimci hareket yaşanılmadı. Hatta, bu bölgelerin faşist yöneticileri, Tarım Reformu uygulamaları ile toprak sağlanılan çiftçilerin topraklarının ellerinden alınacaklarını duyurdular. 18 Temmuz'da ilan edilen olağanüstü hal sürekli olarak yenilenildi. Kaynakların ve çabaların önemli bir bölümü, askeri düzenlemelere ve savaşın gereklerinin yerine getirilmesi için sarf edildi. Ordunun askeri hedeflerinin başında başkent Madrid gelmekteydi. 1936'nın Ekim ayından itibaren isyancı güçler tüm kaynaklarını, Madrid'in ele geçirilerek çabuk bir zafer sağlanması yönünde

kullanmaya başladı. Bunun yanı sıra, Almanların sağladığı hava kuvvetleri birlikleri Cumhuriyetçi liman şehirlerinin ve donanmanın bombalanmasında kullanılmaktaydı. Ekim ayı içerisinde, Cumhuriyetçi tarafta Madrid'in savunulması konusunda önemli bir gelişme yaşandı. Yaklaşık 10 bin kişilik bir yabancı gönüllüler birliği(Uluslararası Tugaylar⁵) Fransa sınırından ülkeye giriş yaptılar. Komünist Enternasyonal'in İspanyol Cumhuriyetinin savunulması anlamındaki girişiminden kaynaklanan Uluslararası Tugayların bu ilk birliklerinin örgütlenişinde İtalyan Togliatti ve Fransız André Marty liderlik yapmışlardı. Uluslararası Tugayların gelişinden önce, İspanya'ya önce İtalyan daha sonra da Fransız gönüllüleri ulaşmıştı ancak bu boyutta bir yabancı birlik ilk kez İç Savaşta yer almak için geliyordu. İç savaş boyunca elliden fazla ulustan, kırk bini aşkın gönüllü bu tugaylar içerisinde yer aldı. E. J. Hobsbawm'ın son derece güzel ifadeleri ile "kırk binden fazla genç yabancı, çoğunun muhtemelen sadece okul atlaslarından bildikleri bir ülkeye savaşmak için geldi ve çoğu burada öldü... bunlar ne suç işlemiş kişilerdi ne de, birkaç istisna dışında, maceracı idiler. Bir dava uğruna savaşmak için gelmişlerdi"(E. J. Hobsbawm, 1996, 189-90) . Bu birlikler ile birlikte, başkentin savunmasını düzenlemek üzere yüksek rütbeli Sovyet subayları da İspanya'ya geldi. İç Savaş boyunca, Komünist Enternasyonal, en önemli yeteneklerini⁶ İspanyol Cumhuriyeti için seferber ediyordu.

İspanya'nın kuzey bölgelerinde ise, ayaklanmanın başladığı andan itibaren, tüm ülkede gerçekleşenden farklı bir savaş yaşanmaktaydı. Asturyas, Sol Halk Cephesi güçlerinin elinde iken, Bask bölgesi Bask milliyetçilerinin kontrolünde idi. Bask bölgesindeki etkin işçi sendikası STV ve Halk Cephesi ittifakında yer alan

ANV, Bilbao’da Savuma Cuntasının oluşumuna katıldı. Bask milliyetçilerinin organı Euzkadi savaşın, cumhuriyetçi güçler ile monarşizm ve faşizm arasında geçtiğini bildirirken, kendilerinin de cumhuriyeti desteklediklerini açıkladılar. Bask halkının desteği karşısında, Cortes 1 Ekim 1936’da özerklik yasasını onayladı ve Jose Antonio Aguirre, Guernica’da Bask hükümetinin başbakanlığına seçildi. Bask bölgelerine komşu olan Navarre ise, Carlistlerin ve dolaysı ile isyancı güçlerin elinde bulunuyordu. Asi birlikler, Navarre üzerinden İtalyan birlikleri ve Carlist requetéler ile Bilbao ve diğer Bask şehirleri üzerine saldırıya geçmeye hazırlanınca Bask milliyetçileri ve Asturyaslı işçi birlikleri anlaşarak, bölgeyi birlikte savunma kararı aldılar. Ayaklanmacı donanma güçleri liman kentlerini kuşatma altına alırken Alman Hava Kuvvetleri Guernica, Eibar ve diğer Bask şehirlerini bombaladılar. Gabriel Jackson, Guernica’ ya yapılan saldırıda, yok edilmek istenilenin şehirden çok Bask otonomisi olduğunu belirtmektedir ve Guernica’ daki katliam bunun sembolü olarak seçilmiştir(G. Jackson, 1965, 381) . Bölgenin en büyük merkezi Bilbao’ nun da düşmesi ile faşist birlikler, önceden kontrolünü sağladıkları Galiçya ile birlikte, Kuzey İspanya’yı, Atlas Okyanusu kıyılarını ele geçirmiş oldular.

1936 yılı sonuna gelindiğinde POUM ile Katalan Komünist Partisi PSUC arasındaki devrim tartışmaları ile sık sık gündeme gelen çekişme yeniden ortaya çıktı. Aralık ayında POUM, Generalitat’tan çıkarıldı. Aragon bölgesinde, çeşitli kantonlardan oluşan Aragon Konseyini oluşturan CNT , Katalonya’da da benzeri bir oluşuma gitmeyi tasarlıyordu. Komünist Parti, bu oluşuma, işçi sendikalarının siyasi partileri yutması demek olduğunu ve işçi sınıfının hareket birliğini sonlandırarak, devrime öldürücü bir darbe indireceği görüşünü savunarak karşı

çıktı. CNT' nin tavrını POUM da destekleyince, 1937 Mayısında CNT-POUM ittifakı ile Komünistler arasında Barselona'da silahlı çatışmalar yaşanmaya başladı. Sosyalist Gençlik ve UGT'nin de Komünistler ile hareket ettiği, Halk Cephesi içerisindeki iç savaşın sonunda, Katalonya'daki birlik hükümeti dağıldı. POUM kapatıldı ve yöneticileri tutuklandı. Faşist birlikler ise, sayıları 30 bini İtalyan birliklerinin yardımı ile Malaga'yı alarak tüm Güney İspanya'yı ele geçirmiş oldu. Üstelik, Kuzeye doğru ilerleyen birlikler, buradaki isyancı kuvvetlerle birleşerek, Cumhuriyetçi güçlerin egemen olduğu bölgeyi Madrid ile Akdeniz kıyıları arasında sıkışan bir şeride hapsetti.

Barselona'da Halk Cephesi içerisinde yaşanan iç savaş sonrasında, Caballero hükümeti istifa etti ve Sosyalist Partiden Juan Negrin'in Başbakanlığı ile yeni bir kabine kuruldu. Hükümet, Cumhuriyetçi bölgenin bütününde bir Halk Ordusu kurulmasını hızlandırmak amacı ile, birleşik bir kumandanlık kurdu. Dış ticareti tek el altına soktu ve dövizleri denetim altına aldı. Anarşistlerin, Aragon bölgesinde oluşturdukları Aragon Konseyi'ni kapattı. Cumhuriyetin otoritesinin ülke genelinde yeniden sağlanılmasına çalışıldı. Bununla birlikte, 1937 yılı Cumhuriyet açısından ağır yenilgilerin yılı oldu ve asi güçler Akdeniz kıyılarına da ulaşarak, Cumhuriyetçi bölgeyi Doğu İspanya ile Fransa sınırına doğru uzanan Katalonya bölgesi içerisinde hapsetti. İç Savaş döneminde, Komünist Parti, İspanyol Solunun en etkili örgütü durumuna gelmişti. PCE'nin 1 milyona yakın üyesinin yanı sıra, Sosyalist Komünist Gençlik Örgütü de yarım milyon üyeye ulaşmıştı. Öte yandan, Negrin hükümeti ile birlikte Sosyalistlerin Komünistler ile işbirliği, ortak bir hareket programı imzalanılması derecesine kadar götürüldü. Ekim 1937'de UGT'nin milli komite

toplantısında, Caballero grubu liderliğini kaybetti. Ancak, Komünist ve Sosyalistlerin, faşizme karşı mücadelede yeniden güçlü bir birlik oluşturma çabaları, İtalyan ve Alman güçleri ile büyük bir askeri üstünlük sağlayan Faşist birlikler karşısında tutunamadı. 1938 yılı içerisinde Kuzey İspanya'dan Katalonya'ya girmeyi başaran ayaklanmacılar, 1939 yılı başında Barselona'yı ele geçirdiler. Mart ayı içerisinde Madrid'in de düşmesi İç Savaşa da Franco'nun güçlerinin zaferi ile son verdi.

3. BÖLÜM NOTLARI

1-Ayaklanmacıların ele geçiremediği diğer büyük merkezler Barselona, Madrid, Valensiya, Malaga ve Bilbao'dur.

2-Ronald Fraser'in Lenin'den aktardığı bölüm şu şekildedir:"sömürülen ve ezilen kitlelerin, eski tarzda yaşamının imkansızlığını anlamış olmaları ve değişiklik talep etmeleri yetmez; devrimin olabilmesi için, sömürücülerin de eski biçimde yaşayamaz ve yönetemez olmaları gereklidir. ancak, aşağı sınıfların eskisi gibi yaşamak istemedikleri ve yukarı sınıfların da eskisi gibi yönetemedikleri zaman, işte o zaman devrim kazanılabilir"(Leftwing CommunismAn Infantile Disorder, **Collected Works**, c. 31, Moskova, 1966, 85) .

3- 19 Nisan 1937'de Franco, ayaklanmaya destek veren çeşitli parti ve grupların Falange Española Tradicionalista y de las JONS olarak birleşmelerini kararlaştırdı. Ne ordu içerisinde, ne de Falange liderleri arasında Franco'nun gücünde bir başka kişi bulunmadığı için, Francisco Franco ayaklanmacı hareketin lideri oldu.

4-Carmen Uriarte, **Las Relaciones HispanoTurcas durante la Guerra Civil Española**'da, Cumhuriyet, Akşam, Ulus, Yeni Asır, Beyoğlu, Tan gibi Türk Gazetelerinin İç Savaş sırasındaki yayınları ile Türk ve İspanyol Hükümetlerinin diplomatik ilişkilerini ortaya koymaktadır.

5-Eric Hobsbawm, **Kısa 20. Yüzyıl 1914-1991 Aşırılıklar Çağı** adlı kitabında uluslar arası tugayların kompozisyonunu şu şekilde dile getirmektedir:10 bin Fransız, 5 bin Alman ve Avusturyalı, 5 bin Polonyalı ve Ukranyalı, 3. 350 İtalyan, 2800 A. B. D. 'li, 2 bin İngiliz, 1500 Yugoslavyalı, 1500 Çek, bin Macar, bin İskandinavlı.

6-Komünist Enternasyonal'ın görevlendirdiği önemli isimler, İspanya ile yakından illeniyordu. Komünist Yugoslavya'nın kurtarıcısı ve önderi, geleceğin Mareşal Tito'su Paris'ten Uluslararası Tugaylar'a asker akınını örgütlüyordu; İtalyan komünist önderi Palmiro Togliatti tecrübesiz İspanyol Komünist Partisi'ni fiilen yönetiyordu ve 1939'da bu ülkeden en son kaçan kişiler arasında yer aldı.

SONUÇ

İspanya, Avrupa'nın hem coğrafi hem de kapitalist gelişme açısından periferik bir bölümünde bulunmaktadır. İlk sömürgecilik hareketleri sayesinde kurmuş olduğu büyük imparatorluk, dünyada kapitalist sanayinin gelişimi dönemine kadar varlığını sürdürememiştir. Bundan sonra ülke, Pirenelerin oluşturduğu duvarla Avrupa kıtasından büyük oranda izole olmuştur. Napolyon'un ülkeyi işgal etmek için 1808'de, Pireneleri aşarak İspanya'nın içlerine doğru etmesi haricinde Avrupa hükümetleri İspanya'ya ilgi göstermemiştir. Ülke bu, izolasyon döneminde herhangi bir Avrupa Savaşına, I. Dünya Savaşı da dahil olmak üzere katılmamıştır. Bununla birlikte, ilk anayasal kurum olan Cadiz Cortesinin oluşturulması ile birlikte, ülkede geleneksel Monarşiyi ve Katolik değerleri savunan kesim ile, liberal küçük burjuvazi ve devlet adamları arasında bir mücadele yaşanılmaya başlanmıştır. XIX. yüzyılın siyasal aktörleri, reaksiyoner ve liberal güçler mücadelelerini, büyük oranda işlemez hale gelen mutlakıyetçi siyasal yapı içerisinde gerçekleştirmişlerdir. Zaman zaman liberallerin iktidara gelmeyi başardıkları kısa dönemler içerisinde siyasal yapı çoğulcu bir anlayışa göre revize edilmeye çalışılmış; ardından reaksiyoner güçlerin büyük ölçüde kilise ve ordu desteğiyle yeniden iktidarı ele geçiren hanedanlar mutlakıyetçi rejimi tekrardan restore etmişlerdir.

XX. yüzyıla girerken, ekonominin önemli bir kaynağı olan koloni ticareti, son koloni topraklarının da Amerika Birleşik Devletlerine karşı yitilmesi sonucu sona erdiğinde, ülkenin tek gerçek ekonomik kaynağı olarak tarım kalmıştır. Ancak, toprak sitemindeki feodal yapı kalıntıları ve topraksız işçiler, Kuzeybatı Avrupa ülkelerinde olduğu gibi, endüstrileşme yolunda kolay bir dönüşümü imkansız hale getirmiştir.

İspanyol sanayisinin zayıflığı, kırsal kesimde istihdam edilemeyen kitlelerin, şehirlerde fabrikalarda absorbe edilmesini de sağlayamamıştır. XIX. yüzyılın ilk yarısında, bir siyasal hareketle tanışmamış olan topraksız tarım işçileri, I. Enternasyonalin temsilcilerinin ülkeye gelmesi ile birlikte, kısa süre içerisinde kitlesel hareketlere katılmaya başlamışlardır. Özellikle, büyük toprak sahiplerinin egemenliğindeki Güney İspanya'da, Bakuninci Anarşistler etkili olmuştur. Sosyalistler de, anarşistler kadar hızlı olmasa da, XX. yüzyılın başları ile birlikte ülke genelinde aşama kaydetmişlerdir. Böylelikle, XX. yüzyıl İspanyasında, bir önceki yüzyılın siyasal aktörlerine işçi sınıfı da dahil olmuştur. Bu yeni siyasal aktör, sınıf bilinci kazandıkça reaksiyoner kesimlere karşı bir hareket tarzı benimsemiştir. Katalonya ve Bask ülkesinde XX. yüzyıla birlikte endüstriyel sektörlerin gelişme kaydetmeye başlamasıyla birlikte sanayi proletaryası da toplumsal hayatta nicel olarak bir önem kazanmaya başlamıştır.

İspanyol liberallerinin de siyasal yaşamda artan etkileriyle birlikte Cumhuriyet fikri de bir tartışma gündemi olarak ortaya çıkmıştır. Monarşiye karşı azalan güven, ordudaki gelenekçi subayların, eski İspanyol imparatorluğunun ihtişamını geri getirmek üzere Fas'a saldırarak izlediği revizyonist politikalarla birleşince, ülke tarihinde ilk kez bir askeri diktatörlük kurulmuştur. Aslında Monarşinin iflas ettiğini ortaya koyan bu geçiş döneminin ardından, İspanyol Cumhuriyetçi liberallerinin işçi sınıfı organizasyonlarıyla ittifakı sonucunda II. Cumhuriyet kurulmuştur. II. Cumhuriyetle başlayan süreç, ülkede geleneksel yapının modernize edilmeye başladığı ve tarımdaki feodal yapı ve ilişkilerin çözülmeye çalışılarak, kapitalist gelişmeye hız kazandıracak bir burjuva demokratik devrimin gerçekleştirilmeye çalışıldığı dönemdir. II. Cumhuriyet ve İç Savaşın sona ermesi arasındaki sekiz yıllık süreç boyunca,

Fransız Devrimi ve Ekim Devrimi de dahil olmak üzere politik bilinç sahibi halkın en yoğun şekilde siyasal mücadeleye katıldığı dönemdir. Marksizm ve Anarşizmin proletaryaya kendi kaderlerini kendilerinin tayin edebilecekleri inancını vermesinin yanı sıra, Nazizm ve Faşizm reaksiyoner sağ güçlere proletaryanın yükselişini engelleyerek kendi hedeflerine ulaşma yolunda heyecan vermiştir. Tamamıyla, uluslararası karşıt güçlerin karşılaşması şeklinde cereyan eden İspanyol İç Savaşı'nın özünde, liberallerin, reaksiyonerlerin ve proletaryanın yaklaşık bir asırlık özlemleri bulunmaktadır.

İç Savaşın en önemli sonucu, sol güçlerin ve liberallerin tasfiye edilmesidir. Reaksiyoner güçler, kilise ve ordu XIX. yüzyıldaki herhangi bir hanedan döneminden ya da askeri diktatörlükten daha fazla güce sahip olmuştur. İç Savaş'ta faşist güçleri destekleyen büyük toprak sahipleri, Tarım Reformu uygulamaları ve kolektifleştirmelerle kaybettikleri topraklarını kazandıkları gibi, topraksız işçiler üzerindeki otoriteleri ve küçük çiftçilerle olan zenginlik farkları hiç olmadığı kadar artmıştır. Temel hak ve özgürlükler güvence altına alınmadığı gibi tarihin en büyük sansür uygulamaları da gerçekleştirilmiştir. Franco'nun yönetimi kısacası, yeniden İspanya'yı dünya tarihinden ayırmıştır.

ÖZET

Tezimin amacı, İspanya'nın ekonomik ve siyasal tarihi açısından, II. Cumhuriyeti ve İç Savaşı değerlendirmektedir. İspanya, XIX. yüzyılda liberal anayasalcı hareketin başlaması ile birlikte, reaksiyoner ve liberal güçler arasında bir mücadeleye sahne olmuştur. İşçi sınıfı, sayısının artması ve Anarşist ve Marksist düşüncelerin etkisiyle sınıf bilinci kazanması ile birlikte, siyasal mücadelenin aktif bir unsuru olmuştur. II. Cumhuriyet ülkedeki liberal güçlerin ve işçi sınıfı örgütlerinin ittifakı ile, İspanya'nın ekonomik ve siyasal modernizasyonunu yerine getirmek amacı ile kurulmuştur. Bu rejimin geleneksel yapıya müdahaleleri özellikle kilise ve ordunun tepkisi ile karşılaşmıştır. Uluslar arası güçlerin bir karşılaşması olarak görülen İspanyol İç savaşı aslında, gelenekçi ve modernist güçlerin mücadelesinin bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Ayaklanma ile sonuca varamayacağını anlayan faşist güçlerin, uluslar arası yardım talebi bu mücadeleyi bir iç savaş şekline dönüştürmüş ve trajik sonuçlara yol açmıştır. İktidara gelen Franco rejimi ise İspanya'nın kapılarını dünyaya büyük ölçüde kapatmıştır.

SUMMARY

The aim of my thesis is to evaluate Second Republic and Civil War in terms of economic and political history of Spain. A conflict between liberal and reactionary section has been experienced in the Spain after liberal constitutional movement emerged in the country. The proletariat have been an active element of political conflict due to proliferation of their numbers and acquisition of class consciousness by the way of Anarchist and Marxist ideas. Second Republic has been established with the allying of liberal sections and organizations of proletariat and to perform the economic and social modernization of Spain. The interventions of this regime to conventional structure have faced with the reactions of the church and army. The Spanish Civil War regarding an international struggle is in fact a product of the conflict between the traditionalist and modernist sections. The Fascist insurgents who saw that they would not get the goal with a riot has demanded international aid which turned the situation in to a Civil War causing tragically consequences. The Franco regime forming the government shut doors of Spain against the external world.

KRONOLOJİ

1808	Napolyon'un ordularının ülkeyi işgal etmesi ve İspanyolların bağımsızlık mücadelesi
1812	İspanyol Meclisi Cortes'in toplanması ve Anayasanın ilanı
1833-1839	İlk Carlist iç savaş
1872	İkinci Carlist iç savaşın başlaması
1873	I. Cumhuriyetin ilanı
1874	Askeri ayaklanma ile Cumhuriyet yönetimine son verilmesi
1876	İkinci Carlist iç savaşın sona ermesi ve yeni bir Anayasanın ilan edilerek Meşruti yönetime geçilmesi
1898	İspanyolAmerikan Savaşı ve İspanyol İmparatorluğu'nun son toprakların yitirilmesi
1918-1920	Bolşevik Triennium olarak adlandırılan yoğun grev dalgası
1923-1930	General Primo de Rivera'nın askeri diktatörlüğü
1930	
Ağustos	Cumhuriyetçi liderlerin San Sebastian Paktı'nda bir araya gelmeleri
1931	
Nisan	Belediye seçimlerinde Cumhuriyetçilerin zaferi ve II. Cumhuriyetin ilan edilmesi
Haziran	Kurucu Meclis seçimleri
Ekim	Anayasanın 26. maddesi tartışmaları nedeniyle başbakan Alcalá Zamora'nın istifası ve Azaña'nın başbakan olması
1932	
Ağustos	General Sanjurjo'nun başarısız darbe girişimi

Eylül 1933	Katalan otonomisi ve Tarım Reformu yasalarının onaylanması
Ocak	Casas Viejas kasabasında Anarşist ayaklanma ve kanlı bir şekilde bastırılması
Nisan	Azaña hükümetinin belediye seçimlerinde yenilmesi
Ekim	Ülkeyi genel seçimlere götürmek için Martinez Barrio hükümetinin kurulması Falange'nin Jose Antonio Primo de Rivera tarafından
Kasım 1934	Genel seçimlerde sağın zaferi ve Lerrooux'un başbakan olması
Şubat	Falange'nin JONS ile birleşmesi, Alienza Obrera'nın oluşturulması
Nisan	Roma'da Mussolini ile Monarşistlerin askeri ayaklanmaya destek vermesi konusunda anlaşmaya varmaları, Lerrooux'un kabinesinin istifası ve Samper'in başbakan oluşu
Haziran	Andalusya ve Extremadura'da topraksız işçilerin isyanı, Sosyalist milletvekillerinin tutuklanması
Ekim 1935	Samper'in istifası ve Lerrooux'un CEDA'dan 3 bakanın yer aldığı bir Hükümet kurması, Asturyas bölgesinde 15 gün süren devrimci ayaklanma ve bunun Afrika birlikleri tarafından kanlı bir şekilde bastırılması
Mart	CEDA'dan 5 bakanın yer aldığı yeni bir Lerrooux hükümeti
Nisan	Azaña, Barrio ve SanchezRoman'ın partilerinin bir araya gelmesi
Temmuz	PSOE'de CaballeroPrieto çekişmesi ve Caballero yanlılarının Claridad adlı dergiyi yayımlamaya başlaması

Aralık 1936	Genel seçimlere hazırlık için Portela'nın hükümeti kurması
Ocak	Halk Cephesi seçim ittifakının oluşturulması
Şubat	Genel seçimlerde Halk Cephesi'nin zaferi ve Azaña'nın başbakan olması
Mayıs	AlcalaZamora'nın Cortes tarafından azledilmesi ve Azaña'nın Cumhurbaşkanı seçilmesi ve Quiroga'nın başbakan olması
Haziran	Madrid'de inşaat işçilerinin grevi
Temmuz	Teğmen Castillo'nun ve misilleme olarak da Monarşist Sotelo'nun öldürülmesi, Fas'ta başlayan askeri ayaklanmanın İspanya'da yayılması
Eylül	Caballero'nun başbakanlığında sosyalistler, komünistler ve cumhuriyetçilerden oluşan hükümetin kurulması
Ekim	Halk Ordusunun kurulması ve milislerin düzenli orduya dönüştürülmeleri, Bask özerkliğinin Cortes'te kabulü, Sovyetler Birliğinin Halk Cephesine askeri yardımının başlaması
Kasım	Anarşistlerin merkezi hükümete katılımı, hükümetin Valensiya'ya taşınması, Uluslar arası Tugayların ülkeye varışı ve Madrid Savunma Hattında yer alışı
1937	
Nisan	Franco'nun liderliğinde Falange ile Carlistlerin birleşmesi, Bask hükümetinin kurulması
Mayıs	Barselona'da Anarşistler ve POUM ile, Komünistler ve Katalan hükümet güçleri arasında çatışmalar yaşanması, Negrin'in hükümeti

	kurması
Haziran	POUM'un dağıtılması
Temmuz	Anarşistlerin Katalan hükümetinden çekilmesi
Ekim	Caballero'nun UGT'nin başkanlığından ayrılması
Kasım	Negrin hükümetinin Barselona'ya taşınması
1938	
Ocak	Franco'nun Burgos hükümetini kurması
Mart	Barselona'nın İtalyanlarca bombalanması
Nisan	Prieto'nun Negrin hükümetinden ayrılması, faşist güçlerin Akdenize ulaşması
Ekim	POUM liderlerinin yargılanmaları
1939	
Ocak	Barselona'nın düşmesi
Şubat	Fransa sınırına doğru göçün başlaması
Mart	Madrid'de anarşist, sosyalist ve cumhuriyetçilerin Fransa'ya sığınan Negrin hükümeti yerine Ulusal Savunma Konseyini kurmaları ile bu Konsey ile çatışmaları, Konseyin Burgos hükümeti ile barış güçleri başlatmaları ve Madrid'in faşist güçlerce ele geçirilmesi

KAYNAKÇA

Atkinson, William Christopher, (1960) , **A History of Spain and Portugal**, London, HarmondsworthPenguin Books

Benns, F. Lee, (1946) , **Europe since 1914 in Its World Setting**, New York, F . S. Crofts and Company Inc.

BenAmi, Shlomo, (1984) , **The Republican “Take Over”:****Prelude to Inevitable Catastrophe**, içinde Revolution and War in Spain, (ed.) Paul Preston, Methuen&Co. , s. 1435

Black, C. E. , (1986) , **Çağdaşlaşmanın İtici Güçleri**, Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

Bolloten, Burnett, (1991) , **The Spanish Civil War: Revolution and Counterrevolution**, Chapel Hil, The University of North Carolina Press

Borkenau, Franz, (1986) , **The Spanish Cockpit**, London, Pluto Press

Brenan, Gerald, (1992) , **The Spanish Labyrinth: An Account of the Social and Political Background of the Civil War**, Cambridge, Cambridge University Press

Broué Pierre ve Témime Emile, (1972) , **The Revolution and the Civil War in Spain**, London, Faber and Faber

Broué Pierre ve Témime Emile, (1961) , **İspanya İç Savaşı**, İstanbul, Hürriyet Yayınları

Carr, Raymond, (1996) , **Spain 1808-1939**, Oxford, Clarendon Press

Fraser, Ronald, (1995) , **İspanya'nın Kanı İç Savaş Deneyimi**, İstanbul, Belge Yayınları

Fusi, Juan Pablo, (1984) , **The Basque Question 1931-7**, içinde Revolution and War in Spain, (ed.) Paul Preston, Methuen&Co. , s. 182-202

Hobsbawm, Eric J. , (1999) , **İmparatorluk Çağı 1875-1914**, Ankara, Dost Kitabevi Yayınları

Hobsbawm, Eric J. , (1996) , **Kısa 20. Yüzyıl 1914-1991: Aşırılıklar Çağı**, İstanbul, Sarmal Yayınevi

Jackson, Gabriel, (1965) , **The Spanish Republic and The Civil War 1931-1939**, Princeton, Princeton University Press

Luraghi, Raimondo, (2000) , **Sömürgecilik Tarihi**, İstanbul, E Yayınları,

Mckenzie, Kermit E. , (1964) , **Comintern and World Revolution 1928-1943: The Shaping of Doctrine**, London, Columbia University Press

Malefakis, Edward E. , (1970) , **Agrarians Reform and Peasant Revolution in Spain: Origins of the Civil War**, New Haven, Yale University Press

Madariaga, Salvador de, (1942) , **España: Ensayo de Historia Contemporanea**, Buenos Aires, Editorial Sudamericana

Madariaga, Salvador de, (1958) , **Spain: A Modern History**, New York, Praeger

Marx, Karl ve Engels Friedrich, (1966) , **Sömürgecilik Üzerine**, İstanbul, Gerçek Yayınları

Payne, Stanley G. , (1967) , **Politics and Military in Modern Spain**, Stanford, Stanford University Press

Payne, Stanley G. , (1993) , **Spain's First Democracy: The Second Republic 1931-1936**, Madison, University of Wisconsin Press

Paz, Abel, (1996) , **Durruti ve İspanya Anarşist Devrimi: Halk Silahlanınca**, İstanbul, Kaos Yayınları

Puzzo, Dante A. , (1962) , **Spain and the Great Powers 1936-1941** , New York and London, Columbia University Press

Romero, Miguel, (1996) , **Bask Ülkesi ve Katalonya'da İspanya İç Savaşı**, İstanbul, Yazın Yayıncılık

Salvado, Francisco J. Romero, (1999) , **Twentieth Century Spain: Politics and Society Spain1898-1998**, New York, St. Martin's Press

Sandoval, Jose ve Azcarate, Manuel (1969) , **İspanya İç Savaşı**, İstanbul, Köprü Yayınları

Shubert, Adrian, (1984) , **The Epic Failure:The Asturian Revolution of October 1934**, içinde Revolution and War in Spain, (ed.) Paul Preston, Methuen&Co. , s. 113-137

Shubert, Adrian, (1990) , **Social History of Modern Spain**, London, Routledge and Kegan Paul

Thomas, Hugh, (1964) , **The Spanish Civil War**, London, Eyre&Spottiswide Publishers

Tilly, Charles, (2001) , **Zor, Sermaye ve Avrupa Devletlerinin Oluşumu**, Ankara, İmge Kitabevi Yayınları,

Troçki, Lev, (2000) , **İspanyol Devrimi(1931-1939)** , İstanbul, Yazın Yayıncılık

Ullman, John Connely, (1968) , **The Tragic Week : A Study of Anticlericalism in Spain 1875-1912**, Cambridge, Harvard University Press

Uriarte, Carmen, (1995) , **Las Relaciones HispanoTurcas durante la Guerra Civil Española**, Madrid, Ministerio de Asuntos Exteriores Centro de Documentacion y Publicaciones

Vives, Jaime Vicens, (1969) , **An Economic History of Spain**, Princeton, Princeton University Press